

VAASAN YLIOPISTO
LASKENTATOIMEN JA RAHOITUKSEN YKSIKKÖ

Juho Puranen

YKSITYISYRITTÄJÄN VELKAJÄRJESTELY JA YRITYSSANEERAUS

Menettelyiden erot ja valinta

Talousoikeuden
pro gradu -tutkielma

Talousoikeuden maisteriohjelma

VAASA 2019

SISÄLLYSLUETTELO

	sivu
LYHENNELUETTELO	3
1. JOHDANTO	7
1.1. Tutkielman tausta	7
1.2. Tutkimuksen metodi ja aineisto	8
1.3. Käsitteet ja rajaukset	9
1.4. Tutkielman rakenne ja sisältö	11
2. MENETTELYIDEN TAUSTAT JA TAVOITTEET	12
2.1. Velkajärjestely	12
2.2. Yrityssaneeraus	14
3. MENETTELYIDEN HAKEMINEN	18
3.1. Hakijat	18
3.2. Myöntämisen edellytykset	20
3.3. Menettelyiden esteet	31
4. MENETTELYIDEN SISÄLTÖ	49
4.1. Menettelyihin kuuluvat velat	51
4.2. Vakuusvelat velkajärjestelyssä ja yrityssaneerauksessa	54
4.3. Velkojien asema ja velan maksaminen	56
4.4. Ohjelmien muuttaminen ja raukeaminen	63
5. MENETTELYIDEN OIKEUSVAIKUTUKSET	70
5.1. Myötävaikutusvelvollisuus	76
5.2. Maksukielto	77
5.3. Perintäkielto	80
5.4. Ulosmittaus- ja täytäntöönpanokielto	83
5.5. Muut oikeusvaikutukset	85
6. VALINTA MENETTELYIDEN VÄLILLÄ	89
LÄHDELUETTELO	94
OIKEUSTAPAUSSLUETTELO	98

LYHENNELUETTELO

HE	Hallituksen esitys eduskunnalle
KKO	Korkein oikeus
LaVM	Lakivaliokunnan mietintö
OK	Oikeudenkäymiskaari
VJL	Laki yksityishenkilön velkajärjestelystä 25.1.1993/57
YSL	Laki yrityksen saneerauksesta 25.1.1994/47

VAASAN YLIOPISTO**Laskentatoimen ja rahoituksen yksikkö**

Tekijä:	Juho Puranen
Pro gradu -tutkielma:	Yksityisyrittäjän velkajärjestely ja yrityssaneeraus - Menettelyiden erot ja valinta
Ohjaaja:	Pekka Vainio
Tutkinto:	Kauppatieteiden maisteri
Oppiaine:	Talousoikeus
Koulutusohjelma:	Talousoikeuden maisteriohjelma
Aloitusvuosi:	2017
Valmistumisvuosi:	2019 Sivumäärä: 98

TIIVISTELMÄ

Velkajärjestely ja yrityssaneeraus ovat menettelyjä, joiden tavoitteena on kohteena olevan henkilön tai yrityksen taloudellisen tilanteen korjaaminen. Menettelyissä voidaan muun muassa muuttaa velkojen maksuaikataulua, alentaa niiden pääomaa tai korkoja sekä muuttaa suoritusten kohdentamista. Velalliselle voidaan asettaa myös toiminnallisia velvoitteita. Vuodesta 2015 lähtien yksityisen elinkeinonharjoittajan kaikki velat on voitu järjestellä velkajärjestelyssä. Tämän johdosta yksityisen elinkeinonharjoittajan on mahdollista hakeutua kumpaankin menettelyyn.

Tutkielman tutkimusongelma on, mitä eroja velkajärjestelyllä ja yrityssaneerauksella on sekä miten nämä erot vaikuttavat menettelyiden valintaan. Työssä keskitytään yksityisyrittäjiin ja Suomen lakiin. Tutkielmassa sovelletaan lainoppia, mutta myös muun oikeustieteellisen tutkimuksen tehtävänä olevaa säännösten toiminnan tarkastelua ja voimassa olevien säännösten arvioimista. Menettelyiden valinnan välisessä arvioinnissa keskitytään taloudellisiin ja liiketoiminnallisiin vaikutuksiin. Työni pääasiallisena lähteenä ovat laki yksityishenkilön velkajärjestelystä ja laki yrityksen saneerauksesta sekä niihin liittyvät hallituksen esitykset. Lisäksi työssä on käytetty oikeuskirjallisuutta.

Koska toiminnan tulee olla kannattavaa velkajärjestelyyn hakeutuessa, usein velallinen joutuu hakeutumaan joko yrityssaneeraukseen tai lopettamaan toimintansa, jolloin velkajärjestelyyn voi hakeutua tavallisena velallisena. Yrityssaneeraus tarjoaa enemmän joustavuutta liiketoiminnan kehittämiseksi sekä yrittäjän mahdollisuuksille saada palkkiota yrityksen hyväksi tekemästään työstä. Toisaalta se edellyttää velkojien myötävaikutusta sekä joustavuutta. Velkajärjestelyssä voidaan puuttua vahvemmin velkojien oikeuksiin. Jos yritystoimintaa on tarkoitus kehittää, on yrityssaneeraus parempi vaihtoehto. Velkajärjestely on parempi vaihtoehto silloin, kun velkojia on paljon tai velkojat eivät ole valmiita joustamaan ja osallistumaan prosessiin. Jos yksityisyrittäjän tärkein panos on hänen osaamisensa, eikä yrityksessä ole kiinni isoja pääomia, velkajärjestely tarjoaa nopeamman ja tehokkaamman tavan sovitella velat.

AVAINSANAT: velkajärjestely, yksityisyrittäjä, yrittäjä, yrityssaneeraus, velka

1. JOHDANTO

1.1. Tutkielman tausta

Tässä talousoikeuden oppiaineen pro gradu -tutkielmassa käsitellään velkajärjestelyä ja yrityssaneerausta yksityisyrittäjän kohdalla. Tutkielmassa selvitetään menettelyiden taustoja, sisältöä, myöntämisen perusteita sekä esteitä. Tämän jälkeen pyritään selvittämään, voivatko erot johtaa siihen, että yksityisyrittäjän kannattaisi erojen takia hakeutua tiettyyn menettelyyn.

Velkajärjestelyllä ja yrityssaneerauksella pyritään korjaamaan kohteena olevan henkilön- tai yrityksen taloudellinen tilanne.¹ Molemmissa menettelyissä tuomioistuin voi määrätä hakijan veloista ja tulojen käyttämisestä sekä keskeyttää hakijaan kohdistuvat perintä- ja ulosottotoimet.² Menetelmien tavoitteet ovat samankaltaiset ja menettelyt ovat vaihtoehtoiset. Vireillä oleva yrityssaneeraushakemus aiheuttaa velkajärjestelyssä vahvistetun maksuohjelman raukeamisen.³ Tuomioistuimen on mahdollista määrätä maksuohjelman pysymään voimassa, jos pääosa maksuohjelman veloista on suoritettu ohjelman mukaisesti.⁴ Velkajärjestelyn myöntäminen saneerauksessa olevalle velalliselle taas aiheuttaa saneerausohjelman raukeamisen.⁵ Konkurssihakemus odottaa velkajärjestelyn tai saneerauksen käsittelyä. Jos velkajärjestely tai yrityssaneeraus hylätään, jatketaan konkurssihakemuksen käsittelyä ja jos hakemus hyväksytään, konkurssihakemus raukeaa.⁶

Yksityishenkilöiden velkajärjestelyt kasvoivat 7,6% vuonna 2018 vuoteen 2017 verrattuna ja niiden lukumäärä on vuodesta 2010 pysynyt yli 3 000 kappaleessa vuodessa.⁷ Sen sijaan yrityssaneeraukset laskivat vuoteen 2017 verrattuna 4,5 %.⁸ Konkurssien määrä puolestaan kasvoi 16,9%.⁹ Lokakuussa 2018 Vaasan yliopistossa tarkastetussa

¹ Laki yksityishenkilön velkajärjestelystä 25.1.1993/57 1.1 §; Laki yrityksen saneerauksesta 25.1.1993/47 1.1 §

² VJL 1.1§, 13 §; YSL 1.1 §, 19 §

³ VJL 47 §

⁴ VJL 47 §

⁵ YSL 65.2 §

⁶ VJL 20.1 §; YSL 24.1 §

⁷ Tilastokeskus 2019a

⁸ Tilastokeskus 2019b

⁹ Tilastokeskus 2019c

väitöskirjassa Eija-Leena Kärkinen tulee lopputulokseen, että yrityssaneeraus toimii tehottomasti.¹⁰

Menettelyiden vertailussa voi tulla esille se, miksi yrityssaneeraus ei ole toiminut niin tehokkaasti, mitä yrityksen toiminnan tervehdyttäminen edellyttää. Onnistunut yrityssaneeraus hyödyttää yrityksen sidosryhmiä, kuten työntekijöitä työpaikan säilyessä, omistajia tuottomahdollisuuksien jatkuessa, rahoittajia saatavien säilyessä, yritystä asiakas- ja hankkijasuhteiden säilymisellä sekä yhteiskuntaa yleisellä tasolla.¹¹

Lakia yksityishenkilön velkajärjestelystä muutettiin vuonna 2015 merkittäväällä tavalla, kun yksityisen elinkeinon- ja ammatinharjoittajan oli mahdollista hakeutua velkajärjestelyn piiriin.¹² Yritystoiminnan velat on myös mahdollista järjestellä velkajärjestelylain mukaisesti. Tutkimuskentällä on tilaa tutkielmalle, jossa tarkastellaan velkajärjestelyä ja yrityssaneerausta yksityisyrittäjän kohdalla sekä vertaillaan näitä menettelyjä. Talousoikeudellinen tutkimus mahdollistaa liiketaloudellisten näkökulman mukaan ottamisen vertailussa.

1.2. Tutkimuksen metodi ja aineisto

Oikeustutkimus voidaan jakaa lainoppiin sekä muuhun oikeudelliseen tutkimukseen. Lainopilla on kaksi ydintehtävää. Ensimmäinen tehtävä on käsitteiden konstruointi ja näiden käyttäminen oikeuden systematisoinnin apuna. Toinen tehtävä on oikeussäännösten sisällön ja soveltamisen selvittäminen. Lainoppia kutsutaan myös *oikeusdogmatiikaksi*. Muussa oikeustieteellisessä tutkimuksessa tehtävä voi olla oikeussäännösten toiminnan tarkastelu, voimassa olevien säännösten arviointi sekä oikeuspoliittinen tutkimus. Säännösten toiminnan tarkastelulla tarkoitetaan ensisijaisesti oikeussäännösten ja instituutioiden yhteiskunnallisen roolin selvittämistä. Tarkastelulla voidaan tutkia esimerkiksi sitä, miten säännökset rasittavat eri kohderyhmiä. Säännösten arvioimisella voidaan ottaa kantaa säännösten toimintaan ja vaikutuksiin sekä siihen, miten lainsäätäjän tavoite on täytynyt.¹³

¹⁰ Ks. Eija-Leena Kärkinen 2018

¹¹ Härmäläinen ym. 2009: 42

¹² ks. HE 83/2014 vp

¹³ Aarnio 1978: 52-56

Tutkielmassani sovelletaan lainoppia, mutta myös muun oikeustieteellisen tutkimuksen tehtävänä olevaa säännösten toiminnan tarkastelua ja voimassa olevien säännösten arvioimista. Talousoikeus on osa kauppätieteitä. Talousoikeuden tehtävä on liiketalouden suunnittelemisen oikeudellisesta näkökulmasta sekä oikeudellisten riskien tunnistaminen ja hallitseminen.

Oikeushierarkian mukaan pääasiallinen oikeuslähde on laki. Lainsäädännön lisäksi lakien tulkintaan ja soveltamiseen vaikuttavat hallituksen esitykset sekä oikeuskäytäntö ja oikeuskirjallisuus.¹⁴ Työni pääasiallisena lähteenä ovat laki yksityishenkilön velkajärjestelystä ja laki yrityksen saneerauksesta sekä niihin liittyvät hallituksen esitykset. Oikeuskirjallisuudesta lähteinä ovat muun muassa Pauliine Koskelon, Risto Koulun ja Johanna Niemi-Kiesiläisen aihetta käsittelevät kirjat.

1.3. Käsitteet ja rajaukset

Yksityisyrittäjällä työssä tarkoitetaan luonnollista henkilöä, joka harjoittaa liike- tai ammattitoimintaa. Toiminta voi tapahtua toiminimellä tai avoimessa yhtiössä sekä kommandiittiyhtiössä. Velkajärjestelylaissa elinkeinotoiminnalla tarkoitetaan ammatti- ja liiketoiminnan lisäksi vastuunalaisena yhtiömiehenä olemista sekä osakeyhtiön hallituksen jäsenyyttä tai toimitusjohtajuutta.¹⁵ Elinkeinonharjoittajana pidetään yrityssaneerauksessa myös ammatin-, maatilatalouden ja kalastuksen harjoittajia.¹⁶ Liiketoiminnan muodollisen omistajan lisäksi hänen puolisonsa voidaan katsoa elinkeinonharjoittajaksi. Ratkaisevat ovat tosiasialliset olosuhteet. Velkajärjestely tai yrityssaneeraus eivät muuta yrittäjien oikeudellisia asemia, joten molemmille puolisoille tehdään omat maksuohjelmat, jos velat eivät ole yhteisvastuullisia. Mahdollista on myös tehdä yksilökohtainen hakemus tai olla hakemuksen kohteena, vaikka toimintaa harjoitetaan toisen henkilön kanssa. Tämä ei ole mahdollista, jos on olemassa varsinainen yhtiösuhde. Silloin, kun toimintaan osallistutaan vain työpanoksella, eikä olla vastuussa yhtiön veloista, ei voi olla yrityssaneerauksen kohteena.¹⁷ Tässä tutkielmassa käsitellään vain elinkeinon- tai ammatinharjoittajia, joten esimerkiksi henkilöyhtiöt jäävät tarkastelun ulkopuolelle.

¹⁴ ks. Tolonen 2003

¹⁵ Koulun ym. 2005: 717

¹⁶ YSL 2.1 §

¹⁷ Koskelo 1994: 43-44

Velkoja on velvoitesuhteen osapuoli, jolla on oikeus vaatia suoritusta. *Velallinen* on velvoitesuhteen toinen osapuoli. Velallisella on velvollisuus tehdä suoritus velkojalle. *Velvoitesuhde* luo suoritusvelvollisuuden, eli velvollisuuden toimia vastapuolta kohtaan tietyllä tavalla. *Saamisoikeus* tarkoittaa velkojan oikeutta vastaanottaa velvoitteen mukainen suoritus. Saamisoikeuden haltijana voi olla luonnollinen henkilö tai oikeushenkilö, kuten yhtiö. Termejä *velkoja* ja *velallinen* käytetään yleiskielessä rahavelkasuhteen osapuolista, mutta velvoiteoikeudessa termejä voidaan käyttää kaikissa velvoitesuhteissa.¹⁸ Velka katsotaan usein syntyneeksi silloin, kun sitoumus on velallisen antama tai muuten häntä sitova. Syntymisajankohta on hetki, jolloin sitoumus on annettu. Sitoumuksen antaminen on ratkaiseva tekijä, joka määrittää sen, kuuluuko velka yrityssaneerauksen piiriin.¹⁹

Sopimukset ovat lähtökohtaisesti velvoittavia. Sopimuksen sitovuus (*pacta sunt servanda*) on pääsääntö, josta on säädetty poikkeuksia. Pääsäännöstä poikkeaminen edellyttää perusteen. *Luottosopimuksen* sisältönä on luoton (*velan*) antaminen ja sen takaisin maksaminen. Luottosopimus syntyy kuten muutkin sopimukset ja siihen sovelletaan yleisiä sopimusoikeuden periaatteita. Luotonannon kohdalla on lainsäädännössä säädetty poikkeuksia, usein heikomman osapuolen suojan toteuttamiseksi. Poikkeuksia sitovuudesta ovat myös työn aiheena olevat velkajärjestelylait.²⁰

Velkajärjestely ja yrityssaneeraus ovat osa *insolvenssioikeutta*. Insolvenssioikeus tutkii maksamattomien velkojen ongelmia.²¹ Insolvenssioikeuden tavoitteet voidaan jakaa primaari- ja sekundaaritavoitteisiin. Niemi-Kiesiläinen esittää primaaritavoitteiksi velkojien oikeuden täytäntöönpanoon sekä velallisen oikeuksien ja suojaamisen yhteensovittamisen. Laajemmat yhteiskunnalliset tavoitteet ovat sekundaaritavoitteita.²²

Maksuhaluttomuus tulee erottaa maksukyvyttömyydestä. Jos velallinen ei halua maksaa, vaikka tällä olisi varoja, suojan tarve on velkojan puolella. Silloin, kun velallinen on maksukyvytön, joudutaan punnitsemaan eri suuntaisia intressejä. Velkojalla on oikeus saada maksu ja velallisella on oikeus toimeentulon säilymiseen. Perustuslain mukaan jokaisella, joka ei kykene hankkimaan ihmisarvoisen elämän edellyttämää turvaa, on oikeus välttämättömään toimeentuloon ja huolenpitoon.²³ Velkojan ja velallisen lisäksi tulee

¹⁸ Norros 2018: 1-3

¹⁹ Koskelo 1994: 125

²⁰ Saarnilehto, Annola, Hemmo, Karhu, Kartio, Tammi-Salminen, Tolonen, Tuomisto & Viljanen 2012: 461, 1159, 1163-1164. Saarnilehto ym. käyttävät nimitystä velkajärjestelylait sekä laista yksityishenkilön velkajärjestelystä että laista yrityksen saneerauksesta.

²¹ ks. Koulu, Havansi, Lindfors, Niemi-Kiesiläinen 2005: 37-40

²² Niemi-Kiesiläinen 1995: 539

²³ Suomen perustuslaki 11.6.1999/731

huomioida mahdollisten takaajien ja vakuuksien antajien intressit. Velkojilla voi olla myös keskenään ristiriitaisia intressejä.²⁴ Näyttövelvollisuus maksukyvyttömyydestä on sillä, joka tekee väitteen. Velallinen oletetaan maksukykyiseksi.²⁵

Kun tutkielmassa puhutaan *maksuohjelmasta*, tarkoitetaan sillä velkajärjestelyssä vahvistettavaa maksuohjelmaa. Kun puhutaan *saneerausohjelmasta*, tarkoitetaan yrityssaneerauslain mukaista ohjelmaa. Yrityssaneerauslaissa käytetään käsitteitä velkajärjestelyn raukeaminen ja ohjelman raukeaminen.²⁶ *Velkajärjestelyllä* tarkoitetaan tässä yhtä ohjelmassa määrättyä toimenpidettä. Ohjelman raukeaminen johtaa siihen, että kaikki yksittäiset velkajärjestelyt, jotka ohjelmaan kuuluvat, raukeavat.²⁷ Velkajärjestely -termi viittaa lakitekstissä toisaalta velkojen järjestelyyn ja maksuaikataulun muuttamiseen tuomioistuimen vahvistaman velkajärjestelyn johdosta ja toisaalta sillä kuvataan koko velkajärjestelyyn liittyvää tuomioistuinmenettelyä.²⁸

Tutkielma keskittyy menettelyiden oikeudellisiin ja taloudellisiin vaikutuksiin. En käsittele niitä prosessuaaliselta näkökulmalta, joten esimerkiksi hakemuksien sisältö, osapuolten kuuleminen ja käsittelyn vaiheet jäävät työn ulkopuolelle. Talouden epäonnistunut tervehdyttäminen voi johtaa konkurssiin. Konkurssi rajataan kuitenkin työn ulkopuolelle.

1.4. Tutkielman rakenne ja sisältö

Tutkielma on jaettu kuuteen lukuun. Ensimmäinen luku on johdanto, jossa esitellään tutkielman aihe, sen menetelmät ja rajaukset sekä tärkeimpiä käsitteitä. Toisessa luvussa käydään läpi menettelyiden taustoja ja tavoitteita. Kolmannessa luvussa käydään läpi menettelyiden hakemista, eli ketkä voivat hakea menettelyä ja menettelyiden myöntämisen edellytyksiä sekä sen esteitä. Neljännessä luvussa selvitetään menettelyiden sisällöt ja luvussa viisi menettelyiden oikeusvaikutukset. Viimeisessä luvussa etsitään perusteita menettelyiden valinnalle silloin, kun molemmat menettelyt ovat mahdollisia. Menettelyiden eroavaisuuksia nostetaan esille lukujen lopussa sekä valintaa koskevassa luvussa.

²⁴ Koskelo & Lehtimäki 1997: 22

²⁵ Koulu 1994: 228

²⁶ YSL 64-65 §

²⁷ Koulu 1998: 170

²⁸ Niemi-Kiesiläinen 1995: 75

2. MENETTELYIDEN TAUSTAT JA TAVOITTEET

2.1. Velkajärjestely

Länsi-Euroopassa ylivelkaantumista oli aikaisemmin pyritty estämään ennalta luotonantoa koskevalla lainsäädännöllä, tukemalla asuntoluottoja ja velkaneuvonnalla. Ennalta ehkäisevät toimet osoittautuivat riittämättömiksi 90-luvun laman aikana ja tarvittiin ehkäisevien keinojen lisäksi korjaavia toimenpiteitä. Mallia haettiin anglosaksisesta kuluttajakonkurssista, jossa velallisen oli mahdollista vapautua velkavastuustaan. Tämä pohjautuu markkinalähtöiseen ajattelutapaan, jossa velallisen tilanteen korjaaminen mahdollistaa tämän palaamisen toimintakykyiseksi markkinaosapuoleksi.²⁹ Velkajärjestelylaki tuli voimaan vuonna 1993.³⁰ Lakia koskevassa hallituksen esityksessä kerrotaan lainanoton lisääntyneen ja korkotason nousseen 1980-luvulta esityksen antamiseen vuonna 1992. Työttömien määrä oli kasvanut huomattavasti.³¹ Esityksen antamisen aikaan konkurssien määrä oli kasvanut. Pienissä ja keskisuurissa yrityksissä omistajayrittäjät tai pääosakkaat voivat jäädä henkilökohtaisten vastuiden takia vastaamaan yritystoiminnan veloista.³²

Talouden tilan takia joidenkin velallisten arvioitiin olevan kykenemättömiä selviytymään nykyisillä tai tulevilla rahoillaan taloudellisista velvoitteistaan. Osalla velkojen maksaminen voisi mahdollisesti johtaa elintason huomattavaan alenemiseen. Hallituksen esityksessä katsottiin, että tuolloin voimassa olevat lait eivät tarjonneet riittäviä mahdollisuuksia puuttua velkasuhteisiin, joissa velallisen maksukyky on alentunut. Ulosotossa ja konkurssissa ei ole mahdollista, eikä niiden tarkoituksena ole, löytää keinoja velallisen taloudellisen tilanteen korjaamiseksi. Velkajärjestelylakia vastaavia lainsäädäntöhankkeita oli Suomen lisäksi vireillä tai jo toteutettu useissa muissakin valtioissa.³³

Velkajärjestelylain tavoitteena on luoda lainsäädäntöä, jolla pystytään ratkaisemaan paremmin velkaongelmia ja että velkaongelmiin joutunut henkilö pystyy korjaamaan taloudellisen tilanteensa. Velallisen tulisi voida selvittää veloistaan ja kyetä suunnittelemaan tulevaisuuttaan. Huomioon tulisi ottaa velallisen todellinen maksukyky ja samalla ottaa

²⁹ Koulu, ym. 2005: 700-701

³⁰ VJL 89.1 §

³¹ Hallituksen esityksen mukaan vuosina 1989-1990 työttömiä oli keskimäärin alle 90 000 henkilöä vuodessa, kun taas vuonna 1992 työttömien määrä oli noin. 390 000. (HE 183/1992 vp: 5)

³² HE 183/1992 vp: 4-5,7

³³ HE 183/1992 vp: 14, 20-22. Vastaavia lainsäädäntöhankkeita oli vireillä Ruotsissa ja Saksassa. Muun muassa Tanskassa ja Norjassa oli tehty lakiuudistuksia ennen Suomen hallituksen esitystä.

tasapuolisesti huomioon myös velkojien oikeudet. Lailla haluttiin myös ehkäistä ylivelkaantumisen mahdollisesti seuraavia sosiaalisia ja yksilöllisiä haittoja. Ylivelkaantumisen uskottiin myös passivoivan velallista siten, että velkojat eivät saa osakaahan suorituksista. Maksukyvyyn selvittäminen voi myös säästää turhilta perintäkuluilta.³⁴

Velkajärjestelylaki asettaa lain tavoitteeksi maksukyvyttömän velallisen taloudellisen tilanteen korjaamisen.³⁵ Lain tavoite ja mahdollisen sopimussitovuudesta poikkeamisen peruste on velallisen suojeleminen.³⁶ Tuomioistuin voi tavoitteen saavuttamiseksi määrätä velallisen velkoja koskevista järjestelyistä ja vahvistaa velalliselle maksuohjelman, joka vastaa hänen maksukykyään.³⁷

Tarkoituksena on, että vapaaehtoiset järjestelyt ovat ensisijaisia keinoja ratkaista velkaongelmat.³⁸ Sopimusneuvotteluja voidaankin pitää velkajärjestelyn ensimmäisenä vaiheena.³⁹ Velkajärjestelylaki edellyttää, että mahdollisuus sovintoon on selvitettävä ennen velkajärjestelyn hakemista, jos tämä ei ole ilmeisen tarpeetonta. Tarpeettomuus voi johtua esimerkiksi vähäisestä maksukyvyistä, velkojien suuresta lukumäärästä tai tuntemattomista velkojista.⁴⁰ Kirjallista esitystä ei vaadita, mutta velallisen tulee esittää ainakin selonteko yhteydenpidostaan velkojiin.⁴¹ Velkajärjestely voidaan aloittaa, jos osapuolet eivät pääse yhteiseen ratkaisuun. Tällöinkin velkajärjestelyssä tulee ensisijaisesti käyttää keinoja, jotka muuttavat mahdollisimman vähän alkuperäisten velvoitteiden sisältöä ja ehtoja⁴². Sovintoa rajoittaa velallisen välttämättömät elinkustannukset, mutta maksuaikataulun kesto ei rajoitu sovinnossa velkajärjestelyn enimmäiskeston. Jos maksuaika ylittää huomattavasti velkajärjestelyn keston, ei velallinen ole velvollinen hyväksymään sitä. Neuvotteluvollisuus koskee uusia sekä erääntyneitä velkoja, eikä velallinen saa ilman hyväksyttävää syytä kieltäytyä tarjotusta muutoksesta.⁴³ Velkojien tulee osallistua neuvotteluihin ja myötävaikuttaa sovinnon syntymiseen hyvän luotonanto- ja perintätavan mukaisesti.⁴⁴ Sovintoneuvotteluille ei ole määrättyä ajankohtaa, mutta koska tarkoituksena on etsiä velkajärjestelylle vapaaehtoinen vaihtoehto, ei neuvottelu voi tapahtua

³⁴ HE 183/1992 vp: 22

³⁵ VJL 25.1.1993/57 1.1 §

³⁶ Niemi-Kiesiläinen 1995: 84

³⁷ VJL 1.1 §

³⁸ HE 1992/183 vp: 49; HE 2014/83 vp: 56

³⁹ Koulu ym. 2005: 707

⁴⁰ VJL 11.1 §

⁴¹ HE 183/1992 vp: 50

⁴² VLJ 25.3 §; HE 1992/183 vp: 22-23

⁴³ Niemi-Kiesiläinen 1995: 135

⁴⁴ VJL 11.2 §

kauan hakemuksen tekemisen jälkeen.⁴⁵ Velkojat sekä selvittäjä ovat salassapitovelvollisia, eivätkä he saa käyttää hyödykseen sovintoneuvottelussa tai velkajärjestelyn yhteydessä saamia tietoja.⁴⁶

Lähtökohtana on, että velallinen vapautuu veloistaan lopullisesti, kun tämä on toteuttanut velkajärjestelyssä määrätyn maksuohjelman.⁴⁷ Velkojien saatavat voivat palautua ennalleen, jos velallinen laiminlyö maksusuunnitelmaa. Jos ohjelman aikana tai maksamiseen tarvittavana pidempänä aikana ei kerry täyttä suoritusta veloille, loppuosa jää velkojien vahingoksi.⁴⁸ Pääsääntöisesti velkajärjestely voidaan myöntää velalliselle vain kerran.⁴⁹

Velkajärjestelyihin sovelletaan ensisijaisesti velkajärjestelylakia. Toissijaisesti sovelletaan oikeudenkäymiskaaren 8 lukua, joka koskee hakemusasioiden käsittelyä.⁵⁰ Oikeudenkäymiskaaren mukaan hakemusasian käsittelyssä on voimassa soveltuvien osin myös riita-asian käsittelyä koskevat säännökset.⁵¹ Niemi-Kiesiläinen katsoo, että velkajärjestelyssä tulisi soveltaa oikeudenkäymiskaaren indispositiivisia asioita koskevia säännöksiä.⁵² Velkajärjestelyasetuksessa on säännöksiä esimerkiksi toimitettavista liitteistä.⁵³ Velkajärjestelyssä voidaan käyttää tulkinnan apuna yrityssaneerauslain vastaavia säännöksiä koskevia ohjeita.⁵⁴ Velkajärjestelylaissa todetaan, että yksi tuomari on toimivaltainen ratkaisemaan velkajärjestelyasian⁵⁵. Yksi tuomari voi ratkaista riitaisenkin velkajärjestelyasian, mutta asia on mahdollista käsitellä myös täydellä alioikeuden kokoonpanolla.⁵⁶

2.2. Yrityssaneeraus

Velkajärjestely- ja yrityssaneerailakien valmistelu tapahtui samaan aikaan. Lakien soveltamisala on siten päällekkäinen, että esimerkiksi elinkeinon- ja ammatinharjoittajien on mahdollista päästä molempiin menettelyihin. Vuodesta 2015 lähtien on ollut

⁴⁵ Koskien & Lehtimäki 1997: 107

⁴⁶ VJL 80 §

⁴⁷ HE 183/1992 vp: 24

⁴⁸ Koskelo & Lehtimäki 1997: 32

⁴⁹ VJL 10 § 10-kohta

⁵⁰ VJL 49.1 §. Ks. Koulu 1994: 93-100

⁵¹ Oikeudenkäymiskaari 8:13 §

⁵² Niemi-Kiesiläinen 1995: 106

⁵³ Asetus yksityishenkilön velkajärjestelystä 25.1.1993/58

⁵⁴ Uitto 2010: 126

⁵⁵ VJL 49.2 §

⁵⁶ HE 250/1994 vp: 10

mahdollista järjestellä yrityksen velat tietyin poikkeuksin myös velkajärjestelyssä. Lait ovat monelta osin samanlaiset ja ne jakavat säännöksiä. Menettelyillä on kuitenkin runsaasti eroja. Ennen yrityssaneerauslakia sovellettiin niin sanottua akordilainsäädäntöä. Tämä lainsäädäntö kuitenkin vaikutti vain etuoikeudettomiin velkoihin, jolloin vakuusvelkojat ja etuoikeutetut velkojat jäivät menettelyn ulkopuolelle. Tämän johdosta tilanteissa, joissa vakuusvelkoja oli paljon, velkojan suhtautuminen vaikutti huomattavasti siihen mitkä olivat yrityksen mahdollisuudet saneeraukseen ja milloin toiminta oli lopetettava. Uudistetussa laissa tarkoituksena olikin saada kaikki velkojat menettelyn piiriin ja estää sellaisten velkojien olemassaolo, joilla olisi mahdollisuus toteuttaa oikeuksiaan menettelystä riippumatta.⁵⁷ Yrityssaneeraukseen voi hakeutua lähtökohtaisesti kaikki liiketoimintaa harjoittavat velalliset, myös yksityiset elinkeinonharjoittajat.⁵⁸ Siihen pääsyä ei ole rajoitettu yrityksen koon perusteella eikä toiminnan loppumisenkaan ole ehdoton este menettelyyn hakeutumiselle.⁵⁹

Yrityssaneerauksen tavoitteena on jatkamiskelpoisen yritystoiminnan tervehdyttäminen tai edellytysten turvaaminen. Lisäksi tavoitteena on tarpeettomien konkurssien välttäminen, mutta lailla ei kuitenkaan pyritä kannattamattomien yritysten ylläpitämiseen.⁶⁰ Kyse on selvitysprosessista, jossa tutkitaan mahdollisuudet toiminnan tervehdyttämiseen, haetaan konkreettisia ratkaisuja ongelmiin ja laaditaan ohjelma toimenpiteistä.⁶¹ Yrityssaneerausohjelmassa tulee kiinnittää erityisesti huomiota velallisen toiminnan jatkumiseen ja ohjelman mukaisten velkojen maksukykyyn.⁶² Velallisen tulee hakeutua saneerauksen sijasta konkurssiin silloin, kun velallisyritys on maksukyvytön, eikä tilannetta voida korjata saneerausohjelmalla kuin tilapäisesti. Kuten velkajärjestelyssä, tuomioistuimen vahvistamalla saneerausohjelmalla voidaan määrätä velallisen toimintaa sekä varoja ja velkoja koskevista toimenpiteistä.⁶³

Saneerauksessa ei siis ole kyse pelkästään velkoja koskevista järjestelyistä, vaan toiminnan kokonaisvaltaisesta tervehdyttämisestä. On myös mahdollista tehdä pelkästään velkoja koskevia järjestelyitä, kun velallisyritys on toiminnallisesti kunnossa. Velkoja koskevat järjestelyt perustuvat yrityssaneerauslakiin, kun taas muunlaiset toimet pohjautuvat muuhun lainsäädäntöön taikka yrityksen sisäisiin päätöksiin.⁶⁴ Maksuohjelmaa ei voida

⁵⁷ HE 182/1992 vp: 14-15, 17

⁵⁸ YSL 2 §

⁵⁹ Koulu 1994: 123. Toisaalta toiminnan loppuminen voi aiheuttaa esteen menettelyn myöntämiselle.

⁶⁰ HE 182/1992 vp: 1

⁶¹ Koskelo 1994: 7

⁶² HE 152/2006 vp: 1

⁶³ YSL 1§; HE 182/1992 vp: 1

⁶⁴ Koskelo 1994: 6-7, 13

pitää sopimuksena velallisen ja velkojan välillä. Tämän johdosta velkoja ei voi vaatia velallista tekemään ohjelmassa vaadittuja toimenpiteitä, vaan mahdollisuus hakea pakko-täytäntöönpanoa rajoittuu rahallisten velvoitteiden täyttämiseen.⁶⁵ Kun velallinen on suorittanut maksuohjelman mukaiset suoritukset, vapautuu hän saneerausveloista siltä osin kuin niille ei ohjelman mukaan pitänyt maksaa suorituksia.⁶⁶

Yrityssaneerauksessa lähtökohtaisesti edellytetään selvittäjän määräämistä. Esityksen selvittäjän määräämisestä voivat tehdä velallinen tai velkojat.⁶⁷ Määräys voidaan tehdä ennen menettelyn alkamista tai sen jälkeen. Selvittäjä voidaan kuitenkin jättää määräämättä, jos kukaan ei ole tehnyt esitystä selvittäjän määräämisestä tai muuten vaatinut määräämistä. Tuomioistuin voi määrätä selvittäjän, vaikkei kukaan olisi vaatinut selvittäjän määräämistä, jos se katsotaan tarpeelliseksi. Tuomioistuin voi myös jättää selvittäjän määräämättä pyynnöstä huolimatta, jos tuomioistuin katsoo selvittäjän määräämisen olevan erityisistä syistä tarpeetonta ohjelman valmistelun tai velkojien edun kannalta. Tuomioistuin määrää riippumattoman selvittäjän menettelyn tarkoituksen toteuttamiseksi ja velkojien edun valvomiseksi. Lisäksi selvittäjän tehtäviä ovat muun muassa selvityksen laatiminen velallisen taloudellisesta tilanteesta, velallisen toiminnan seuranta ja valvominen sekä saneerausohjelmaehdotuksen laatiminen.⁶⁸ Erityisesti selvittäjän tulee valvoa velalliselle asetettuja määräysvallan rajoituksia.⁶⁹ Selvittäjän tulee olla rehelliseksi tunnettu, täysi-ikäinen henkilö, eikä tämä saa olla konkurssissa tai toimintakelpoisuudeltaan rajoitettu.⁷⁰

Tuomioistuin vahvistaa menettelyn aloittamisen yhteydessä joko velkojan tai velallisen esittämän soveltuvan henkilön selvittäjäksi. Jos tällaista henkilöä ei ole, tuomioistuin määrää tehtävään soveltuvan ja halukkaan henkilön. Jos kaksi kolmasosaa velkojaryhmiin kuuluvista puoltaa esitystä, voidaan selvittäjäksi määrätä myös sellainen henkilö, joka ei täytä riippumattomuudelta asetettuja edellytyksiä. Selvittäjiä voi olla enemmän kuin yksi, jos se on tarpeen tehtävien, edunvalvonnan tai tarvittavan asiantuntemuksen vuoksi.⁷¹ Selvittäjää voivat esittää alkuperäisen selvittäjän tilalle tai hänen lisäkseen myös velkojatoimikunta ja velkojaryhmän enemmistö. Saneerausohjelmasta äänestämisestä poiketen huomioon otetaan vain äänten määrä, eikä äänestäneiden saatavien määrällä ole

⁶⁵ Härmäläinen ym. 2009: 179

⁶⁶ HE 152/2006 vp: 6

⁶⁷ YSL 83.1 §

⁶⁸ YSL 8 §, 90 §

⁶⁹ HE 182/1992 vp: 69

⁷⁰ YSL 8.4 §

⁷¹ YSL 8.3 §

merkitystä. Ehdotuksen tekijöillä tulee olla äänen enemmistö ja sitä tulee puoltaa äänen enemmistö kustakin velkojaryhmästä.⁷² Kun ehdotettuja selvittäjiä on useita, käytetään yleisesti valintaperusteena saatavien määrää, ellei määrätä useampaa selvittäjää.⁷³

Molempia menettelyjä koskevia lakeja sovelletaan siitä huolimatta, mitä muualla laissa säädetään velan perimisestä ja velkojan oikeudesta maksuun.⁷⁴ Väliä ei ole sillä, perustuuko saaminen sopimukseen tai lainsäädäntöön. Tämän johdosta velkoja ei voi välttyä velkajärjestelyn seuraamuksilta nojautumalla tiettyä saatavatyyppiä koskevaan erityislainsäädäntöön.⁷⁵

Molemmat menettelyt tähtäävät kohteena olevan henkilön tai yrityksen taloudellisen tilan tervehdyttämiseen. Velkajärjestelyllä pyritään ehkäisemään ja vähentämään sosiaalisia ongelmia, joita velkaongelmat voivat aiheuttaa. Kyseessä on sosiaalinen lainsäädäntö, jossa perustana velkojen järjestelylle on heikomman osapuolen suoja. Yrityssaneerauksen rooli on enemmän taloudellinen. Sen tarkoitus ei ole, että kaikkien hakijoiden tulisi saada sen suomat edut vaan se, että toimintakelpoinen yritystoiminta voidaan pelastaa. Menettelyiden tarkoitusten ero näkyy esimerkiksi siinä, miten suuri päätösvalta velkojilla on menettelyn myöntämiseen ja sisältöön. Koulu katsoo, että vaikka *prima facie* velkajärjestelyn sekä osittain myös yrityssaneerauksen periaatteena vaikuttaisi olevan velkavastuusta vapautuminen, voidaan velkojille mahdollisesti tulevien hyötyjen johdosta katsoa menettelyiden toteuttavan velkavastuun toteutumisen periaatetta. Toisaalta oikeuskirjallisuudessa korostetaan, että velkajärjestelyn tarkoitus on antaa maksukyvyttömille yksityishenkilöille mahdollisuus velkojen suorittamiseen ja taloudellisen tilanteen korjaamiseksi. Yrityssaneerauksessa johtavia periaatteita ovat jatkamiskelpoisen toiminnan jatkuminen sekä tarpeettomien konkurssien välttäminen. Koulu katsoo, että yrityssaneerauslaki pohjautuu siihen, että tervehdyttämisen periaate on painavampi kuin velkavastuun toteutuminen. Hän kuitenkin asettaisi velkavastuun toteutumisen saneerausmenettelyn periaateeksi. Jatkamiskelpoisten yritysten säilyttäminen leimaa menettelyn aloittamista, kun taas velkavastuun toteutuminen sen lopputulosta.⁷⁶ Velkajärjestelyssä ohjelman vahvistamisessa on kyse oikeuden soveltamisesta ja lain käytöstä. Saneerausohjelmaa voidaan pitää tarkoituksenmukaisuusratkaisuna.⁷⁷

⁷² YSL 83 §; HE 182/1992 vp: 107

⁷³ Härmäläinen ym. 2009: 73

⁷⁴ VJL 1.3 §; YSL 1.2 §

⁷⁵ HE 183/1992 vp: 38-39; HE 182/1992 vp: 61

⁷⁶ Koulu 1994: 66-67, 69-71

⁷⁷ Koulu 1995: 37-38

3. MENETTELYIDEN HAKEMINEN

3.1. Hakijat

Velkajärjestely tulee vireille hakemuksesta. Aviopuolisot, yhteisvastuulliset kanssavelalliset sekä velallinen ja takaaja voivat hakea velkajärjestelyä yhdessä.⁷⁸ Vaikka velkajärjestelyä haettaisiin yhdessä, sen edellytykset arvioidaan ja ohjelmat vahvistetaan erikseen. Velkoja ei siis voi laittaa velkajärjestelyä vireille. Perusteluna on se, että velkajärjestelyssä vaaditaan velalliselta huolellista ja pitkäjänteistä taloudenpitoa. Velallisen edellytetään myös antavan tietoja taloudellisesta asemastaan ja myötävaikuttamaan selvitysten hankkimisessa.⁷⁹

Yrityssaneerauksesta hakemuksen voi tehdä velallisen lisäksi velkoja tai velkojat yhdessä.⁸⁰ Oman pääoman ehtoinen laina ei ole sellainen velka, jonka perusteella voi hakea velallista saneeraukseen.⁸¹ Velallisen suostumus menettelyyn ei ole välttämätöntä.⁸² Velallinen voi maksaa velkansa, jolloin velkoja ei voi enää hakea häntä saneeraukseen.⁸³ Velkojan saatavan tulee olla perusteeltaan riidaton ja sen määrän tulee olla selvä ainakin olennaisilta osin, jotta hän voi hakea velallista yrityssaneeraukseen.⁸⁴ Jos riitaisuus koskee saatavan määrää, tulee riitaisuuden olla merkitykseltään olennainen, että velkoja menettää hakijalegitimaationsa.⁸⁵ Velka ei saa myöskään muusta syystä olla epäselvä.⁸⁶ Ehdolliset tai perusteeltaan taikka määrältään epäselvät saatavat eivät synnytä hakijalegitimaatiota. Todistustaakka on sillä, joka kiistää saatavan pätevyyden, eli hakijan tulee todistaa saatavan pätevyys ja velallisen on näytettävä, että velka on epäselvä.⁸⁷ Velan ei tarvitse olla eräänäntynyt.⁸⁸ Hakemuksen saa tehdä myös todennäköinen velkoja, joka laissa määrittellään osapuoleksi, jolle velkojan maksukyvyttömyys todennäköisesti tulee aiheuttamaan saamisoikeuteen perustuvia taloudellisia menetyksiä.⁸⁹ Tällainen hakija ei ole vielä hakemuksen tekohetkellä velkojan asemassa.⁹⁰ Viranomaiset eivät voi aloittaa

⁷⁸ VJL 8.1-8.2 §

⁷⁹ HE 183/1992 vp: 26, 47

⁸⁰ YSL 5 §. Ks. Koulu 1994: 142-157 velkojan hakijalegitimaatiosta.

⁸¹ Koskelo 1994: 53

⁸² HE 182/1992 vp: 19

⁸³ Koulu 1994: 147

⁸⁴ YSL 5 §

⁸⁵ Koskelo 1994: 54

⁸⁶ YSL 5 §

⁸⁷ Koulu 2007: 45-46

⁸⁸ Koskelo 1994: 54

⁸⁹ YSL 5 §. Ks. Koulu 2007: 44 laajan velkojakäsitteen problematiikasta

⁹⁰ HE 182/1992 vp: 23; Koulu 1994: 151

kumpaakaan menettelyä. Saneerauksen aloittajana toimii useimmiten velallinen itse. Velkojilta ei voida odottaa velallista perusteellisempaa hakemusta, mutta velallisen hakeminen konkurssiin mielletään mahdollisesti helpommaksi ja halvemmaksi. Velallinen voi myös hakea saneerausta velkojien painostuksesta.⁹¹

Velkajärjestelylain elinkeinonharjoittajia koskevia sääntöjä sovelletaan velallisiin, jotka velkajärjestelyä hakiessa harjoittavat elinkeinotoimintaa päätoimisesti tai osa-aikaisesti.⁹² Elinkeinoon lopettamisella tarkoitetaan toiminnan tosiasiallista lopettamista. Yrityksen poistaminen rekistereistä osoittaa toiminnan lopettamisen, mutta tämä ei ole lopettamiseksi katsomisen edellytys. Velallisen on osoitettava riittävä näyttö siitä, että toiminta on tosiasiallisesti päättynyt. Elinkeinonharjoittajaa koskevat lähtökohtaisesti samat säännöt, kuin muitakin velkajärjestelyn hakijoita. Poikkeuksista tähän säädetään nimenomaisesti velkajärjestelylaissa. Kaikki elinkeinotoimintaa harjoittavat velalliset eivät voi päästä velkajärjestelyn piiriin. Elinkeinonharjoittajia koskevien lisäedellytyksien lisäksi hakijan tulee täyttää yleiset velkajärjestelyn edellytykset.⁹³

Elinkeinoon harjoittavan hakijan tulee täyttää elinkeinonharjoittajaa koskevat lisäedellytykset myös silloin, kun velkajärjestelyä haetaan vain yksityistalouden veloille.⁹⁴ Hakijan maksukyvyttömyyttä verrataan vain yksityistalouden velkoihin, jos velkajärjestelyä haetaan vain yksityistalouden veloille. Jos velkajärjestelyä haetaan myös elinkeinotoiminnan veloille, maksukyvyttömyyden tulee täytyä sekä elinkeinotoiminnan että yksityistalouden kohdalla.⁹⁵ Lähtökohtaisesti myös elinkeinonharjoittajia koskevien erityisehtojen tulee täytyä, vaikka elinkeinon- tai ammatinharjoittaja hakee pelkästään yksityisvelkojensa järjestelyä.⁹⁶

Jos elinkeinonharjoittaja lopettaa elinkeinotoimintansa ennen velkajärjestelyn hakemista, määräytyy hänen velkajärjestely kuten muillakin hakijoilla.⁹⁷ Kun elinkeinotoiminta on lopetettu ja velkavastuut on selvitetty, elinkeinotoimintaan liittyneitä velkoja pidetään yksityistalouden velkoina.⁹⁸ Elinkeinotoiminnan lopettamista arvioidaan samalla tavalla,

⁹¹ Koulu 2007: 43-45

⁹² Niiranen 2015: 11

⁹³ HE 83/2014 vp: 68

⁹⁴ Niiranen 2015: 18

⁹⁵ HE 83/2014 vp: 67-68

⁹⁶ Niiranen 2018: 19

⁹⁷ HE 83/2014 vp: 66

⁹⁸ VJL 45.3 §

kuin elinkeinonharjoittajaksi katsomisen yhteydessä.⁹⁹ Velkavastuiden selvittäminen voi tapahtua esimerkiksi omaisuuden myymisellä tai konkurssin lopputilityksessä.¹⁰⁰

3.2. Myöntämisen edellytykset

Velkajärjestelyn edellytyksenä on, että velallinen on maksukyvytön. Maksukyvyttömyyden tulee johtua ainakin pääasiallisesti maksukyvyyn olennaisesta heikentymisestä sairauden, työkyvyttömyyden, työttömyyden tai muun olosuhteiden muuttumisen vuoksi pääasiassa ilman velallisen omaa syytä.¹⁰¹ Voidaan puhua sosiaalisesta suoritusesteestä.¹⁰² Tällöin velallisen on alun perin täytynyt pystyä suoriutumaan veloistaan, mutta epäedullisten olosuhteiden muuttumisen takia näin ei ole.¹⁰³ Merkitystä on maksukyvyttömyyden ja velkaantumisen syillä, maksukyvyttömyyden asteella ja muilla velallista koskevilla seikoilla. Velkajärjestelyn hakemisessa hyväksyttäviä velkaantumisen syitä ovat muun muassa epäonnistunut yritystoiminta, takaussitoumukset, perhesuhteiden muuttuminen ja velanhoidokyvyyn arvioiminen väärin.¹⁰⁴ Yleinen taloudellinen kehitys ei lähtökohtaisesti itsessään ole sellainen muutos, joka voisi oikeuttaa velkajärjestelyyn, mutta yhdistettynä muuhun epäedulliseen muutokseen se voi olla peruste velkajärjestelylle.¹⁰⁵

Tämän lisäksi velkajärjestely voidaan myöntää, jos sille on muuten painavat perusteet huomioiden velkojen ja niihin liittyvien velvoitteiden määrä suhteessa velallisen maksukykyyn.¹⁰⁶ Velan määrällä ei sinänsä ole merkitystä.¹⁰⁷ Tällaista maksukyvyttömyyttä kutsutaan kvalifoiduksi maksukyvyttömyydeksi.¹⁰⁸ Myös velallisen suhtautuminen velkojen maksuun voidaan huomioida.¹⁰⁹ Maksukyvyyn ja velkojen välisellä suhteella ei ole alarajaa, vaan kyse on varallisuuden ja velvoitteiden suhteesta, jolloin pienempikin velka voi suhteessa pieneen maksukykyyn oikeuttaa velkajärjestelyyn. Huomioon otetaan velat ja varat pidemmältä ajalta kuin olosuhteiden muutoksen perusteella haettavissa velkajärjestelyissä, eli painava peruste ei yleisesti voi tulla kyseeseen, jos velat ovat

⁹⁹ Niiranen 2015: 28

¹⁰⁰ HE 83/2014 vp: 68

¹⁰¹ VJL 9.1 § 1-kohta

¹⁰² Koulu, Lindfors & Niemi 2018

¹⁰³ Koskelo & Lehtimäki 1997: 45

¹⁰⁴ Ks. Nimi Kiesiläinen 1995: 140. Työttömyyden täytyy johtua velallisesta itsestään riippumattomasta syystä, jonka osalta todistustaakka on velallisella.

¹⁰⁵ HE 183/1992 vp: 48

¹⁰⁶ VJL 9.1 § 2-kohta. Olosuhteiden muuttuminen ja muu painava peruste ovat vaihtoehtoisia perusteita.

¹⁰⁷ Uitto 2010: 37

¹⁰⁸ Koulu ym. 2018

¹⁰⁹ Uitto 2010: 36

erääntymättömiä. Niemi-Kiesiläinen katsoo, että velkojen ja maksukyvyyn välinen epäsuhte luoo presumption painavista perusteista. Tämä on kumottavissa velkajärjestelyn esteiden kanssa samansuuntaisilla seikoilla ilman, että este olisi suoranaisesti toteennäytetty.¹¹⁰ Tällä perusteella haettaessa ei ole merkitystä maksukyvyttömyyden syillä tai sillä, johtuuko tämä olosuhteiden muutoksesta. Kohdan keskeisintä soveltamisalaa ovat tilanteet, joissa velallisen maksukyvyyn ja velkojen välillä on niin olennainen epäsuhte, ettei velallinen voi ilman velkajärjestelyä selviytyä veloistaan ja tilanteet, joissa suoritukset menevät kokonaan luottokustannusten maksamiseen sekä tilanteet, joissa velan maksaminen kokonaan kestäisi useita vuosia.¹¹¹

Olosuhteiden muutoksen tai muun painavan syyn lisäksi edellytetään, että velallinen ei kohtuudella kykene parantamaan maksukykyään selviytyäkseen veloistaan aiheutuvista menoista.¹¹² Tästä johtuen velallisen on ryhdyttävä maksukykyään parantaviin toimiin.¹¹³ Tämän velvollisuuden laiminlyöminen voi estää velkajärjestelyn tai tuomioistuin voi määrätä velvoitteita maksukyvyyn parantamiseksi. Toimenpiteiden tulee olla kohtuullisia ja merkityksellisiä. Kohtuullisuutta arvioidaan maksuohjelman laatimisen perustana olevien normien ja periaatteiden kannalta, eikä velkajärjestelyä tule myöntää, jos on selvää, ettei hakija suostu maksukykyä parantaviin toimiin. Merkityksellisyys lain sanamuodon mukaan tarkoittaisi sitä, että velkajärjestely tulisi hylätä, jos toimi poistaa maksukyvyttömyyden. Jos toimi ei poista velkajärjestelyä, mutta parantaa velallisen maksukykyä, toimi otettaisiin huomioon maksuohjelman sisällössä. Velallisen näyttötaakka taas näyttäisi johtavan siihen, että velkajärjestely tulisi hylätä epävarmuustilanteessa.¹¹⁴

Maksukyvyttömyydellä tarkoitetaan sitä, että velallisen varat ja ennakoitavat tulot eivät riitä välttämättömien menojen jälkeen erääntyneiden ja erääntyvien velkojen maksamiseen.¹¹⁵ Jos velat eivät ole erääntyneitä, ei näitä tule ottaa huomioon maksukyvyyn arvioinnissa.¹¹⁶ Tulevaisuudessa kertyviltä tuloilta edellytetään jonkinasteista varmuutta, että ne otetaan osaksi arviointia. Maksukykyä voi parantaa lisäämällä tuloja tai vähentämällä menoja.¹¹⁷

¹¹⁰ Niemi-Kiesiläinen 1995: 144-145,154

¹¹¹ HE 183/1992 vp: 24-25, 48-49

¹¹² VJL 9.2 §

¹¹³ HE 183/1992 vp: 49

¹¹⁴ Niemi-Kiesiläinen 1995: 155-156

¹¹⁵ Koskelo & Lehtimäki 1997: 37

¹¹⁶ Uitto 2010: 28

¹¹⁷ HE 183/1992 vp: 45, 49

Maksukykyä arvioidessa otetaan huomioon velkajärjestelylain 4 §:n seikat.¹¹⁸ Maksukyvyn arvioinnissa huomioidaan varallisuus, tulot, ansaintamahdollisuudet, välttämättömät elinkustannukset, elatusvelvollisuus sekä muut taloudelliseen asemaan vaikuttavat seikat.¹¹⁹ Tulon veronalaisuudella ei ole merkitystä ja huomioon otetaan myös palkkiot ja muut rahana suoritettavat etuudet.¹²⁰ Maksukyvyn arviointi vaikuttaa velkajärjestelyn edellytysten arviointiin sekä maksuohjelman sisältöön.¹²¹ Neuvotteluvollisuus vaikuttaa maksukyvyn arviointiin siten, että velallinen ei ole maksukyvytön, jos velkoja suostuu velallisen maksukykyä vastaaviin uusiin ehtoihin.¹²² Jos velkojan ehdotus uusiksi ehdoiksi on velkajärjestelylain vaatimuksia tiukempi, ei tämän ehdotuksen hylkääminen tee velallisesta maksukyvyttöntä. Toisaalta jos velallisella on mahdollisuus vapaaehtoiseen järjestelyyn, joka poistaa maksukyvyttömyyden, ei tämä voi saada velkajärjestelyä.¹²³

Olosuhteiden muutos ja muu painava peruste ovat vaihtoehtoisia edellytyksiä. Velallinen voi täyttää niistä molemmat tai osittain kuulua kumpaankin. Ei ole välttämätöntä, että velallinen voidaan sijoittaa tarkasti toiseen vaihtoehtoon.¹²⁴ Velallisen ei tarvitse perustella hakemustaan tietyn edellytyksen näkökulmasta, vaan tuoda esiin tosiasiat. Jos velkajärjestelyä haetaan muiden painavien perusteiden perusteella huomioiden velkojen suhde maksukykyyn, velallisen tulee selvittää kaikkien velkojensa määrä ja se, minkä verran hän kykenee niitä maksamaan. Jos velallinen on väliaikaisesti maksukyvytön, tulee hänen perustella velkajärjestelyä hakiessaan, miksi velkajärjestely tulisi väliaikaisesta esteestä huolimatta myöntää. Tuomioistuin tekee arvion edellytysten täyttymisestä.¹²⁵

Maksukyvyttömyyden tulee olla muuta kuin väliaikaista. Jos velallinen on maksukyvytön väliaikaisesta syystä tai hän on väliaikaisen syyn takia kykenemätön maksamaan tavallisia velkojaan vähäisenä pidettävää määrää enempää, velkajärjestelyä ei voida myöntää.¹²⁶ Hakemuksen voi tehdä myös silloin, kun on tiedossa, että väliaikainen syy lakkaa ennen maksuohjelman myöntämistä, koska velkajärjestelylain 9 a §:n mukaan velkajärjestelyn *myöntäminen* estyy, jos maksukyvyttömyyteen vaikuttaa väliaikainen syy. Tilapäistä maksukyvyttömyyttä ovat esimerkiksi tilanteet, joissa velallinen voi muuttaa omaisuutensa rahaksi vasta velan erääntymisen jälkeen tai jos tulot velkojen maksamiseen kertyvät

¹¹⁸ HE 183/1992 vp: 47

¹¹⁹ VJL 4 §

¹²⁰ Uitto 2010: 30

¹²¹ HE 183/1992 vp: 42

¹²² Niemi-Kiesiläinen 1995: 134

¹²³ Uitto 2010: 26-27

¹²⁴ Hakemuksessa on kuitenkin mainittava, kummalla perusteella velkajärjestelyä haetaan

¹²⁵ Koskelo & Lehtimäki 1997: 52,120

¹²⁶ VJL 9a §

vasta erääntymisen jälkeen.¹²⁷ Silloin, kun velallinen voi realisoida muun kuin perusturvaan kuuluvan omaisuuden suhteellisen nopeasti ja tämä riittää velkojen maksamiseen, ei velallinen ole maksukyvytön.¹²⁸ Väliaikaisia syitä voivat olla muun muassa opiskelu tai lasten hoitaminen. Väliaikainen maksukyvyttömyys voi muuttua ei-väliaikaiseksi, jolloin velkajärjestely voidaan myöntää. Velkajärjestelyn 9a §:n mukainen väliaikainen maksukyvyttömyys ei ole este velkajärjestelylle, jos velallisella on vähäistä suurempi maksuvara.¹²⁹ Väliaikainen maksukyvyttömyys on velkajärjestelyn ulkopuolella siksi, että velkajärjestely saataisiin ajoittumaan velkojen kannalta parempaan ajankohtaan.¹³⁰

Väliaikaisuuden arvioinnissa keskeistä ovat velallisen ansaintamahdollisuudet.¹³¹ Ansaintamahdollisuuksilla tarkoitetaan sitä, ettei velallinen ole menettänyt mahdollisuuksiinsa ylittää hankkia tuloja, vaikka tosiasialliset mahdollisuudet puuttuvat velkajärjestelyä hakiessa. Ansaintamahdollisuus tarkoittaa myös kykyä parantaa omaa tulotasoa. Silloin kun velallisen ansaintakyky on kokonaisuudessaan käytössä, voidaan velkajärjestely myöntää velkojen suoritusten pienuudesta huolimatta. Maksuvaran vähäisyyttä arvioiessa keskeistä on, vaikuttaako velallisen maksuvaran suuruuteen väliaikainen syy siten, että tämän syyn poistuttua maksuvara olisi suurempi. Maksuvara ei ole tietty rahamäärä, vaan vertailukohtana on velallisen koko ansaintakyky.¹³²

Velkajärjestelyn estymistä väliaikaisuuden perusteella ei sovelleta elinkeinonharjoittajiin.¹³³ Poikkeus koskee vain ammatin- tai elinkeinonharjoittajia. Jos toimintaa harjoitetaan yhtiömuotoisena, voi velkajärjestely estyä väliaikaisen maksukyvyttömyyden perusteella. Elinkeinoharjoittajan toiminnalta ei edellytetä vakiinnuttamista, eikä tehdä vertailua, mitä hänen olisi mahdollista ansaita. Velkajärjestelylain 7 luku, jota käsitellään myöhemmin asettaa kuitenkin edellytyksiä elinkeinotoiminnalle.¹³⁴

Velkajärjestely voidaan myöntää, jos hakija täyttää velkajärjestelylain 9-11 § edellytykset, eli hakija täyttää velkajärjestelyn edellytykset, on pyrkinyt sovintoon velkojen kanssa, eikä velkajärjestelyn myöntämiselle ole esteitä.¹³⁵ Tuomioistuin tutkii velkajärjestelyn edellytykset ennen velkajärjestelyn aloittamista sekä maksuohjelmaa

¹²⁷ HE 183/1992 vp: 48

¹²⁸ Utto 2010: 29

¹²⁹ HE 180/1996 vp: 30

¹³⁰ Koskelo & Lehtimäki 1997: 53

¹³¹ VJL 9a §

¹³² HE 180/1996 vp: 19, 30

¹³³ VJL 9a.2 §

¹³⁴ HE 83/2014 vp: 51-52

¹³⁵ VJL 38.1 §

vahvistettaessa.¹³⁶ Maksuohjelman vahvistamisen yhteydessä edellytykset tutkitaan silloin, kun siihen on aihetta, esimerkiksi uuden selvityksen tai väitteen johdosta.¹³⁷ Edellytykset saatetaan tutkia kahteen kertaan, mutta arvio maksukyvyttömyydestä ja taloudellisesta asemasta tehdään yleensä hakemuksen ja sen liitteiden perusteella.¹³⁸ Maksuohjelma voidaan vahvistaa ilman velkojien suostumusta, jos velkajärjestelyn edellytykset täyttyvät ja ohjelma vastaa lain säännöksiä. Muunlainen ohjelma voidaan vahvistaa velkojien suostumuksella.¹³⁹ Vahvistettua maksuohjelmaa noudatetaan muutoksenhausta huolimatta.¹⁴⁰

Maksuohjelman sisältö on velkojiin nähden dispositiivinen eli osapuolet saavat sopia asiasta haluamallaan tavalla. Oikeus sopia velkasuhteista haluamallaan tavalla säilyy velkajärjestelyn aikana.¹⁴¹ Niemi-Kiesiläinen katsoo, että jos velkojilta saadaan nimenomaiset suostumukset, voitaisiin velkajärjestely myöntää myös yleisestä esteestä huolimatta.¹⁴² Velkajärjestelyprosessin ulkopuolella velallinen ei voi luopua oikeudesta velkajärjestelyyn tai vaatimasta siinä minimitoimeentuloa.¹⁴³

Velkajärjestely voidaan jättää tutkimatta siksi, että hakemus ei noudata vahvistettua kaavaa.¹⁴⁴ Esimerkiksi hakemusta, joka koostui luettelosta velkojista ja suuresta määrästä tulosteista ulosottoasioista ei hyväksytty hakemukseksi.¹⁴⁵ Hakemus voidaan jättää käsittelemättä myös silloin, kun hakija ei anna pyydettyä lausumaa tai ei saavu hakemusasian istuntoon.¹⁴⁶ Jos hakemus jätetään tutkimatta, on mahdollista tehdä uusi hakemus.¹⁴⁷

Jotta elinkeinonharjoittajan yksityistalouden velat voidaan ottaa velkajärjestelyyn, edellytetään, että velallisella ei ole elinkeinotoiminnasta aiheutuneita velkoja tai niitä on vähän.¹⁴⁸ Velka kohdistetaan sen pääsiallisen käyttötarkoituksen mukaan.¹⁴⁹ Jos velkoja on enemmän kuin vähän, velkajärjestely voidaan myöntää, jos velkoja ei ole erääntyneinä

¹³⁶ HE 183/1992 vp: 71

¹³⁷ Koskelo & Lehtimäki 1997: 130

¹³⁸ HE 183/1992 vp: 78

¹³⁹ VJL 38 §; HE 183/1992 vp: 71

¹⁴⁰ VJL 38.2 §

¹⁴¹ Niemi-Kiesiläinen 1995: 100-102, 104-105

¹⁴² Niemi-Kiesiläinen 1995: 105. Kyseessä olisi tällöin erityinen syy myöntää velkajärjestely esteestä huolimatta.

¹⁴³ Niemi-Kiesiläinen 1995: 103

¹⁴⁴ VJL 50 §

¹⁴⁵ Vaasan hovioikeus 24.1.2018 nro 38

¹⁴⁶ OK 8:7 §

¹⁴⁷ Koskelo & Lehtimäki 1997: 126

¹⁴⁸ VJL 45.1 § 1 kohta

¹⁴⁹ Koskelo & Lehtimäki 1997: 314

maksamatta ja velallinen pystyy maksamaan velat elinkeinotoiminnan tuloilla sitä mukaa kuin ne eräänntyvät.¹⁵⁰ Kyseiset edellytykset koskevat tilanteita, joissa hakijan taloudelliset vaikeudet liittyvät vain hakijan yksityistalouteen. Elinkeinotoiminta on siis kannattavaa, mutta tulot eivät ole riittäviä korjaamaan maksukyvyttömyyttä.¹⁵¹

Vuoden 2015 uudistuksessa mahdollistui myös elinkeinotoimintaan liittyvien velkojen järjestely velkajärjestelylain mukaan.¹⁵² Jotta elinkeinotoimintaan liittyviä velkoja voidaan järjestellä velkajärjestelylain mukaisesti, tulee myös yksityistalouden velat järjestellä velkajärjestelylain mukaan.¹⁵³ Elinkeinotoiminnan tervehdyttäminen ei saa edellyttää yritystoimintaa koskevia järjestelyitä. Velallinen voi kuitenkin tehdä vapaaehtoisia yritystoimintaa koskevia järjestelyjä ilman, että velkajärjestely estyy.¹⁵⁴ Nämä edellytykset eivät koske tilanteita, joissa velkajärjestelyä haetaan vain yksityistalouden veloille.¹⁵⁵ Yritystoimintaa koskevien järjestelyiden tulisi olla tehtyinä ennen velkajärjestelyn hakemista, mutta se ei ole välttämätöntä.¹⁵⁶

Elinkeinotoiminnan tulee olla melko pienimuotoista.¹⁵⁷ Tätä edellytystä ei arvioida, jos velkajärjestelyä haetaan pelkästään yksityistalouden velkoihin.¹⁵⁸ Velkajärjestelyyn on tarkoitus valita velallisia, joiden elinkeinotoiminnalla ei ole olennaista eroa palkansaajan toimintaan. Koon arvioinnissa huomioidaan liikevaihto, tase, toimiala ja se, onko elinkeinotoiminnan palveluksessa muita henkilöitä. Tuomioistuimien arvioitavissa on se, milloin toimintaa pidetään pienimuotoisena. Osa-aikainen tai kausiluonteinen työvoima ei vielä aiheuta sitä, että toimintaa ei voitaisi pitää pienimuotoisena. Olennaista on, että elinkeinonharjoittajan oma työpanos on vähintäänkin pitkällä aikavälillä ratkaiseva.¹⁵⁹

Yrityssaneeraukseen pääsemisen edellytyksenä on, että hakija on maksukyvytön tai hakijaa uhkaa maksukyvyttömyys.¹⁶⁰ Maksukyvyttömyydellä tarkoitetaan sitä, että velallinen on muusta kuin tilapäisestä syystä kykenemätön maksamaan velkojaan niiden eräännyessä.¹⁶¹ Uhkaavan maksukyvytön perusteella voidaan aloittaa yrityssaneeraus, jos

¹⁵⁰ VJL 45.1 § 2 kohta

¹⁵¹ HE 83/2014 vp: 67

¹⁵² VJL 45.1 § 3 kohta

¹⁵³ VJL 45 a.1 § 1 kohta

¹⁵⁴ VJL 45 a.1 § 2 kohta; HE 83/2014 vp: 31

¹⁵⁵ Niiranen 2015: 22

¹⁵⁶ HE 83/2014 vp: 21; Niiranen 2015: 23

¹⁵⁷ VJL 45 a.1 § 2 kohta

¹⁵⁸ Niiranen 2018: 22

¹⁵⁹ HE 83/2014 vp: 68-69

¹⁶⁰ YSL 6.1 § 2-3 kohta

¹⁶¹ YSL 3.1 § 3 kohta

näköpiirissä olevalla aikavälillä on konkreettinen maksukyvyttömyyden riski.¹⁶² Maksukyvyttömyys ja sen uhka eroavat toisistaan Koulun mukaan vain vaadittavan todennäköisyyden osalta, jota edellytetään velallisen puuttuvalta maksukyvyltä. Uhkaavalta maksukyvyttömyydeltä edellytetään pienempää todennäköisyyttä, koska myös konkreettinen maksukyvyttömyys on ennusteen luonteinen.¹⁶³

Maksukyvyttömyyden uhka voi johtua esimerkiksi jälkiveroista, luottotappiosta tai kustannuslaskennan virheistä.¹⁶⁴ Saneerausmenettely on tarkoitus aloittaa mahdollisimman aikaisessa vaiheessa, jolloin sillä on parhain mahdollisuus onnistua.¹⁶⁵ Kyse ei tule olla hetkellisestä häiriöstä, vaan tulevaisuudessakaan ei ole odotettavissa tilanteen parantumista siten, että velat pystytään maksamaan ajallaan.¹⁶⁶ Huomioon tulee ottaa etenkin tulot, muut käytettävissä olevat varat sekä niiden likvidiys. Jos velallinen voisi realisoida omaisuutta ja saada näin riittävästi varoja velan maksamiseen, ei hän ole maksukyvytön. Kuitenkaan liiketoiminnassa tarvittavaa omaisuutta ei vaadita realisoitavaksi ennen kuin velallinen voitaisiin katsoa maksukyvyttömäksi. Velallinen voi olla maksukyvytön myös ilman erääntyneitä velkoja, jos tällä on erääntymässä velkoja, joita tämä ei selvästikään kykene maksamaan. Osittain on kyse ennusteesta. Aikaperspektiivi voi olla sitä pidempi, mitä luotettavampaa ja paremmin dokumentoitua selvitystä voidaan saada. Koskelo kuvaa maksukyvyttömyyttä siten, että yritys on taloudellisissa vaikeuksissa, muttei ilmeisen elinkelvoton.¹⁶⁷

Velkoja tai todennäköinen velkoja voi hakea saneerausta uhkaavan maksukyvyyn perusteella vain, jos menettelyn aloittaminen on tarpeen hakijan huomattavan taloudellisen edun turvaamiseksi tai vaarantumisen torjumiseksi.¹⁶⁸ Todennäköisellä velkojalla ei ole hakemuksen jättöaikana konkreettista velkaa, vaan tämä velka syntyy myöhemmin, esimerkiksi takausvastuun johdosta.¹⁶⁹ Velkojan oikeus hakea velallinen yrityssaneeraukseen edellyttää, että hänellä on taloudellisesti merkittävä ja ajallisesti eteenpäin ulottuva intressi. Muutama erääntynyt velka ei oikeuta velkojaa hakemaan yrityssaneerausta, eikä

¹⁶² HE 182/1992 vp: 62

¹⁶³ Koulu 2007: 85

¹⁶⁴ Härmäläinen ym. 2009: 57

¹⁶⁵ HE 182/1992 vp: 17

¹⁶⁶ Maksukyvyttömyyden ja toiminnan jatkokelpoisuuden problematiikasta ks. Koulu 2007: 79

¹⁶⁷ Koskelo 1994: 7, 98-99

¹⁶⁸ YSL 6.2 §

¹⁶⁹ Härmäläinen ym. 2009: 55

yrityssaneerausta ole tarkoitettu velkojen perimiseen.¹⁷⁰ Koulu katsoo, että huomattavalle edulle ei voida asettaa kovin suuria vaatimuksia.¹⁷¹

Yrityssaneerausta voi hakea myös silloin, kun vähintään kaksi velkojaa, joiden saatavat edustavat vähintään viidennestä velallisen tunnetuista veloista tekevät hakemuksen velallisen kanssa tai muuten puoltavat velallisen hakemusta.¹⁷² Tätä kutsutaan yhteishakemukseksi. Tässä tapauksessa ei edellytetä selvitystä maksukyvyttömyydestä tai sen uhasta, vaan velkojien yhteinen hakemus riittää menettelyn aloittamisen perusteeksi.¹⁷³ Velkojat voivat vastustaa saneerausta lain esteperusteilla silloin, kun hakemus annetaan heille tiedoksi.¹⁷⁴

Hakemusta puoltava velkoja ei voi olla velallisen läheinen.¹⁷⁵ Läheisiä henkilöitä ovat puoliso, etenevässä ja takanevassa polvessa olevat sukulaiset, sisarukset sekä näiden puoliset tai muu erityisen läheinen henkilö.¹⁷⁶ Elinkeinonharjoittajan, yhtiön, säätiön tai muun yhteisön läheinen on myös henkilö, jolla yksin tai yhdessä läheisensä kanssa on olennainen etuyhteys tai jolla on johtavan aseman perusteella olennainen vaikutusvalta elinkeinonharjoittajan, säätiön tai yhteisön toiminnassa sekä näiden läheinen henkilö.¹⁷⁷ Hakemuksen puoltaminen ja yhteishakemus ovat vaikutuksiltaan rinnasteisia tapoja hakea saneerausta. Hakemuksen puoltaminen on luotu, koska yritykset eivät aina halunneet neutraalisuussyistä esiintyä hakijoina yhdessä.¹⁷⁸ Yrityssaneerauksessa velalliseen rinnastetaan henkilö, joka on henkilökohtaisessa vastuussa velallisen sitoumuksista ja saneerausohjelma on voimassa myös tällaisen henkilökohtaisessa vastuussa olevan hyväksi. Saneerausohjelma vaikuttaa kuitenkin vain oikeuksiin ja velvollisuuksiin, jotka liittyvät yrityssaneerauksen kohteena olevaan toimintaan.¹⁷⁹

Yrityssaneerauksessa maksukyvyyn arvioinnissa otetaan huomioon velallisen taloudellinen tilanne sekä siihen vaikuttavat seikat ja niiden kehitys. Se, mitä todennäköisyyttä maksukyvyttömyydeltä edellytetään riippuu siitä, millä aikajänteellä asiaa tarkastellaan. Tarvittava todennäköisyys on akuutin ja abstraktin uhan välillä. Maksukyvyttömyyden

¹⁷⁰ HE 182/1992 vp: 22

¹⁷¹ Koulu 2007: 87

¹⁷² YSL 6.1 § 1 kohta

¹⁷³ HE 152/2006 vp: 51

¹⁷⁴ HE 182/1992 vp: 66

¹⁷⁵ YSL 6.1 § 1 kohta

¹⁷⁶ Laki takaisinsaannista konkurssiperään 26.4.1991/758 3.1 §. Myös veli- ja sisarpuolet ovat läheisiä henkilöitä.

¹⁷⁷ Laki takaisinsaannista konkurssiperään 26.4.1991/758 3.2 §

¹⁷⁸ Koulu 2007: 48

¹⁷⁹ YSL 4 §

uhkaavuuden arviointi on liiketaloudellista arviointia. Esimerkiksi tilintarkastaja voi antaa lausunnon maksukyvyttömyydestä.¹⁸⁰

Saneerausohjelma voidaan vahvistaa kolmella eri tavalla. Velallisella ei ole äänivaltaa, eikä hänen suostumusta tarvita ohjelman vahvistamiseen.¹⁸¹ Hänelle kuitenkin varataan lausumamahdollisuus.¹⁸² Tuomioistuimen on vahvistettava saneerausohjelma, jos sille on edellytykset eikä esteperusteet estä sitä.¹⁸³ Edellytykset tuomioistuin tutkii viran puolesta. Esteiden osalta tilanne on epäselvempi. Riskin kantaa kuitenkin esteeseen vedonnut osapuoli.¹⁸⁴

Ensinnäkin ohjelma voidaan vahvistaa, jos kaikki velkojat suostuvat siihen. Ohjelma voi poiketa lain säännöksistä, jotka koskevat saneerausvelkojien asemaa silloin, kun kaikki tunnetut velkojat suostuvat tähän. Tällöinkään ohjelmaa ei voida vahvistaa, jos ohjelman sisältö loukkaa velallisen, yhtiömiehen, osakkeenomistajan tai sivullisen oikeutta tai oikeutettua etua tai on kohtuuton taikka ohjelman toteuttamisen edellytyksistä ei ole esitetty riittävää selvitystä.¹⁸⁵ Tällainen tilanne voi olla työn tekemisen edellyttämistä ehdoilla, jotka eivät turvaa kohtuullista toimeentuloa, todellisen arvon alittavien arvojen käyttäminen sijais suorituksista taikka muunlainen perusteettoman edun tavoittelemisen velallisyrittäjä.¹⁸⁶ Kohtuuttomuutta arvioidessa huomioidaan saneerausmenettelyn vaihtoehto, joka usein on konkurssi.¹⁸⁷

Silloin, kun kaikki velkojat suostuvat ohjelman vahvistamiseen, tuomioistuin ei tutki tai arvioi velkajärjestelyjen sisältöä. Tässä tapauksessa tuomioistuimen tehtävä on varmistaa, että ohjelma sisältää edellytetyt selvitykset ja toimenpiteet. Tällä varmistetaan, että velkojien suostumukset perustuvat riittävään tietoon.¹⁸⁸ Tuomioistuimen tulee myös varmistaa, että ehdotus kelpaa täytäntöönpanoperusteeksi.¹⁸⁹ Tuomioistuimen tulee ottaa viran puolesta kantaa mahdollisiin etujen loukkaantumisiin, kohtuullisuuteen tai selvityksen riittävyteen silloin, jos kyse on henkilön edusta, jolle ei ole varattu tilaisuutta lausua ohjelmasta tai menettelyn edellytyksistä esitetään väite.¹⁹⁰

¹⁸⁰ HE 182/1992 vp: 62

¹⁸¹ HE 182/1992 vp: 38

¹⁸² YSL 72.1 §

¹⁸³ YSL 49 §

¹⁸⁴ Koulu 2007: 75-76. Ks. Koulu 1995: 239-246 esteiden tutkimisesta.

¹⁸⁵ YSL 50 §

¹⁸⁶ HE 182/1992 vp: 92-93

¹⁸⁷ Koskelo 1994: 319

¹⁸⁸ HE 183/1992 vp: 50

¹⁸⁹ Koskelo 1994: 317

¹⁹⁰ HE 182/1992 vp: 93

Ohjelma voidaan vahvistaa myös ryhmäenemmistöllä. Tämä tarkoittaa sitä, että enemmistö laissa mainituista ryhmistä hyväksyy ohjelman. Enemmistöllä tarkoitetaan sitä, että äänestäneistä velkojista puolet lukumäärältään hyväksyvät ohjelman sekä heidän velat euromääräisesti edustavat yli puolta äänestykseen osallistuneiden saatavien kokonaismäärästä.¹⁹¹ Ohjelma voidaan vahvistaa ryhmäenemmistöllä myös silloin, jos äänestysryhmästä kukaan ei anna äänestyslausumaa, koska äänen huomioiminen edellyttää selkää kantaa.¹⁹² Tuomioistuin päättää, miten velkojat jaetaan ryhmiin ja ryhmien äänivaltaisuudesta.¹⁹³ Enemmistöllä vahvistettu ohjelma voi poiketa lain säännöksistä suostumusten antaneiden velkojien vahingoksi.¹⁹⁴ Velkoja voi kuulua useampaan ryhmään.¹⁹⁵

Vakuusvelkojat muodostavat oman ryhmänsä. Velkojat, joiden antaman velan vakuutena on yrityskiinnitys ovat toinen ryhmistä. Muista kuin vakuusvelkojista muodostetaan kaksi ryhmää, joista toiseen erotetaan velkojat, joiden saatavat ovat suoraan ulosottokelpoisia. Viimeinen ryhmä ovat viimesijaiset velkojat, joka erotellaan maksujärjestysten perusteella omiin luokkiinsa.¹⁹⁶ Äänestystä ei tarvitse järjestää, jos enemmistö jokaisesta velkojaryhmästä on hyväksynyt ehdotuksen, eikä vedonnut seikkaan, jonka perusteella ohjelma olisi jätettävä vahvistamatta.¹⁹⁷ Enemmistön muodostamisessa ei huomioida velkojia tai ryhmää, joka saa ohjelmaehdotuksen mukaan täyden suorituksen saatavalleen kuukauden kuluessa sen vahvistamisesta tai joiden oikeusasema ei muutu. Oikeusaseman muuttumiseksi ei katsota pelkkää maksuviivästyksen oikaisemista, jos velan muut ehdot säilyvät ennallaan. Viimesijaista velkojaa ei oteta huomioon, jos paremmalla etuoikeudella suoritettavan saatavan velkoja jää ohjelman mukaan ilman suoritusta tai hänen asemansa huononee muuten. Epäselvät velat otetaan huomioon sen suuruisina kuin ne ovat otettu huomioon ohjelmassa.¹⁹⁸

Mahdollista on myös se, että ohjelma vahvistetaan ilman ryhmäenemmistön suostumusta. Tämä on mahdollista, jos ei ole olemassa esteitä ja ainakin yksi velkojaryhmä on äänestänyt ohjelman vahvistamisen puolesta enemmistöllä ja kaikki puolesta äänestäneet edustavat yhteensä vähintään viidennestä kaikkien huomioon otettavien velkojien saatavista. Kukaan velkojista ei saa saada enemmän kuin hänen saatavansa määrän, ja jos suorituksia

¹⁹¹ YSL 51-52 §

¹⁹² Koskelo 1994: 320

¹⁹³ YSL 76.2 §

¹⁹⁴ YSL 51.1 §

¹⁹⁵ Koulu 1995: 201

¹⁹⁶ YSL 51 §

¹⁹⁷ YSL 76.5 §

¹⁹⁸ YSL 52 §

kertyy yli vähimmäistason, edun tulee jakautua eri velkojaryhmien kesken kohtuullisella tavalla.¹⁹⁹ Kohtuullisuus tarkoittaa sitä, että etujen kohdentuminen ei suosi tiettyä velkojaryhmää ilman asiallisia perusteita.²⁰⁰ Muiden kuin vakuusvelkojien kohdalla vastaan äänestänyttä ryhmää huonommalla etuoikeusasemalla oleville velkojille ei saa tulla suoritusta.²⁰¹ Lisävaatimusten tarkoitus on estää se, ettei tiettyä velkojaryhmää voida pakottaa alistumaan järjestelyihin, jotka voidaan katsoa antavan epäoikeutettua etua vähemmistöryhmän kustannuksella.²⁰² Kaikkien suostumuksella vahvistettavalla ohjelmalla on etusija. Ilman vähemmistön tukea ohjelma on mahdollista vahvistaa vain silloin, kun edellytyksiä täyttäviä ehdotuksia ei ole. Jos ohjelmaehdotuksia on useampia, tulee valita ohjelma, jota enemmistö kannattaa.²⁰³

Yrityssaneerauksessa tulee asettaa velkojien yhteiseksi edustajaksi velkojatoimikunta, jos hakija, selvittäjä tai velkoja vaativat sitä.²⁰⁴ Toimikunta voidaan asettaa menettelyn aloittamisen yhteydessä tai myöhemmin.²⁰⁵ Velkojatoimikunta on neuvoa-antava yhdyselin velkojien ja selvittäjän välillä.²⁰⁶ Sen tehtävänä on avustaa ja valvoa selvittäjää hänen tehtävissään. Selvittäjällä on tiedonanto- sekä neuvotteluvelvollisuus velkojatoimikuntaa kohtaan.²⁰⁷ Velkojatoimikunta voi vaatia selvittäjän erottamista, jos hän laiminlyö olennaisesti velvollisuuksiaan tai erottamiselle on muu painava syy.²⁰⁸ Jos velkojen lukumäärä on pieni tai muusta syystä toimikuntaa voidaan pitää tarpeettomana, ei sitä tarvitse asettaa. Velkojatoimikunnan kokoonpanon tulee olla sellainen, että eri velkojaryhmät tulevat tasapuolisesti edustetuiksi, tai jos se on omiaan edistämään toimikunnan toimintaa, voidaan kokoonpanoon määrätä keskeiset velkojat.²⁰⁹ Eli on mahdollista luopua tasapuolisesta edustuksesta, jolloin toimikunnassa tulee olla vähintään kolme keskeistä velkojaa.²¹⁰ Jokainen jäsen määrätään asianomaiseen velkojaryhmään ja sitä voidaan täydentää myöhemmin ja edustajia vaihtaa.²¹¹ Jos säännöllisiä työntekijöitä on yli 50, työvoima- ja elinkeinokeskus saa nimittää yhden henkilön.²¹²

¹⁹⁹ YSL 54 §. Koulu (2010) käyttää menettelystä termiä pakkovahvistaminen.

²⁰⁰ HE 182/1992 vp: 96

²⁰¹ YSL 54 §

²⁰² HE 182/1992 vp: 54

²⁰³ YSL 56 §

²⁰⁴ YSL 10 §

²⁰⁵ YSL 84.1 §

²⁰⁶ HE 182/1992 vp: 2

²⁰⁷ YSL 11.1 §

²⁰⁸ YSL 86 §

²⁰⁹ YSL 10 §

²¹⁰ HE 152/2006 vp: 53

²¹¹ YSL 84 §

²¹² YSL 10.4 §

Ohjelman seurantaan varten voidaan määrätä valvoja. Valvoja huolehtii lisäksi toimenpiteistä, joiden suorittaminen ei kuulu asianosaisille. Valvoja voidaan määrätä saneerausohjelmassa tai sitä voivat vaatia velkojatoimikunta tai sellaiset velkojat, joilla on oikeus tehdä ehdotus saneerausohjelmaksi. Vaatimus tulee esittää ohjelmaehdotusten käsittelyn yhteydessä. Valvojan tulee antaa velkojatoimikunnalle ja velkojille selonteko saneerausohjelman toteuttamisesta kuuden kuukauden välein tai sovittuina määräaikoina sekä lopputilitys ohjelman loputtua. Tiedonantovelvollisuus on silloin velallisella, kun valvojaa ei ole määrätty. Valvojana voi toimia selvittäjä tai muu henkilö, ja kelpoisuusvaatimukset ovat samat kuin selvittäjän.²¹³

Yrityssaneerauksen käsittelyssä sovelletaan yrityssaneerauslain lisäksi oikeudenkäymiskaaren 8 luvun hakemusasioita koskevia säännöksiä. Saneerausta koskeva asia on käsiteltävä asian edellyttämällä joutuisuudella.²¹⁴ Tuomioistuinkäsittelyn ulkopuolella on mahdollista sopia vapaaehtoisesti saneeraus- ja velkajärjestelyistä ja tätä pidetään jopa toivottavana.²¹⁵

Yrityssaneerauksen myöntäminen riippuu paljon siitä, hyväksyvätkö velkojat ohjelman. Velkajärjestely voidaan tehdä velkojista huolimatta, kun taas yrityssaneeraus voidaan teoriassa aloittaa ilman, että velallinen itse sitä haluaa. Velalliselta edellytetään myötävaikutusta siinä määrin, että tällaisen ohjelman onnistuminen on epätodennäköistä²¹⁶. Velkajärjestelyssä tuomioistuin ja velallista hakemuksessa avustanut henkilö määrittävät pitkälti sen, millainen maksuohjelma syntyy. Yrityssaneerauksessa tuomioistuin ei voi vahvistaa ohjelmaa ilman, että velkojilta saadaan tarvittava kannatus. Velkajärjestelyssä velkaantumisen syillä on merkitystä, kun taas yrityssaneerauksessa keskitytään siihen, voidaanko toiminta saada jatkumaan. Velkajärjestelyssä liiketoiminnan tulee olla pienimuotoista ja kannattavaa, kun yrityssaneerauksessa ei ole tällaisia edellytyksiä. Velkajärjestelyssä ei voida tehdä liiketoimintaa koskevia järjestelyitä, kun taas yrityssaneerauksessa näihin kannustetaan. Velkajärjestelyn myöntäminen on velallislähtöistä, kun taas yrityssaneerausta voidaan kuvata velkojalähtöiseksi.

3.3. Menettelyiden esteet

²¹³ YSL 61-62 §; HE 182/1992 vp: 98

²¹⁴ YSL 68.1-68.2 §

²¹⁵ HE 182/1992 vp: 16

²¹⁶ Ks. Koulu 1994: 278-282 ja 1995: 6, joissa ns. pakkosaneerausta ei pidetä mahdollisena

Velkajärjestelyn myöntämiselle on laissa asetettu yleiset esteet. Jos jokin esteperuste täytyy ei velkajärjestelyä voida myöntää.²¹⁷ Esteperusteilla halutaan estää se, että velkajärjestelyt heikentäisivät yhteiskunta- tai maksumoraalia.²¹⁸ Velkajärjestelylain 10 § yleiset esteperusteet liittyvät rikosten perusteella määrättyyn maksuvelvollisuuteen, epärehellisyteen, menettelyyn liittyvien velvollisuuksien laiminlyöntiin ja tietyn velkojan suosimiseen. Niemi-Kiesiläinen jakaa esteperusteet neljään ryhmään. Ensimmäinen koskee taloudellista rikollisuutta ja muuta velkojien etujen loukkaamista. Toinen velkojen syntytapaa ja kolmas vilpillisyyttä toimeenpanossa. Viimeinen ryhmä koskee ennusteita, johon kuuluu syy olettaa velallisen jättävän noudattamatta ohjelmaa ja aikaisempi velkajärjestely. Esteiden tulkinnassa ei ole tarkoitus painottaa sitä, onko hylkääminen tai hyväksyminen velkojille edullisempi vaihtoehto, vaan huomiota tulee kiinnittää yleiseen maksumoraaliin.²¹⁹ Esteet ovat lähtökohtaisesti velkojan väitteen varaisia, eli selvitys esteperusteesta hankitaan, jos velkoja sitä vaatii.²²⁰ Väite voidaan tehdä ennen velkajärjestelyn aloittamista, jos velkojalta on pyydetty lausumaa tai jos lausumaa ei pyydetä, viimeistään silloin, kun maksuohjelmaehdotus toimitetaan velkojalle.²²¹ Väitteenvaraisuus on lähtökohta, mutta tuomioistuin voi hylätä hakemuksen viran puolesta selvissä tapauksissa.²²² Esteperusteita tulkitaan *teleologisesti* eli säännöksen tarkoituksen mukaan.²²³

Myös yrityssaneeraus on dispositiivinen asia. Esteperusteiden huomioiminen edellyttää tällöin lähtökohtaisesti asianosaisen väitettä. Se, miten yksilöity väitteen tulee olla, riippuu siitä, miten konkreettinen esteperuste on. Jos esteperuste, johon viitataan, on yleisluontoinen, tarvitaan tarkempia perusteluja kuin silloin, jos viitattu säännös on tarkkarajainen. Tosiseikkojen huomioiminen ei edellytä nimenomaista vetoamista, mutta väitteen esittäjällä tosin on todistustaakka. Näyttökynnyksenä on todennäköisyys tai perusteltu syy. Hakijalla on tilaisuus esittää vastaselvitystä väitteestä, jolla hän voi pyrkiä kumoamaan väitteen.²²⁴

Velkajärjestely voidaan myöntää painavasta syystä, vaikka esteperuste olisikin olemassa.²²⁵ Painava syy voi olla kyseessä silloin, kun velallisen aikaisempi velkajärjestelyhakemus on hylätty jonkin esteen perusteella ja silloin, kun velkajärjestelyä haetaan

²¹⁷ VJL 10.1 §

²¹⁸ HE 183/1992 vp: 25

²¹⁹ Niemi-Kiesiläinen 1995: 168-169

²²⁰ VJL 53.1 §; Koskelo & Lehtimäki 1997: 100

²²¹ Koskelo & Lehtimäki 1997: 100

²²² VJL 50 §; HE 180/1992 vp: 22

²²³ Koulu 1995: 267

²²⁴ Koskelo 1994: 101

²²⁵ VJL 10 a §. Ks. KKO:n ratkaisut 2011:9 ja 2011:76 painavista syistä.

ensimmäistä kertaa ja hakemukselle on jokin este. Muuhun painavaan syyhyn voi vedota uudestaan, vaikka hakemus on aikaisemmin hylätty.²²⁶ Painavaa syytä arvioidessa huomioon otetaan velallisen toimet velkojen maksamiseksi, velkaantumisesta kulunut aika sekä muut olosuhteet ja velkajärjestelyn merkitys velallisen ja velkojien kannalta.²²⁷ Merkitystä arvioidessa velkojan kannalta huomioon otetaan saatavan määrä ja sen merkitys velkojan asemassa. Pääsääntö on, että mitä pidemmän aikaa on kulunut velkaantumisesta, sitä enemmän velkajärjestelyn yleiset tavoitteet puoltavat velkajärjestelyn myöntämistä huolimatta siitä, että velkaantuminen on ollut moitittavaa. Vastaavasti lyhyt aika velkaantumisesta lisää merkitystä yleisen maksumoraalin ylläpitämiselle. Pelkästään ajan kuluminen ei kuitenkaan kumoa esteperusteita, vaan velallisen olosuhteissa tai toiminnassa tulee tapahtua muutoksia.²²⁸ Velkajärjestelyn myöntämistä puoltaa myös se, että velallinen on pyrkinyt huolehtimaan taloudestaan ja veloistaan sekä mihin erityisiin toimiin tämä on ryhtynyt velkojen maksamiseksi.²²⁹ Painavia syitä voivat lisäksi olla muun muassa liiketoimintakielttoon määrätyn elinkeinonharjoittajan palkkatyön aloittaminen, rikos- tai laitoskierteestä työelämään siirtyminen tai muu elämäntapojen muuttuminen ja vakiintuminen.²³⁰

Korkeimman oikeuden ratkaisussa on todettu erityisten syiden tarkoittavan ainakin niitä tapauksia, joissa velallinen on ryhtymällä maksamaan velkojaan osoittanut ottavansa niistä vastuun tai joissa velallinen on hylännyt esteperusteen muodostaman elämäntavan tai menettelyn ja osoittanut sosiaalista ryhdistäytymistä.²³¹ Kyseeseen voi tulla myös velallisen henkilöön liittyviä seikkoja ja velkajärjestelyn myöntämättä jättämisen kohtuuttomuus. Eli lähinnä tilanteet, joissa velkojat olisivat joka tapauksessa luopuneet perinnästä tai kun velallisen terveys- tai perhetilanne on vaikuttanut maksukykyyn.²³²

Muun painavan perusteen arviointi on aina kokonaisarviointia. Ajalla on keskeinen merkitys, kun velkaantumisesta on lyhyt tai pitkä aika. Tärkeään rikokseen perustuvista veloista tai tilanteissa, joissa varallisuutta on järjestelty velkojien vahingoittamiseksi, voidaan edellyttää pidempi aika, ennen kuin velkajärjestely myönnetään muulla painavalla perusteella. Kaikkien tekijöiden ei tarvitse puoltaa velkajärjestelyn myöntämistä, vaan puoltavia ja kieltäviä seikkoja voi olla useita. Tuomioistuin punnitsee osatekijöiden

²²⁶ HE 98/2002 vp: 30-31

²²⁷ VJL 10 a §

²²⁸ Uitto 2010: 88, 91

²²⁹ HE 98/2002 vp: 32

²³⁰ HE 183/1992 vp: 53

²³¹ KKO 1997:15

²³² Koskelo & Lehtimäki 1997: 96-97

merkityksen.²³³ Korkein oikeus on katsonut, että uudet seikat yhdessä aikaisemmin esitettyjen seikkojen kanssa voivat muodostaa erityisen syyn myöntää velkajärjestely.²³⁴

Velkajärjestelyä ei ole tarkoitus myöntää, jos velkaantuminen on tapahtunut tarkoituksella, tavoitteena päästä velkajärjestelyyn. Tätä arvioidessa huomioidaan velkojen peruste ja syntyolosuhteet sekä velallisen taloudenhoito ja muita seikkoja. Myöskään silloin, jos toimia voidaan pitää piittaamattomina ja vastuuttomina ei velkajärjestelyä myönnetä. Arvioinnissa otetaan huomioon erityisesti velallisen ikä, asema sekä se, onko luotonantajat toimineet huolellisesti.²³⁵

Jos otettu velka on käytetty perustarpeiden tyydyttämiseen, ei velkaantumista yleensä voida pitää piittaamattomana tai vastuuttomana. Merkitystä on siis sillä, mihin velkara-hoja on käytetty, kun taas käytetyllä luottotyypillä ei ole olennaista merkitystä. Kysymys on kokonaisarviointista. Vähättelevä tai välinpitämätön suhtautuminen luottojen mak-suun kertoo piittaamattomuudesta ja vastuuttomuudesta.²³⁶

Jos velkaa otettaessa velallinen on tiennyt, ettei hänellä ole mahdollisuuksia maksaa vel-kaa tai että hänen maksukykynsä ei ole parantumassa, voidaan velkaantumista pitää piit-taamattomana ja vastuuttomana. Kuitenkaan maksukyvyyn vähäinen yliarviointi ja järkevä toiveikkuus ei vielä ole piittaamatonta tai vastuutonta.²³⁷ Jos maksukyvyttömyys johtuu epäonnistuneesta elinkeinotoiminnasta, jonka johdosta on otettu velkaa elinkustannuk-siin, ei pelkästään se estä velkajärjestelyä.²³⁸ Velkajärjestely voi estyä silloin, kun velal-linen on laiminlyönyt velkojen maksamisen, vaikka tähän olisi ollut mahdollisuus tai hän on ottanut uutta lainaa, jolle ei ole toimeentuloon liittyvää perustetta ja tämän johdosta hän tulee maksukyvyttömäksi.²³⁹ Korkeimman oikeuden ratkaisussa on huomioitu este-perusteen arvioinnissa velallisen toiminta velan ottamisen jälkeen.²⁴⁰ Velkaantumisen piittaamattomuutta ja vastuuttomuutta vastaan voi puhua esimerkiksi velallisen realisti-nen maksusuunnitelma, psyykinen tai fyysinen sairaus sekä avioero. Elinkeino toimintaa varten otettujen velkojen kohdalla ei velallisen oman maksukyvyyn arvioinnilla ole

²³³ HE 83/2014 vp: 55-56

²³⁴ KKO 1999:100

²³⁵ VJL 10 § 7-kohta

²³⁶ HE 83/2014 vp: 53

²³⁷ HE 183/1992 vp: 52

²³⁸ Niemi-Kiesiläinen 1995: 208

²³⁹ HE 183/1992 vp: 52

²⁴⁰ KKO 1997:45

keskeistä asemaa. Velkaantumista elinkeinotoiminnassa verrataankin muuhun normaaliin yritystoimintaan.²⁴¹

Korkeimman oikeuden ratkaisussa velkajärjestelylle ei ollut estettä, kun kommandiittiyhtiön toimintaa oli harjoitettu lähes kokonaan velkarahoituksella. Hakijan velat koostuivat osto-, myynti- ja veroveloista. Korkeimman oikeuden perusteluissa todetaan, että liiketoimintaan kuuluu tavanomaisesti taloudellinen riski ja velanotto. Liiketoiminnan epäonnistumisesta johtuva velkavastuu ei kuitenkaan lähtökohtaisesti ole kevytmielistä (piittaamatonta ja vastuutonta). Huomiota tulisi kiinnittää siihen, onko velkaantuminen hyväksyttävää suhteessa toiminnan laatuun ja laajuuteen. Lisäksi merkitystä korkeimman oikeuden perustelujen mukaan on sillä, miten velallinen on pyrkinyt huolehtimaan muista velvoitteistaan ja millainen velkaantumisen kehitys on ollut.²⁴² Ratkaisussa 2001:99 korkein oikeus myönsi velkajärjestelyn, kun liiketoimintaa oli laajennettu velkarahoituksella. Velkaa ottaessa toiminta oli vielä kannattavaa, mutta myöhemmin muuttui kannattamattomaksi ja sitä jatkettiin muutama vuosi tämän jälkeen. Velalliset olivat aloittaneet vielä uuden velkarahoituksella toimivan liiketoiminnan. Korkein oikeus katsoi, että velkaa otettaessa velalliset ovat voineet uskoa toiminnan jatkuvan suotuisesti ja pystyvän selviytymään veloista. Tämän johdosta velkaantumisen ei katsottu olleen liiallista. Yhtiöstä oli otettu yksityisottoja yli voiton ja myös sen jälkeen, kun toiminta oli kannattamatonta. Varat oli kuitenkin käytetty toimeentulokustannuksiin ja ne olivat käyttötarkoitukseen nähden kohtuullisia.²⁴³

Kun maksukyvyttömyys johtuu takaussitoumuksen realisoitumisesta, huomioon otetaan takaajan läheisyys taattavana olevaan henkilöön ja mahdollisuudet arvioida riskiä. Takaus on annettu piittaamattomasti tai vastuuttomasti harvoin. Kyseeseen tulee lähinnä tilanteet, joissa takaaja on tiennyt maksukyvyttömyydestä, eikä tilanteen parantumista ole syytä olettaa.²⁴⁴ Huomioon tulee ottaa se, miten huolellisesti takaaja on ottanut velkojan edun ja riskien minimoimisen huomioon sekä takaamisen antamisen perusteet. Lähisukulaisille annetussa takauksessa harvoin tulee kyseeseen piittaamaton tai vastuuton toiminta, vaikka nämä olisivatkin olleet maksukyvyttömiä jo takausta annettaessa. Myös velkojien huolellisuus ja tietoisuus takaajan maksukyvyistä vaikuttaa arviointiin.²⁴⁵

²⁴¹ Niemi-Kiesiläinen 1995: 210-211, 213-214

²⁴² KKO 1998:71

²⁴³ KKO 2001:99

²⁴⁴ Koskelo & Lehtimäki 1997: 88-89

²⁴⁵ Niemi-Kiesiläinen 1995: 200-201, 203

Velkajärjestelyssä velkaantumista elinkeinotoiminnassa voidaan arvioida samoin kuin yksityistaloudessa. Arvioinnissa ratkaisee, onko yrityksellä ollut mahdollisuuksia selviytyä velasta huomioiden olemassa olevat velat. Arvioinnissa otetaan huomioon elinkeinotoimintaan liittyvä taloudellinen riski sekä luotonoton yleinen tarve elinkeinotoiminnassa.²⁴⁶ Jos lainanottaja on elinkeinonharjoittaja, kuluttajansuojalaki ei sovellu. Yritystoimintaa varten otettavassa velassa luotonantajan vastuuta arvioidaan tilannekohtaisesti. Jos yksityisyrittäjä rahoittaa toimintaansa esimerkiksi pikavipeillä, voi tämän asema olla tosiasiallisesti lähellä kuluttajaa. Jos laina on otettu pankista, sovelletaan yritysrahoitusta koskevia sääntöjä.²⁴⁷

Yrityssaneerauksessa maksukyvyttömyys on esteperuste, kun velkajärjestelyssä se on myöntämisen edellytys.²⁴⁸ Toisaalta Koulu katsoo, ettei maksukyvyttömyys ole saneerausessa edellytys eikä estekään.²⁴⁹ Saneerausmenettelyä ei voida aloittaa silloin, kun velallinen on maksukyvytön ja on todennäköistä, että maksukyvyttömyyttä ei voida poistaa saneerausohjelmalla tai sen uusiutumista ei voida torjua kuin lyhytaikaisesti.²⁵⁰ Saneerausohjelmaa ei tulisi vahvistaa edes velkojien suostumuksella, jos on perustelua syyttä olettaa, ettei sen toteuttamiselle ole edellytyksiä.²⁵¹ Tilintarkastajan arvio tulevasta kannattavuudesta on ratkaisevaa arvioinnissa. Huomioon tulisi ottaa ainakin yrityksen käyttökate ja miten se riittää turvaamaan yrityksen edellytykset kannattavaan liiketoimintaan ja juoksevien velkojen maksamiseen sekä yrityksen juokseva kassavirta. Jos käyttökate on negatiivinen, arvioidaan ehdotettujen toimenpiteiden vaikutusta.²⁵²

Esteen yrityssaneerauksen aloittamiselle muodostaa myös se, että on todennäköistä, että velallisen varat eivät riitä saneerausmenettelyn kulujen kattamiseen tai että velallinen ei kykene maksamaan menettelyn alkamisen jälkeen syntyviä velkoja. Ulkopuolinen taho voi ottaa kulut vastuulleen, jolloin ohjelma voidaan vahvistaa, vaikka hakijan omat varat eivät riittäisi kustannusten kattamiseen.²⁵³ Jos ulkopuolisen tahon oma maksukyky kyseenalaistetaan ja se on ilmeisen riittämätön, ei esteperuste välttämättä väisty.²⁵⁴

²⁴⁶ Koskelo & Lehtimäki 1997: 89

²⁴⁷ HE 83/2014 vp: 54

²⁴⁸ YSL 7.1 § 1 kohta; VJL 9 §

²⁴⁹ Koulu 2007: 92

²⁵⁰ YSL 7.1 § 1 kohta

²⁵¹ HE 152/2006 vp: 40

²⁵² Härmäläinen ym. 2009: 63-64

²⁵³ YSL 7.1 § 2-3 kohdat

²⁵⁴ Koskelo 1994: 103

Saneerausmenettelyn kuluilla tarkoitetaan erityisesti selvittäjän palkkiota ja hänen tehtävien aiheuttamia kustannuksia.²⁵⁵

Elinkeinotoiminnan tulee olla jatkamiskelpoista.²⁵⁶ Silloin, kun toiminnan jatkaminen on tarkoituksenmukaista huomioiden velalliselle kertyvä tulo, ei velallinen ole velvollinen muuttamaan velkajärjestelyssä rahaksi elinkeinotoiminnassa tarvitsemaansa varallisuutta.²⁵⁷ Tämä tarkoittaa sitä, että jos omaisuuden realisoinnista saadaan parempi tuotto velkojille, ei elinkeinotoiminnan jatkamiselle yleensä ole edellytyksiä ja omaisuus tulee realisoida.²⁵⁸ Vertailu ei ole pelkästään euromääräistä, vaan realisointia ei tarvitse tehdä, jos omaisuudella on tuottoarvoa toiminnan jatkuessa tai jos realisointi ei tuota varoja velkojen maksuun.²⁵⁹ Elinkeinotoiminnan jatkaminen realisoinnin jälkeen on mahdollista vain poikkeuksellisesti ja pienimuotoisempana. Velallinen voi tehdä velkojen kanssa sopimuksen, jolla realisointi vältetään.²⁶⁰

Myös velkajärjestelyssä pitää pystyä maksamaan velkajärjestelyn alkamisen jälkeen syntyvät elinkeinotoiminnan velat toiminnasta saatavilla tuloilla sitä mukaa kuin ne erääntyvät.²⁶¹ Velkajärjestelyä ei tule myöntää, jos toiminta on tappiollista tai sen tappiolliseksi muuttuminen on todennäköistä. Elinkeinotoiminnan kulujen lisäksi 45 § johtuen tulojen tulee kattaa myös hakijan oman elatus sekä elatusvelvollisuudet siten, että hänelle jää vielä ainakin vähän maksuvaraa tavallisten velkojensa maksamiseksi.²⁶² Elinkeinonharjoittajaan ei sovelleta VJL 9 a §:n väliaikaista syytä esteperusteena. Koska maksuvaran arvioiminen koskee vain elinkeinonharjoittajia, voi velallinen toiminnan lopettamalla välttää maksuvaran arvioimisen ja siirtyä väliaikaisuuden arvioimiseen.²⁶³ Maksuvaran arvioiminen tehdään samalla tavalla kuin elinkeinotoimintaa harjoittamattomilla, mutta arviointia yritystoiminnan osalta ei tehdä, jos velkajärjestelyä haetaan vain yksityistalouden veloille.²⁶⁴ Tilanteita, joissa elinkeinon- tai ammattinharjoittaja voi hakea velkajärjestelyä, voivat olla esimerkiksi sairaus tai muu henkilökohtainen muutos taikka kannattavuuden laskeminen, joka on johtanut maksukyvyttömyyteen ja jonka jälkeen toiminta on muuttunut kannattavaksi. Velallisen tulee siis voida elättää itsensä ja perheensä sekä

²⁵⁵ HE 182/1992 vp: 67

²⁵⁶ HE 83/2014 vp: 31

²⁵⁷ VJL 46.2 §

²⁵⁸ HE 83/2014 vp: 67

²⁵⁹ HE 83/2014 vp: 34; Niiranen 2015: 18

²⁶⁰ Niiranen 2015: 19

²⁶¹ VJL 45 a.1 § 3 kohta

²⁶² HE 83/2014 vp: 69

²⁶³ Niiranen 2015: 20

²⁶⁴ HE 83/2014 vp: 32; Niiranen 2015: 21, 22

maksamaan tulevat velkansa, jos hän pääsee velkajärjestelyyn.²⁶⁵ Kannattavuusarviointi tehdään toteutuneen ja vallitsevan tuloksen perusteella.²⁶⁶

Silloin, kun liiketoimintaa jatketaan velkajärjestelyn hakemisen jälkeen, elinkeinon- tai ammatinharjoittajan yksityistalouden velat voidaan järjestellä velkajärjestelylain mukaisesti vain silloin, kun hakijalla on maksuvaraa tavallisten velkojen maksamiseen, eikä hakija ole velvollinen muuttamaan elinkeinotoiminnassa käyttämäänsä varallisuutta rahaksi.²⁶⁷ Maksuvaralla ei tarkoiteta tiettyä määrää, vaan velallisen tulee voida elättää itsensä ja täyttämään elatusvelvollisuutensa liiketoiminnasta saatavilla varoilla. Tämän jälkeen velalliselle tulisi jäädä ainakin vähän rahaa velkojen maksamiseen. Tarkoitus on estää sellaisen elinkeinonharjoittajan pääseminen velkajärjestelyyn, jonka maksuvara on negatiivinen, mikä voisi johtaa lisävelkaantumiseen.²⁶⁸

Saneerausmenettelyä ei voida aloittaa silloin, kun on perusteltu syy olettaa, ettei saneerausohjelman aikaansaamiselle tai vahvistamiselle ei ole edellytyksiä.²⁶⁹ Tällainen tilanne voi olla esimerkiksi silloin, kun velallinen ei perustellusti nauti sellaista vähimmäisluottamusta velkojien taholta, joka on välttämätön ohjelman vahvistamiseksi tai velallinen ei ole valmis myötävaikuttamaan ohjelman aikaansaamiseen.²⁷⁰ Yrityksen toiminta voi olla sellaista, ettei kestäväälle liiketoiminnalle ole edellytyksiä, vaikkei yritys vielä olisikaan maksukyvytön tai tämä ei ole vielä edes käsillä. Arvioinnissa on merkitystä sillä, kuinka moni velkojista vastustaa menettelyn aloittamista ja kuinka suurta osaa veloista he edustavat. Jos vastustamisen tueksi tuodaan esille asiaperusteita, on tällä enemmän painoarvoa kuin pelkällä vastustamisella.²⁷¹ Kun saneerausohjelman hyväksyminen edellyttää ainakin ryhmäenemmistön suostumista, tarkoittaa esteperuste myös tilanteita, joissa tällaista enemmistöä ei saada. Esimerkiksi jos ohjelma leikkaa velkoja merkittäväällä tavalla, tulee tuomioistuimen vakuuttua siitä, että velkojat oletuksesta huolimatta hyväksyvät ohjelman.²⁷²

Kyseinen esteperuste perustuu velallisen ja velkojien väliseen yleiseen luottamuksen puutteeseen. Velkojalla on näyttötaakka väitteistä, eikä pelkkä yleisluonteinen lausuma

²⁶⁵ HE 83/2014 vp: 69

²⁶⁶ Niiranen 2015: 24

²⁶⁷ VJL 45.1 §

²⁶⁸ HE 83/2014 vp: 66

²⁶⁹ YSL 7.1 § 5 kohta

²⁷⁰ HE 182/1992 vp: 68

²⁷¹ Koskelo 1994: 107-108

²⁷² Koulu 1994: 262-263

riitä siihen, että esteperuste hyväksyttäisiin.²⁷³ Korkein oikeus katsoi, että menettelyn aloittamiselle oli este, kun yritys oli joutunut ongelmiin pelkästään yhtiömiesten yksityisottojen johdosta. Tässä tapauksessa hakemuksen hyväksyminen olisi merkinnyt sitä, että liiketoiminnan velkojien kustannuksella olisi katettu yksityisestä kulutuksesta aiheutunut velkaantuminen.²⁷⁴

Pelkästään se, että enemmistön saatavista omaava velkoja katsoo, ettei vahvistamiselle ole edellytyksiä, estä saneerauksen aloittamista. Korkeimman oikeuden ratkaisussa 2003:109 velallinen oli siirtänyt liiketoiminnassa käytetyn kuorma-auton puolison omistukseen, salannut saatavia ulosotto selvityksessä ja käyttänyt laajasti käteislaskutusta. Verovirasto, jolla oli enemmistö saatavista vetosi luottamuksen puutteeseen. Auton omistuksen siirrosta oli aikaa useita vuosia ja ulosotto selvityksessä oleva saatava oli selvinnyt vasta saneeraushakemuksen jättämisen jälkeen. Käteismaksujen osalta ei väitetty, ettei niitä olisi kirjattu oikein kirjanpitoon. Lisäksi velallinen oli korjannut vakavimmat liiketoimintansa puutteet ja maksanut huomattavan määrän verovelkoja. Korkein oikeus katsoi, ettei estettä menettelyn aloittamiselle ollut. Korkein oikeus toteaa ratkaisussaan, että ohjelman toteuttamisen edellytykset ratkaistaan lopullisesti vasta ohjelman vahvistamisvaiheessa.²⁷⁵

Velkajärjestelystä voidaan löytää tätä lähellä oleva esteperuste. Velkajärjestelyä ei voida myöntää, jos velallinen on taloudellisten vaikeuksien vuoksi tai odotettavissa olevien taloudellisten vaikeuksien vuoksi sopimattomasti heikentänyt taloudellista asemaansa tai suosinut tiettyä velkojaa taikka muuten järjestellyt taloudellista asemaansa velkojien vahingoittamiseksi. Tällaista toimintaa ei tarvitse näyttää toteen, vaan todennäköiset syyt epäillä velallisen toimineen näin riittävät velkajärjestelyn estymiseen.²⁷⁶ Säännöksen tarkoitus on kattaa tilanteet, joita velallisen myötävaikutusvelvollisuus ei kata. Pohjimmiltaan on kyse tilanteista, joissa on sopimattomalla tavalla toimittu velkojien etua vahingoittavalla tavalla.²⁷⁷ Esteperusteen soveltuminen edellyttää, että menettely on tapahtunut ennen velkajärjestelyn hakemista.²⁷⁸

Hyväksyttäviä eivät ole toimet, joilla velkajärjestelyä hakeva jatkaa velkojien vahingoksi korkean elintason ylläpitämistä. Esteen voivat muodostaa esimerkiksi toimet, joissa

²⁷³ Härmäläinen ym. 2009: 64-65

²⁷⁴ KKO 2003:110

²⁷⁵ KKO 2003:109

²⁷⁶ VJL 10 § 4-kohta

²⁷⁷ HE 180/1996 vp: 35

²⁷⁸ Koskelo & Lehtimäki 1997: 74

yhtiön tosiasiallinen johtaja on muodollisesti työntekijänä ja tulot ovat epäsuhteessa hänen työpanokseen tai esimerkiksi yhtiömuotoisessa toiminnassa järjestetyt edut, joita ei voida käyttää velkojen hyväksi taikka tulojen käyttäminen toisen henkilön omaisuuden kartuttamiseksi. Taloudellisen aseman heikentäminen voi tapahtua oikeustoimilla, jotka vähentävät varallisuutta tai heikentävät muuten velallisen taloudellista tilaa. Tällaisia ovat esimerkiksi lahjat ja lahjanluonteiset kaupat.²⁷⁹ Huomioon voidaan ottaa tulojen ja varojen epäsuhte.²⁸⁰

Velkojen suosiminen voi tapahtua esimerkiksi ennaikaisella velan suorittamisella silloin, kun velallisella on ollut maksamattomia erääntyneitä velkoja tai hän on ollut kykenemätön vastaamaan kaikista veloistaan.²⁸¹ Suosimisen arvioinnissa huomioidaan muun muassa velan suuruus, peruste ja maksun olosuhteet.²⁸² Maksun syyt vaikuttavat myös arviointiin. Jos velallinen on maksanut velan esimerkiksi asumisensa turvaamiseksi tai painostuksen johdosta, ei kyseessä voi olla velkojan suosiminen. Verrattuna takaisinsaantilain takaisinsaannin edellytyksiin velkajärjestelylain velkojan suosimisessa edellytetään, että velallinen on toiminut moitittavasti ja epälojaalisti muita velkojia kohtaan.²⁸³

Velkajärjestelylle muodostaa esteen myös tahallinen väärin tai harhaanjohtavien tietojen antaminen taloudellisesta asemasta, jos nämä tiedot ovat olennaisesti vaikuttaneet luoton myöntämiseen ja menettelyä on luoton määrä ja muut olosuhteet huomioiden pidettävä erityisen moitittavana.²⁸⁴ Velallinen myös veloitetaan lain 6 § mukaan antamaan kaikki tarpeelliset tiedot velkajärjestelyn kannalta merkityksellisistä seikoista. Tietojenantovelvollisuus kattaa hakemuksessa annettavat tiedot ja velallisen on pyynnöstä annettava tarpeellisia lisätietoja. Olennaisia tietoja ovat muun muassa tiedot maksukyvyistä, eli tulot, työsuhteet, varallisuus ja ennestään olemassa olevat luotot ja sitoumukset. Tietojen olennaisuus tarkoittaa lähinnä sitä, että luotonantaja ei olisi myöntänyt luottoa ollenkaan taikka myöntänyt sen erisuuruisena tai ehtoisena, jos tämä olisi ollut tietoinen asioiden oikeasta tilasta.²⁸⁵ Velkojalle ei tarvitse syntyä vahinkoa, mutta se että vahinkoa ei synny voi puoltaa velkajärjestelyn myöntämistä esteestä huolimatta.²⁸⁶ Erityisen moitittavuuden arvioinnissa otetaan huomioon luoton määrä sekä muut olosuhteet siten, että kun kyseessä olevan luoton määrä on pieni, ei kyseessä yleensä voi olla erityisen moitittava menettely.

²⁷⁹ HE 183/1992 vp: 35, 51

²⁸⁰ Uitto 2010: 64

²⁸¹ HE 183/1992 vp: 51; Koskelo & Lehtimäki 1997: 76

²⁸² Koskelo & Lehtimäki 1997: 76

²⁸³ HE 183/1992 vp: 51

²⁸⁴ VJL 10 § 6-kohta

²⁸⁵ HE 183/1992 vp: 46, 51

²⁸⁶ Niemi-Kiesiläinen 1995: 189

Luoton käyttötarkoituksella ja velallisen taloudellisella tilanteella on merkitystä soveltamisessa.²⁸⁷ Esimerkiksi asuntolainan hoitamiseen käytetyn velan kohdalla erityinen moitittavuus ei välttämättä tule kyseeseen.²⁸⁸ Korkeimman oikeuden ratkaisussa 1997:100 elinkeinonharjoittajan katsottiin antaneen taloudellisesta tilanteestaan olennaisesti harhaanjohtavia tietoja ja velkajärjestelyä ei myönnetty, kun velallinen oli hakemuksessa ilmoittanut tulokseen huomattavasti isomman summa kuin hänen tulonsa olivat aiempina vuosina olleet. Velallinen oli perustellut ilmoitusta yrityksen parantuneilla tulosodotuksilla. Kun velallinen oli samoihin aikoihin halunnut luotollisen shekkitilin perheensä toimeentulon varmistamiseksi, ei tulojen voimakasta kasvua pidetty uskottavana ja velallisen olisi täytynyt tämä käsittää.²⁸⁹ Velallisen ei tarvitse kuitenkaan oma-aloitteisesti tuoda esiin maksukykyynsä liittyviä tietoja, jos niitä ei tiedustella.²⁹⁰

Elinkeinonharjoittajalle ei voida myöntää velkajärjestelyä, jos merkittävänä pidettävä velka on syntynyt toiminnalla, joka on törkeän epärehellistä velkojia kohtaan.²⁹¹ Merkittävä velka voi olla yksi määrältään merkittävä velka tai usean velan yhteismäärä.²⁹² Merkitystä ei ole velan suhteella kokonaisvelkamäärään.²⁹³ Törkeää epärehellisyyttä on esimerkiksi se, jos elinkeinonharjoittaja on määrätty liiketoimintakieltoon. Merkitystä ei ole sillä, onko kielto edelleen voimassa tai milloin kielto on määrätty, vaan sillä, onko velat peräisin kieltoon johtaneesta toiminnasta. Jos elinkeinonharjoittajaa ei ole määrätty liiketoimintakieltoon, voi sopimaton menettely tulla arvioitavaksi esimerkiksi velkojan tai ulosottomiehen aloitteesta. Toiminnan juridisella muodolla ei ole merkitystä, mutta koska edellytyksenä on *velallisen* sopimaton toiminta, edellytetään esimerkiksi osakeyhtiössä hallituksen jäsenyyttä tai muuta johtavaa muodollista tai tosiasiallista asemaa.²⁹⁴ Toiminta, joka ei ole törkeän epärehellistä velkojia kohtaan, voi olla kuitenkin piittaamatonta ja vastuutonta, joka muodostaa esteen velkajärjestelylle.²⁹⁵

Velkojien edun vaarantaminen lain tai hyvän liiketavan vastaisella menettelyllä osoittaa velallisen menettelyn sopimattomuutta velkojia kohtaan. Törkeän sopimattomalla

²⁸⁷ HE 183/1992 vp: 51

²⁸⁸ Koskelo & Lehtimäki 1997: 81

²⁸⁹ KKO 1997:100

²⁹⁰ Niemi-Kiesiläinen 1995: 190

²⁹¹ VJL 10 § 3-kohta. Sanamuodon perusteella Koskelo & Lehtimäki (1997:69) katsovat, että esteperuste voisi syntyä myös elinkeinotoimintaa harjoittamattomalle esimerkiksi takaussitoumuksien vuoksi, mutta esteperuste liittyy tosin henkilökohtaisen toiminnan moitittavuuteen. Jos takauksen antaja on ollut tietoinen toiminnan sopimattomasta luonteesta, on esteen syntyminen perusteltua.

²⁹² HE 180/1996 vp: 34

²⁹³ Uitto 2010: 54

²⁹⁴ Koskelo & Lehtimäki 1997: 70-71

²⁹⁵ Koulu ym. 2005: 718

toiminnalla tarkoitetaan ainakin toimintaa, josta velallinen voidaan tuomita liiketoimintakieltoon. Kiellon määräämisen ajankohdalla tai voimassaololla ei ole merkitystä, mutta se voi vaikuttaa arviointiin, onko velkajärjestelylle edellytyksiä kiellosta huolimatta.²⁹⁶ Liiketoimintakiellon määrääminen tai sen mahdollisuus eivät kuitenkaan ole edellytyksiä toiminnan katsomiseksi sopimattomaksi. Selviä tilanteita ovat velkojen siirtäminen velkojien ulottumattomiin sekä kirjanpitoon ja verotukseen liittyvät laiminlyönnit. Laiminlyönnin olennaisuutta arvioidessa huomioon otetaan niiden toistuvuus, suunnitelmallisuus ja aiheutettujen vahinkojen suuruus. Suunnitelmallista voi olla saman tappiollisen liiketoiminnan harjoittaminen toistuvasti tai toiminnan tarkoituksellinen tappiollisuus. Kirjanpitovelvollisuuden laiminlyöminen on olennaista, jos se on kokonaan laiminlyöty tai tositaiteisto on väärä tai puutteellinen siten, ettei asiantuntijakaan kykene sen perusteella saattamaan kirjanpitoa päätökseen taikka tämä veisi kohtuuttomasti aikaa tai kustannuksia. Arvioinnissa otetaan huomioon myös elinkeinonharjoittajan kokemus ja taidot sekä toiminnan laajuus ja laatu.²⁹⁷ Yrityssaneerauksessa liiketoimintakieltoon määrääminen menettelyn kohteena olevassa toiminnassa tai sellaiseen menettelyyn syyllistyminen, josta voidaan määrätä liiketoimintakieltoon muodostaa esteperusteen, jos myöntämiselle ei ole erityisiä syitä esteestä huolimatta. Henkilöt, joita säännös koskee, ovat velallinen, velallisyhtiön vastuunalainen yhtiömies tai velallisyhteisön johtoon kuuluva henkilö.²⁹⁸

Yrityssaneerauksessa kirjanpitovelvollisuuden rikkominen on itsenäinen esteperuste. Olennaisesti puutteellinen tai virheellinen kirjanpito estää yrityssaneerauksen, jos kirjanpitoa ei voida vaikeuksista saattaa asianmukaiseen ja luotettavaan tilaan.²⁹⁹ Yksittäiset, vähäiset puutteet eivät estä saneerausta. Esteperuste on säädetty, koska puutteellinen kirjanpito herättää epäluottamusta saneerauksen tarpeesta ja mahdollisuuksista, sekä vaikeuttaa sen toteuttamista.³⁰⁰ Jos velallisen tai velallisen puolesta toimineen syyksi on luettu tai hän on syytteessä taikka on perusteltu syy epäillä hänen syyllistyneen kirjanpitorikokseen, törkeään kirjanpitorikokseen tai velallisen rikoksiin ei saneerausmenettelyä voida aloittaa ilman erityistä vastasyötä.³⁰¹ Velallisen rikoksilla tarkoitetaan rikoslain 1-3 § ja 6 § mukaisia rikoksia, eli velallisen epärehellisyyttä ja petosta törkeine tekemuotoinen sekä velkojansuosintaa.³⁰²

²⁹⁶ Uitto 2010: 54

²⁹⁷ HE 180/1996 vp: 34-35

²⁹⁸ YSL 7.2 § 2-3 kohta

²⁹⁹ YSL 7.1 § 6 kohta

³⁰⁰ HE 182/1992 vp: 68

³⁰¹ YSL 7.2 § 1 kohta. Ks, Vaasan hovioikeuden ratkaisu 27.3.2018 nro 142, jossa yrityssaneeraus aloitettiin erityisillä vastasyillä. Hakijayhtiön osakkeista 50% omistanut henkilö oli tuomittu törkeästä kirjanpitorikoksesta ja kahdesta törkeästä veropetoksesta sekä tuomittu liiketoimintakieltoon.

³⁰² Rikoslaki 19.12.1889/39 1-3 §, 6 §

Esteen velkajärjestelylle muodostaa myös se, jos toiminta on ollut pääasiallisesti keinottelunluonteista.³⁰³ Tällaista toimintaa voi olla esimerkiksi erityisen riskialttiin toiminnan harjoittaminen pääosin velkarahoituksella.³⁰⁴ Pääasiallisuudella tarkoitetaan sitä, että toiminnasta aiheutuvat velat ovat joko pieniä määrältään, eivätkä ne ole maksukyvyttömyyden syy. Keinotteluluonteinen toiminta voi olla myös muunlaista.³⁰⁵ Korkein oikeus on katsonut, että neljän vapaa-ajan asunnon rakentaminen velkarahoituksella oli keinottelunluonteista.³⁰⁶

Elinkeinonharjoittajan velkajärjestelylle muodostuu este myös, jos toiminnassa on laiminlyöty lakisääteisiä velvollisuuksia muusta kuin maksukyvyttömyydestä johtuen.³⁰⁷ Kaikki laiminlyönnit eivät estä velkajärjestelyä, vaan niiden tulee olla olennaisia.³⁰⁸ Korkeimman oikeuden ratkaisussa 2001:99 ei katsottu kolmelle vuodelle ajoittuvien ja hieman alle 20 000 markan suuruisien laiminlyöntien estävän velkajärjestelyä.³⁰⁹ Rehelli- sesti toiminutta yrittäjää ei haluta rankaista siitä, ettei hänen yritystoimintansa ole menestynyt, joten maksukyvyttömyydestä johtuva lakisääteisten velvollisuuksien laiminlyönti ei enää estä velkajärjestelyä. Jos elinkeinonharjoittaja maksaa muita velkojaan, mutta jättää lakisääteiset velvollisuudet täyttämättä, ei laiminlyönti voi johtua maksukyvyttömyydestä.³¹⁰ Yrityssaneerauksessa ei esteperusteissa ole vastaavaa säännöstä.

Velkajärjestelylaissa on myös elinkeinonharjoittajia koskevassa luvussa 7 erityisiä esteperusteita. Sen mukaan elinkeinotoimintaan liittyviä velkoja ei voida järjestellä velkajärjestelylain perusteella, jos perustellusti voidaan olettaa, että velkajärjestelyhakemuksen pääasiallisena tarkoituksena on velkojen perintätoimien estäminen tai muu velkojen etujen loukkaaminen.³¹¹ Säännöstä sovelletaan vain silloin, kun järjestelyn kohteena on elinkeinotoimintaan liittyviä varoja. Maksu- ja perintäkielto ovat hyväksyttäviä perusteita velkajärjestelylle, jos toimintaa jatketaan. Velkojen etuja voivat loukata toistuvat hakemukset tai samanaikainen konkurssihakemus. Velallisen aikaisemmat toimet voivat olla

³⁰³ VJL 10 § 3 kohta

³⁰⁴ HE 183/1992 vp: 50

³⁰⁵ Niemi-Kiesiläinen 1995: 173

³⁰⁶ KKO 1995:22

³⁰⁷ VJL 10 § 3 kohta

³⁰⁸ HE 180/1996 vp 34

³⁰⁹ KKO 2001:99

³¹⁰ HE 83/2014 vp: 13,29,34,52

³¹¹ VJL 45 b §

peruste hylätä hakemus. Velallinen on voinut esimerkiksi pyrkiä siirtämään omaisuuttaan velkojilta piiloon tai muuten toiminut velkojia vahingoittavasti.³¹²

Perintätoimien estäminen tai muu velkojien edun loukkaaminen on myös yrityssaneerauksen este.³¹³ Jo aloitettu menettely tulee keskeyttää, jos tällainen syy ilmenee sen aloittamisen jälkeen. Esteperusteen tarkoitus on estää maksu- ja perintäkiellon väärinkäytökset. Epäily voi perustua esimerkiksi velallisen aiempaan toimintaan velkojia kohtaan tai käyttäytymiseen menettelyn aloittamisen jälkeen. Hakemuksen tarkoituksen tulee olla yrityksen tervehdyttäminen pitkällä tähtäimellä. Muilla syillä haettuna velkajärjestelyä ei tulisi aloittaa. Syitä epäillä hakemuksen tarkoitusta on myös se, että velallinen ei ole uskottavalla tavalla valmistellut ehdotusta maksuohjelmaksi, tai jos velallinen on siirtänyt omaisuutta piiloon velkojilta taikka tehnyt muita saneerauspyrkimyksen kanssa ristiriidassa olevia toimia. Silloin kun hakijana on velkoja voi hakemus estyä tällä perusteella, jos katsotaan, että velkojan pääasiallisena tarkoituksena on ollut velallisen yritystoiminnan vaikeuttaminen tai vaikutusvallan saaminen velallisen toiminnassa.³¹⁴ Velallinen voi tehdä hakemuksen esimerkiksi velkojan tekemän konkurssihakemuksen jälkeen, jota ei kuitenkaan voida tulkita suoraan perintätoimen estämiseksi. Tämän lisäksi velkojan tulisi näyttää myös muita toimenpiteitä, jotka osoittavat saneeraustarkoituksen puuttumisen.³¹⁵

Velkojilla on takaisinsaantia konkurssipesään koskevan lain perusteella oikeus saada tietyt oikeustoimet peruutetuksi.³¹⁶ Velkajärjestelyssä tulee voida ottaa myös huomioon mahdollisuus takaisinsaantiin.³¹⁷ Tämän johdosta velkajärjestelyssä noudatetaan takaisinsaantilain määräyksiä, jos velkoja tätä vaatii ja oikeustoimi olisi voinut perääntyä silloin, jos velkajärjestelyn sijasta olisi haettu konkurssia.³¹⁸ Ennen velkajärjestelyn myöntämistä tehdyt toimet, jotka aiheuttaisivat takaisinsaannin, voivat johtaa velkajärjestelyn estymiseen.³¹⁹ Takaisinsaantiperuste voi olla myös velkajärjestelyn este velkajärjestelylain 10 § 4 kohdan perusteella. Takaisinsaannin aiheuttavien ja velkajärjestelyn estävien asemaa merkittävästi heikentävien lahjojen väliin jää lahjoituksia, jotka eivät estä velkajärjestelyä, mutta jotka voidaan peräyttää velkajärjestelyssä. Velkajärjestelyssä ei myöskään

³¹² HE 83/2014 vp: 70-71

³¹³ YSL 7.1 § 4 kohta

³¹⁴ HE 182/1992 vp: 67-68

³¹⁵ Härmäläinen ym. 2009: 64

³¹⁶ Laki takaisinsaannista konkurssipesään 26.4.1991/758 1 §

³¹⁷ HE 183/1992 vp: 50

³¹⁸ VJL 60.1 §

³¹⁹ Koskelo & Lehtimäki 1997: 75

tutkita takaisinsaannin edellytyksiä niin laajasti, kuin takaisinsaantioikeudenkäynnissä. Riittävää on, että takaisinsaannin edellytykset täyttävät todennäköisyysnäytön.³²⁰

Jos saneerausmenettelyn aloittamisen jälkeen ilmenee esteperuste menettelyn aloittamiselle, selvittäjä, velkoja tai velallinen voivat vaatia menettelyn lakkaamista. Lakkauttamista ei voi kuitenkaan hakea sillä perusteella, ettei maksukyvyttömyyttä voida poistaa, jos velallisyrittäjän varallisuus tai sen olennainen osa on mahdollista luovuttaa yhtenä kokonaisuutena.³²¹ Saneerausmenettely voi myös keskeytyä. Jos velallinen asetetaan konkurssiin, vireillä oleva saneerausmenettely määrätään tuomioistuimen päätöksellä lakkaamaan.³²² Lisäksi menettely jää kesken, jos käsittelyn pohjaksi kelpaavaa ohjelmaehdotusta ei toimiteta tuomioistuimelle määräajassa.³²³

Myös ohjelman vahvistamiselle on asetettu laissa esteitä. Nämä esteet koskevat ohjelman sisältöä, eivätkä menettelyn myöntämisen edellytyksiä. Yrittäjän velkajärjestelyä tai yrityssaneerausohjelmaa ei voida hyväksyä, jos sitä vastaan äänestänyt velkoja näyttää todennäköiseksi sen, että hänelle ohjelman mukaan tuleva suoritus olisi pienempi kuin velallisyrittäjän konkurssissa.³²⁴ Tätä varten suoritetaan konkurssivertailu. Velkajärjestelyn konkurssivertailussa ei oteta huomioon omistusasuntoa, eikä velkajärjestelyn jälkeen syntyneitä velkoja.³²⁵ Saneerausohjelman vahvistamisen yhteydessä tutkitaan myös ehdollisten esteiden olemassaolo.³²⁶ Ehdollisia esteitä ovat 7§:n 2 momentin mukaiset menettelyn aloittamisen esteet, joista voidaan poiketa erityisillä vastasyillä. Nämä ovat tietyt saneerausmenettelyn kohteena olevassa toiminnassa tehdyt rikokset, liiketoimintakiellon rikkominen tai toiminta, jonka perusteella velallinen voitaisiin asettaa liiketoimintakielltoon.³²⁷ Esteperusteet ovat samalla myös ohjelman keskeyttämisperusteita.³²⁸

Velkajärjestelyn velallinen saa ottaa elinkeinotoiminnan kannalta tarpeellista ja tavanomaista luottoa, mutta tätä laajemmin hakija ei saa velkaantua toiminnan jatkamisen johdosta.³²⁹ Otettu velka saa olla määrältään tavallista suurempi, jos se on tarkoituksenmukaista huomioiden maksuohjelman aikana odotettavissa oleva tulo

³²⁰ Niemi-Kiesiläinen 1995: 179-181

³²¹ YSL 7.3 §

³²² YSL 24.3 §

³²³ YSL 73 §

³²⁴ VJL 46a §; YSL 53.1 § 5 kohta

³²⁵ YSL 46a §

³²⁶ YSL 53.2 §

³²⁷ YSL 7.2 §

³²⁸ YSL 7.2; Koulu 1994: 315

³²⁹ VJL 45 a.1 § 4 kohta; VJL 46.1 §

elinkeinotoiminnasta.³³⁰ Huomioon tulee ottaa myös velkojien etu.³³¹ Tarkoitus on sallia tarpeelliset investoinnit maksuohjelman aikana, eli lainan ottaminen on hyväksyttävää, jos ilman sitä tulos laskisi tai toiminta loppuisi maksuohjelman aikana.³³² Lainanottoa ei kuitenkaan saa ajoittaa maksuohjelman voimassaoloaikaan, jos investoinnit hyödyttävät vasta maksuohjelman jälkeen.³³³ Maksuohjelmaa ei voida vahvistaa silloinkaan, jos velkoja tuo todennäköiseksi sen, että maksuohjelman mukainen kertymä on arvoltaan pienempi mitä velkoja saisi velallisen konkurssissa.³³⁴ Velallisen omistusasuntoa, tavanomaista koti-irtaimistoa tai henkilökohtaisia tavaroita ei oteta laskennassa huomioon, eikä myöskään velkajärjestelyn aloittamisen jälkeen syntyneitä velkoja.³³⁵ Näitä edellytyksiä ei vaadita, jos velkajärjestelyhakemus kohdistuu vain yksityistalouden velkaan.³³⁶

Vertailussa ratkaisevaa on todennäköinen realisointitapa ja -tulos. Jos yksi tapa ei ole muita todennäköisempi, voidaan tehdä laskelmia erilaisten realisointitapojen kesken, jolloin näistä tulee valita velkojille edullisin vaihtoehto.³³⁷ Vertailussa menettelyn alkamisen jälkeen syntyneitä velkoja kohdellaan siten kuin niiden asema konkurssissa olisi samanlainen kuin saneerausveloilla.³³⁸ Kun arvioidaan sitä, minkälainen osuus velkojalle tulisi konkurssissa, ei huomioida menettelyn aikana syntyneille veloille annettua parempaa etuoikeutta.³³⁹ Laissa ei ole säädetty, mihin ajankohtaan vertailu kohdistuu, mutta yleisenä aikana on saneerauksen alkamisajankohta. Vertailun tulos osoittaa vähimmäistason velkojien kertymille, mutta koska tulee soveltaa lievimmän keinon periaatetta, kertymän tulee yleensä olla tätä suurempi.³⁴⁰ Koskelo katsoo, että vertailu konkurssiin ei olisi ehdoton tilanteissa, joissa konkurssi on hyvin epätodennäköistä. Näin on esimerkiksi silloin, kun velallisena on yksityisyrittäjä.³⁴¹ Jos saneerausohjelmassa luovutetaan yritys, liiketoiminta tai sen osa taikka varallisuutta, esteen muodostaa se, jos velkoja saattaa todennäköiseksi sen, että toinen tapa johtaisi parempaan tulokseen.³⁴² Tällä annetaan erityisluovutusta alihintaisia luovutuksia vastaan.³⁴³

³³⁰ VJL 46.1 §

³³¹ HE 83/2014 vp: 71

³³² HE 83/2014 vp: 71; Niiranen 2015: 33

³³³ Niiranen 2015: 33

³³⁴ VJL 46 a §

³³⁵ VJL 46 a §; LaVM 12/2014: 10

³³⁶ Niiranen 2015: 21

³³⁷ Koskelo 1994: 280

³³⁸ HE 182/1992 vp: 95

³³⁹ YSL 53.1 § 5 kohta, 32.2 §

³⁴⁰ HE 152/2006 vp: 24-25

³⁴¹ Koskelo 1994: 282

³⁴² YSL 53.1 § 6 kohta

³⁴³ Koskelo 1994: 266

Saneerausohjelma ei saa loukata velallisen, velallisyrittäjän tai osakkeenomistajan taikka sivullisen oikeutta, etuja tai olla kohtuuton tämän kannalta. Ohjelmaehdotuksessa tulee esittää ohjelman toteutumisen edellytykset ja jos näitä ei näytetä toteen, ei ohjelmaa voida vahvistaa.³⁴⁴ Esittämisvelvollisuus on velallisella, eikä tuomioistuimen tarvitse ottaa kantaa toteuttamiskelpoisuuteen viran puolesta.³⁴⁵ Edellytykset vastaavat sitä, mitä on säädetty maksuohjelman vahvistamisesta kaikkien velkojien suostumuksella. Ohjelman tulee täyttää sitä vastaan äänestäneiden kohdalla velkojien ja vakuusvelkojien suojaksi ja velkajärjestelyn keinoista säädetty vaatimukset, eli esimerkiksi velkojien oikeuksia tulee rajoittaa mahdollisimman vähän ja velkojia tulee kohdella lain mukaan tasa-arvoisesti.³⁴⁶ Saneerausohjelmassa tulee olla laissa edellytetty sisältö ja sitä laadittaessa ei saa menetellä lainvastaisesti tai sopimattomasti. Menettelysäännöksiä tulee noudattaa. Jos niitä ei noudateta, ehdotus jätetään vahvistamatta, jos laiminlyönnillä voidaan olettaa olleen vaikutusta käsittelyn tulokseen.³⁴⁷ Esimerkkinä tällaisesti virheestä on hallituksen esityksessä tiedoksiantovirhe, jonka vuoksi velkoja ei ole saanut tosiasiallista tilaisuutta äänestyslauseman antamiseen tai tehnyt sen väärillä perusteilla.³⁴⁸

Ohjelma tulee jättää vahvistamatta myös silloin, kun on muutoin toimittu lain vastaisesti tai sopimattomasti sitä laadittaessa tai käsiteltäessä.³⁴⁹ Tällainen tilanne voi olla kyseessä esimerkiksi silloin, kun velallista on painostettu tai jos velkojat ovat siirrelleet saataviaan toisille äänestystä varten.³⁵⁰ Ohjelmaehdotuksessa voidaan edellyttää tietyn toimenpiteen suorittamista ennen ohjelman vahvistamista. Lainvastaiset ja kohtuuttomat saneerausohjelman määräykset jätetään vahvistamatta.³⁵¹ Koulu katsoo, että kun kyse on menettelyvirheestä, tulee olla mahdollista palauttaa ohjelma oikaistavaksi. Silloin kun on kyse lainvastaisesta tai kohtuuttomasta määräyksestä ohjelmassa, ohjelma voitaisiin hyväksyä ilman tällaista määräystä. Tämä edellyttää kuitenkin, että tuomioistuin katsoo, ettei määräys ole vaikuttanut velkojien päätöksentekoon. Muissa tapauksissa ohjelma tulisi palauttaa uuteen äänestykseen tai hylätä se.³⁵²

Yrityssaneerauksen esteperusteet ovat suppeammat kuin velkajärjestelyssä. Velkaantumisen syillä tai velallisen käyttäytymisellä ei ole suurta merkitystä siinä, myönnetäänkö

³⁴⁴ YSL 53.1 § 1-2 kohdat

³⁴⁵ HE 152/2006 vp: 64

³⁴⁶ YSL 53.1 § 3-4 kohdat

³⁴⁷ YSL 55.1 §

³⁴⁸ HE 182/1992 vp: 97

³⁴⁹ YSL 55.1 § 3 kohta

³⁵⁰ HE 182/1992 vp: 97

³⁵¹ YSL 55.2-55.3 §

³⁵² Koulu 2007: 263-264

yrittäjänsaneeraus. Liiketoiminnan laadulle on asetettu velkajärjestelyssä vaatimuksia. Yrittäjänsaneerauksessa toiminnan laadulla ei ole merkitystä sille, voidaanko yritys ottaa menettelyyn. Näistä eroista käy ilmi menettelyiden erilainen luonne. Velkajärjestelyn esteet liittyvät lähinnä velallisen toimintaan, kun taas yrittäjänsaneerauksen esteperusteilla pyritään suojaamaan velkojia ja varmistamaan menettelyn onnistuminen. Esteitä voisi luonnehtia siten, että velkajärjestelyn mahdollisuudet voidaan menettää toiminnalla, kun taas yrittäjänsaneeraus ansaitaan. Velkajärjestelyssä lähdetään siitä, että velallinen saa yhden mahdollisuuden, ja tämän jälkeen velallisen tulisi osata järjestää taloutensa niin, ettei hän velkaudu uudelleen. Yrittäjänsaneerauksessa ei ole vastaavaa säännöstä. Merkitystä on kuitenkin sillä, miten aikaisempi järjestely päättyi. Liiketoimintaan kuuluu aina riski siitä, ettei toiminta ole kannattavaa. Tarkoitus on, että epäonnistunutta yrittäjää ei rankaista. Onnistunut saneeraus ei takaa yrityksen onnistumista määrättömäksi ajaksi ja uusikin toiminta voi olla pelastamisen arvoista.³⁵³ Jos sama näkemys halutaan ulottaa yritystoimintaan yleisellä tasolla, ei yksityisyrittäjien velkajärjestelyä tulisi estää aikaisemmin epäonnistuneen toiminnan takia. Ero heijastaa velkajärjestelyn taustaa sosiaalisena lainsäädäntönä ja taloudellista näkökulmaa yrittäjänsaneerauksessa.

³⁵³ Koulu 1994: 271-272

4. MENETTELYIDEN SISÄLTÖ

Velkajärjestelyssä vahvistetaan velalliselle hänen maksukykyään vastaava ohjelma.³⁵⁴ Maksuohjelma vahvistetaan myös silloin, kun maksuvelvollisuus poistetaan kokonaan.³⁵⁵ Maksuohjelman voi laatia velallinen tai selvittäjä.³⁵⁶ Velkajärjestelyssä velallisen on käytettävä velkojensa suorituksiksi kaikki tulonsa, joita hän ei tarvitse välttämättömiin elinkustannuksiinsa ja elatusvelvollisuudesta johtuviin menoihin. Kaikki perusturvaan kuulumaton varallisuus on myös käytettävä velkojen suorittamiseen ja osamaksu- tai vuokrausluottosopimuksen nojalla hallinnoitava omaisuus on luovutettava.³⁵⁷ Eli kaikki perusturvaan kuulumaton omaisuus tulee muuttua rahaksi.³⁵⁸ Rahaksi muuttaminen voidaan tehdä myös velkajärjestelyn hakemisen jälkeen.³⁵⁹ Velallisen perusturvaan kuuluvat omistusasunto, henkilökohtaiset tavarat kohtuullisen tarpeen mukaan sekä työvälineet ja niihin rinnastettavat esineet, joita velallinen tarvitsee toimeentulonsa turvaamiseen.³⁶⁰ Rahaksi muuttamisesta on poikkeuksia omistusasunnon ja vakuusvelkojen osalta.³⁶¹ Jos velallisen omistusasunto ei ole hänen perheensä tarpeiden nähden kohtuullinen, kysymyksessä on tilanne, jossa velallinen voi kohtuudella parantaa maksukykyään.³⁶² Omistusasunnoksi luetaan vain sellainen asunto, joka on velallisen tai hänen perheensä vakituksessa käytössä, mutta velallisen ei tarvitse omistaa itse koko asuntoa.³⁶³ Sellaista omaisuutta, jonka myynnistä ei todennäköisesti kerry tuottoa, ei tarvitse myydä.³⁶⁴

Yrityssaneerauksen alkaessa vahvistetaan saneerausohjelma. Selvittäjä voi tehdä ehdotuksen saneerausohjelmaksi ja hänen tulee neuvotella tästä ehdotuksesta velallisen, velkojatoimikunnan sekä tarpeen mukaan velkojien kanssa. Ehdotuksen ohjelmaksi voivat tehdä myös velallinen itse tai hänen veloistaan henkilökohtaisessa vastuussa oleva henkilö. Lisäksi vakuusvelkojat, omistajat sekä muut kuin vakuusvelkojat, joiden saatavat edustavat vähintään viidennestä kaikista saatavista voivat tehdä ehdotuksia saneerausohjelmaksi. Vakuusvelkojien osuus lasketaan vain vakuusveloista ja tavallisten velkojien

³⁵⁴ VJL 23.1 §

³⁵⁵ HE 183/1992 vp: 60

³⁵⁶ VJL 23.3 §

³⁵⁷ VJL 5.1, 5.3 §

³⁵⁸ Uitto 2010: 161

³⁵⁹ HE 189/1992: 42

³⁶⁰ VJL 5.2 §

³⁶¹ VJL 5.2 §, 15 §, 29 §, 33 §

³⁶² HE 183/1992 vp: 45

³⁶³ Uitto 2010: 150

³⁶⁴ HE 183/1992 vp: 45-46

osuuteen ei lasketa mukaan vakuusvelkoja. Esittämiseen oikeutetut voivat tehdä myös yhteisiä ehdotuksia sekä yhtyä selvittäjän ehdotukseen tai vastustaa tätä.³⁶⁵

Saneerausohjelma voidaan jakaa toimenpide ja selvitysosaan.³⁶⁶ Selvitysosassa muun muassa eritellään velallisen varat, velat, vakuudet ja muut sitoumukset sekä selvitetään velallisen taloudellinen tilanne ohjelman avulla ja ilman ohjelmaa. Toimenpideosassa yksilöidään toiminnan tervehdyttämiseksi tarkoitetut toimenpiteet ja järjestelyt sekä velallisen ja velkojen asemaa koskevat toimenpiteet ja järjestelyt perusteineen. Toimenpideosassa annettavia tietoja ovat muun muassa se, miten toimintaa jatketaan sekä varoja, velkoja sekä henkilöstöä koskevat toimenpiteet.³⁶⁷ Saneerausohjelmassa tulisi pyrkiä tekemään toimenpiteitä, joilla puututaan yrityksen taloudellisten vaikeuksien syihin. Nämä ovat luonteeltaan liiketaloudellisia, eikä niistä säädetä laissa. Ohjelman vahvistamisedellytykset eivät liity liiketaloudellisiin perusteisiin, eikä tuomioistuimen lähtökohtaisesti tarvitse ottaa kantaa niihin. Jos kuitenkin esitetään väite, etteivät toimet riitä taloudellisen tilanteen tervehdyttämiseen, tuomioistuin voi joutua niitä arvioimaan. Koska velallisella säilyy määräysvalta yrityksen sisäisissä asioissa, tällaiset ehdot tulee olla joko ohjelman hyväksymisen edellytyksenä tai ohjelman pysyvyyden edellytyksenä.³⁶⁸

Velkajärjestelyssä voidaan muuttaa velan maksuaikataulua, määrätä suoritukset luettavaksi velan pääoman lyhennykseksi, alentaa luottokustannusten maksuvelvollisuutta, alentaa maksamatta olevan velan määrää tai kokonaan poistaa velan maksuvelvollisuus.³⁶⁹ Keinoja voidaan käyttää yksin tai yhdistelmänä.³⁷⁰ Velan määrän alentaminen tai maksuvelvollisuuden poistaminen voidaan tehdä ainoastaan silloin, jos velkajärjestelyä ei voida toteuttaa muuten. Muutenkin tulee käyttää lievintä mahdollista keinoa, joka riittää velallisen taloudellisen tilanteen korjaamiseksi.³⁷¹ Yrityssaneerauksen keinojen tulee rajoittaa mahdollisimman vähän velkojan oikeuksia huomioiden tarpeelliset toimenpiteet saneerausohjelman tarkoituksen toteuttamiseksi ja velkojen keskinäistä asemaa koskevat vaatimukset.³⁷² Jos velkaan käytetään useampaa eri keinoa, voidaan lievempiä keinoja kuten maksuajan pidentämistä käyttää enemmän.³⁷³ Velkojilla on lähtökohtaisesti yhtäläinen oikeus saada suoritus saatavilleen, jos heillä on saneerausmenettelyn ulkopuolella

³⁶⁵ YSL 40 §; HE 182/1992 vp: 86

³⁶⁶ YSL 39 §; HE 182/1992 vp: 43

³⁶⁷ YSL 41-42 §

³⁶⁸ HE 182/1992 vp: 42, 44

³⁶⁹ VJL 25.1 §

³⁷⁰ HE 183/1992 vp: 62

³⁷¹ VJL 25.3 §

³⁷² YSL 44.3 §

³⁷³ Koskelo 1994: 269

yhtäläinen oikeus saatavilleen.³⁷⁴ Pääsäännöstä voidaan poiketa, mikäli katsotaan tarkoituksenmukaiseksi, että vähäisille saataville saadaan täydet suoritukset.³⁷⁵ Pienet velat voidaan siis maksaa maksukiellon estämättä, jos selvittäjä katsoo tämän tarkoituksenmukaiseksi.³⁷⁶

Yrityssaneerauksen keinot ovat enimmäkseen samat, mitä voidaan käyttää velkajärjestelyssäkin. Velan maksuaikataulua voidaan muuttaa, suoritukset voidaan katsoa pääoman lyhennykseksi luottokustannusten sijasta ja maksamatta olevan velan tai luottokustannusten määrää voidaan alentaa.³⁷⁷ Maksuajan muuttaminen voi tarkoittaa myös sitä, että velalliselle myönnetään lyhennysvapaa kuukausi ja maksuaikaa pidennetään.³⁷⁸ Lisäksi on mahdollista maksaa velka kokonaan tai osaksi uudella velalla rahoitettavalla kertasuorituksella.³⁷⁹ Velkajärjestelylaista poiketen mahdollista on myös maksaa velkaa velkojan toimialan ja aseman kannalta kohtuullisilla sijaissuorituksilla.³⁸⁰ Sijaissuorituksilla tarkoitetaan muita kuin kerta- tai määräaikaissuorituksia, kuten suunnattua osakeantia.³⁸¹ Lisäksi voidaan määritellä ennakkoehtoja ohjelman hyväksymiselle sekä perusteita ohjelman raukeamiselle.³⁸² Ennakkoehtoista voidaan sopia vapaasti, mutta ehdon täyttymisen tulee olla tuomioistuimen arvioitavissa.³⁸³ Erityisesti huomioitavaa on se, että yrityssaneerauksessa ei voida poistaa velan maksuvelvollisuutta.³⁸⁴

4.1. Menettelyihin kuuluvat velat

Velkajärjestelyn piiriin kuuluvat kaikki velat, joiden peruste on syntynyt ennen velkajärjestelyn alkamista.³⁸⁵ Saatavien ei ole tarvinnut eräännyä ennen velkajärjestelyn aloittamista.³⁸⁶ Velat voivat olla myös ehdollisia määrältään tai riitaisia taikka muuten epäselviä.³⁸⁷ Myös velat, joihin velkojalla on täytäntöönpanoperuste tai joiden täytäntöönpano

³⁷⁴ YSL 46.1 §

³⁷⁵ YSL 46.2 §

³⁷⁶ HE 182/1992 vp: 30

³⁷⁷ YSL 44.1 §

³⁷⁸ Koskelo 1994: 269

³⁷⁹ YSL 44.2 § 1 kohta

³⁸⁰ YSL 44.2 § 2 kohta

³⁸¹ HE 182/1992 vp: 45

³⁸² YSL 55.3 §; 64 §

³⁸³ Koulu 1995: 52

³⁸⁴ YSL 44 §

³⁸⁵ VJL 3.1 § 3 kohta

³⁸⁶ HE 183/1992 vp: 23

³⁸⁷ VJL 3.1 § 3 kohta

on vireillä sekä joiden ulosmittaus on toimitettu, kuuluvat velkajärjestelyn piiriin.³⁸⁸ Jos velkojana olevaa elinkeinonharjoittajaa ei tavoiteta ja velan määrä alittaa asetuksen rajan, voidaan tällainen velka jättää huomioimatta. Tavoittamaton velkoja voi hakea maksuohjelman muuttamista.³⁸⁹ Jos velka olisi kuulunut velkajärjestelyn piiriin ja maksuohjelmaa olisi sen perusteella tullut muuttaa, velallisen tulee suorittaa velkojalle se määrä, mikä tälle olisi tullut silloin, jos velka olisi sisällynyt maksuohjelmaan.³⁹⁰ Velkajärjestelyn piiriin kuuluvat velat jaetaan ensinnäkin vakuusvelkoihin ja normaaleihin velkoihin. Vakuusvelat voidaan jakaa vielä sen mukaan, onko vakuutena velallisen asunto vai muu omaisuus. Tavalliset velat voidaan jakaa etuoikeutettuihin, tavallisiin ja viimesijaisiin velkoihin.³⁹¹ Velkajärjestelyn piiriin kuuluvat myös näille veloille maksettavat korot sekä perimis- ja täytäntöönpanokulut.³⁹² Korot huomioidaan velallisen ilmoittamaan saldopäivään asti, mutta jos velkajärjestelyn aloittamisen ja saldopäivän välillä on kulunut aikaa yli kuusi kuukautta, voi velkoja vaatia korkojen määrän laskemisen velkajärjestelyn aloittamispäivän mukaisesti.³⁹³ Kestovelkasuhteissa velkajärjestelyn piiriin kuuluu se osa velasta, joka kohdistuu velkajärjestelyn aloittamista edeltävään aikaan.³⁹⁴ Velkaan liittyvä maksuvelvollisuus tulee olla olemassa vielä velkajärjestelyn alkaessa. Velka ei saa esimerkiksi olla vanhentunut. Yleisen, vapaamuotoisesti katkaistavan vanhentumisajan osalta vanhentuminen otetaan huomioon, jos sen umpeutumisesta tehdään väite, kun taas erityiset vanhentumisajat voidaan ottaa huomioon myös viran puolesta. Tällaisia voivat olla esimerkiksi omavelkaisen takauksen tai verovelkojen vanhentumiset.³⁹⁵ Verovelkojen kuuluminen velkajärjestelyn piiriin määräytyy verovelvollisuuden syntymisen perusteella.³⁹⁶

Velkajärjestelyn jälkeen syntyvä uusi velka ei kuulu velkajärjestelyn piiriin, eikä siten maksu- ja perintäkiellon piiriin. Velkajärjestely on tarkoitus mitoittaa velallisen maksukyvyyn mukaan ja tämän johdosta velalliselle ei jää varoja, joilla maksaa uutta velkaa.³⁹⁷ Velallinen ei saa tämän takia ottaa lisää velkaa, jos se ei ole toimeentulon turvaamiseksi välttämätöntä.³⁹⁸ Velallinen saa myös ottaa olemassa olevan velan maksamiseksi uuden velan ja maksaa ennen velkajärjestelyn alkamista menoja, joita hän on velvollinen

³⁸⁸ Koskelo & Lehtimäki 1997: 210

³⁸⁹ VJL 28 a §

³⁹⁰ VJL 40 a §

³⁹¹ Uitto 2010: 139-140

³⁹² VJL 3.1 § 3 kohta

³⁹³ HE 83/2014 vp: 63

³⁹⁴ HE 183/1992 vp: 39

³⁹⁵ Koskelo & Lehtimäki 1997: 220

³⁹⁶ Uitto 2010: 141

³⁹⁷ HE 183/1992 vp: 46

³⁹⁸ VJL 7 §

suorittamaan.³⁹⁹ Velallisella on velvollisuus esittää selvitys pyydettyä lisäsuoritusvelvollisuuden perusteena olevista seikoista.⁴⁰⁰ Rajoitukset eivät vaikuta velallisen tekemien sopimusten pätevytyteen, vaan ne voivat muodostaa esteen velkajärjestelylle.⁴⁰¹

Yrityssaneeraukseen kuuluvat kaikki velat, jotka ovat syntyneet ennen hakemuksen viilletuloa. Mukaan luetaan myös vakuusvelat sekä perusteeltaan, määrältään tai muuten epäselvät velat.⁴⁰² Jos velka on epäselvä, velkoja ei voi hakea velallista yrityssaneeraukseen, mutta tällaiset velat otetaan huomioon ohjelmassa.⁴⁰³ Saneerausvelkojen korot ja viivästyskorot kuuluvat menettelyyn, jos ne kohdistuvat menettelyn aloittamista edeltävään aikaan. Luonnollisesti maksuvelvollisuus ei ole saanut vanhentua. Saneeraus koskee ainoastaan rahavelkoja, joista menettelyn kohteena oleva yritys on vastuussa. Muut kuin rahavastikkeen suorittamista koskevat velvoitteet eivät kuulu saneeraukseen.⁴⁰⁴ Takaisin-saannin perusteella uudestaan syntyneet velat kuuluvat myös saneerausvelkoihin.⁴⁰⁵ Velallisen perustaman eläkesäätiön vastuuvajasta ei lasketa saneerausvelkoihin.⁴⁰⁶ Ratkaisevaa on velan syntyhetki, eikä esimerkiksi erääntyminen.⁴⁰⁷ Tämän johdosta vahingonkorvausvelat sekä sopimusrikkomukseen perustuvat velat katsotaan saneerausveloiksi sen mukaan, onko vahinko tai sopimusrikkomus tapahtunut ennen hakemuksen jättämistä.⁴⁰⁸

Elatusvelvollisuus jatkuu ennallaan saneerausmenettelyn alkaessa ja elatusapu on saneerausvelkaa siltä osin, kun se kohdistuu menettelyn alkamista edeltävään aikaan ja on maksamatta. Verovelat kuuluvat saneerausvelkoihin sen perusteella, milloin verovelvollisuus on syntynyt. Verovelkojen syntyhetki määräytyy verolainsäädännön mukaisesti.⁴⁰⁹ Kestovelkasuhteessa ja vastikevelvoitteissa ratkaisevaa on se, mihin aikaan velvoite kohdistuu. Jatkuvaan vahinkoon perustuva vahingonkorvaus voidaan rinnastaa kestovelkasuhteeseen.⁴¹⁰ Jos laskun perusteena on kulutus, saneerausvelat pyritään kohdistamaan tosiasiallisen kulutuksen perusteella tai jos tämä ei onnistu, jyvittämällä ne kuluneen ajanjakson mukaan.⁴¹¹ Saneerausvelkoihin luetaan velat siitä huolimatta, minkä maalainen

³⁹⁹ VJL 7 §, 25.2 §

⁴⁰⁰ VJL 7.3 §

⁴⁰¹ Koskelo & Lehtimäki 1997: 141

⁴⁰² YSL 3.1 § 5 kohta

⁴⁰³ HE 182/1992 vp: 28

⁴⁰⁴ Koskelo 1994: 123, 136-137

⁴⁰⁵ YSL 38 §

⁴⁰⁶ YSL 3.1 § 5 kohta

⁴⁰⁷ HE 182/1992 vp: 27

⁴⁰⁸ HE 152/2006 vp: 51

⁴⁰⁹ Koskelo 1994: 130-131, 133

⁴¹⁰ Koskelo 1994: 128-129, 131

⁴¹¹ Härmäläinen ym. 2009: 135

velkoja on, tai minkä maan lainsäädäntöä velkasuhteeseen sovelletaan. Kaikkia velkoja, jotka otetaan huomioon saneerausohjelmassa, kutsutaan saneerausveloiksi. Maksu-, perintä- ja täytäntöönpanokiellot sekä mahdollisuus muuttaa velan ehtoja koskevat vain näitä velkoja.⁴¹²

4.2. Vakuusvelat velkajärjestelyssä ja yrityssaneerauksessa

Ero tavallisten ja vakuusvelkojen välillä on keskeinen molemmissa menettelyissä, ja vakuusvelka määritellään molemmissa samalla tavalla. Vakuusvelkoja ovat sellaiset velat, joissa velkojalla on kolmansiin nähden tehokas esinevakuusoikeus siltä osin, kuin vakuuden arvo velkajärjestelyn alkaessa olisi riittänyt kattamaan velkojan saatavan määrän. Vakuuden arvosta vähennetään rahaksimuuttokustannukset ja paremmalla etuoikeudella suoritettavat saatavat.⁴¹³ Jos vakuus ei ole sitova kolmanteen nähden, kyseessä on normaali velka.⁴¹⁴ Alivakuustilanteissa vakuusvelkana ei pidetä sitä osaa velasta, jota vakuuden arvo ei riitä kattamaan, vaan tältä osin kyseessä on tavallinen velka.⁴¹⁵ Muut kuin vakuusvelat ovat tavallisia velkoja.⁴¹⁶

Velkajärjestelylain säännöksistä on mahdollista poiketa velkojan vahingoksi.⁴¹⁷ Yrityssaneerauksessa vakuusvelaksi katsotaan myös sellainen vastuu, joka syntyy velallisen omaisuuden ollessa vakuutena kolmannen henkilön velasta.⁴¹⁸ Lisäksi velkojan esinevakuusoikeuden tulee olla velallisen omistamaan tai hallitsemaan omaisuuteen. Jos kyse on sivullisvakuudesta, eli vakuuden tai takauksen on antanut sivullinen henkilö, kyseessä on yrityssaneerauksessa normaali velka.⁴¹⁹ Esinevakuuden pysyvyys tai sisältö eivät muutu saneerauksen johdosta. Vakuus voidaan kuitenkin vaihtaa toiseen velan turvaavaan vakuuteen.⁴²⁰ Uuden vakuuden tulee turvata koko velka, vaikka alkuperäisen vakuuden arvo olisi menettelyn alkaessa riittämätön kattamaan koko velan.⁴²¹

⁴¹² Koskelo 1994: 15, 123-124

⁴¹³ VJL 3.1 § 5 kohta; YSL 3.1 § 7 kohta

⁴¹⁴ Koskelo & Lehtimäki 1997: 225; HE 182/1992 vp: 64

⁴¹⁵ HE 183/1992 vp: 41; HE 182/1992 vp: 63-64

⁴¹⁶ VJL 3.1 § 7 kohta; YSL 3.1 § 7 kohta

⁴¹⁷ HE 183/1992 vp: 62

⁴¹⁸ YSL 3.3 §

⁴¹⁹ Koskelo 1994: 139, 150

⁴²⁰ YSL 45.2 §

⁴²¹ HE 182/1992 vp: 89

Vakuusvelkojen osalta velkajärjestelyt ovat rajoitetumpia. Vakuusvelan osalta velan määrää ei voida vähentää tai maksuvelvollisuutta poistaa kokonaan. Yrityssaneerausessa ei voida myöskään käyttää sijaissuoritusta.⁴²² Vakuuden arvon ylittävältä osalta velka on tavallista velkaa, joten käytettävissä ovat kaikki tavallista velkaa koskevat velkajärjestelykeinot.⁴²³ Vakuuden arvoksi katsotaan sen todennäköinen realisointihinta menettelyn alkaessa todennäköisellä realisointitavalla.⁴²⁴ Huomioon otetaan käypä arvo menettelyn alkaessa, todennäköiset rahaksimuuttokustannukset sekä velan etuoikeusasema. Ensisijaisesti tukeudutaan yleiseen hintatasoon, eli markkinahintaan tai olosuhteiden perusteella arvioitavaan konkreettiseen arvioon. Saadut ostotarjoukset voivat myös vaikuttaa hinnan arvioimiseen. Vakuuden arvon muutos menettelyn alkamisen jälkeen ei vaikuta siihen, miltä osin velkaa pidetään vakuusvelkana.⁴²⁵

Velkajärjestelyssä vakuusvelan viivästyskorkoa voidaan alentaa tai se voidaan poistaa ja jos luottokustannuksia lykätään, tulee niille määrätä niiden nykyarvon turvaava korko.⁴²⁶ Yrityssaneerausessa ennen menettelyn alkamista kertyneet vakuusvelan viivästyskorot voidaan alentaa siltä osin kuin ne ylittävät juoksevan koron, eli poistaa viivästymisestä aiheutuvat maksut.⁴²⁷ Viivästyskorolla tarkoitetaan sitä korkoa, joka on maksuviivästyksen johdosta määrättävä lakiperusteinen lisävelvoite.⁴²⁸ Luottokustannusten alentaminen tulee tehdä niin, että alennus on suhteellisesti sitä pienempi, mitä pidempi jäljelle jäävä luottoaika on.⁴²⁹ Silloin kun vakuusvelan suoritukset katsotaan pääoman lyhennykseksi, tulee lykkääntyville luottokustannuksille määrätä korko, joka turvaa niiden nykyarvon.⁴³⁰ Kun maksuaika on korkeintaan muutama vuosi, alennettu korko voi olla lähellä inflaatiotasoa. Kun taas aika on 10 vuotta tai pidempi, korkoja voi vähentää vain muutamia prosentteja. Mahdollista on myös alentaa korkoja vain osalta laina-aikaa, jolloin alennusmahdollisuus arvioidaan siltä ajalta, kun korkoa alennetaan.⁴³¹

Vakuusvelan maksuaikataulun muuttamista rajoittaa velkajärjestelyssä säännös, jonka mukaan tällainen velka on maksettava kohtuullisessa ajassa eikä se saa olla ilman erityistä syytä olennaisesti pidempi kuin jäljellä oleva alkuperäinen luottoaika.⁴³²

⁴²² VJL 26.1 §; YSL 45.1 §

⁴²³ HE 182/1992 vp: 88

⁴²⁴ HE 182/1992 vp: 28, 64; HE 183/1992 vp: 41

⁴²⁵ Koskelo 1994: 141-143; Uitto 2010: 144,

⁴²⁶ VJL 26.1 §; 29.1 §

⁴²⁷ YSL 45.1 §

⁴²⁸ Koskelo & Lehtimäki 1997: 241

⁴²⁹ VJL 26.1 §; YSL 45.3 §

⁴³⁰ YSL 45.1 §

⁴³¹ Koskelo 1994: 272

⁴³² VJL 29.1 §

Kohtuullisuuden arviointiin vaikuttavat muun muassa alkuperäisten ehtojen mukainen jäljellä oleva laina-aika, kokonaisluottoaika sekä velkojan asema.⁴³³ Viittaus alkuperäiseen jäljellä olevaan luottoaikaan tarkoittaa, että ennaikainen velan eräännyttäminen voidaan jättää huomioimatta ja käyttää olennaisuuden arvioinnissa ilman ennaikaista eräännyttämistä jäljellä ollutta aikaa.⁴³⁴

Yrityssaneerauksessa vakuusvelan suoritukset tulee määrätä niin, että vakuusvelan nykyarvo tulee maksetuksi kohtuullisessa ajassa. Tämä aika ei saa olla ilman velkojan suostumusta pidempi kuin jäljellä oleva luottoaika tai eräänntyneessä velassa olennaisesti puolta alkuperäisestä luottoajasta pidempi. Kohtuullisen ajan vaatimus asettaa rajat vakuusvelkaa koskevien järjestelyiden käyttämiselle.⁴³⁵ Koskelo katsoo, että maksukiellon alkaessa eräänntyneiden velkojen erät tulisi maksaa lyhyen ajan sisällä ohjelman vahvistamisesta.⁴³⁶

Velkajärjestely ei vaikuta esinevakuusoikeuden pysyvyyteen tai sisältöön, mutta vakuus voidaan korvata toisella.⁴³⁷ Velkajärjestelyssä vakuusvelkojen osalta pyritään siihen, että velallinen saisi säilyttää vakuutena olevan omaisuuden. Maksuvarasta osoitetaan tarpeellinen osuus vakuusvelkojen maksamiseen ja jos tämä ei riitä, ryhdytään omaisuuden muuttamiseksi rahaksi.⁴³⁸ Velkajärjestelyssä tavallisten velkojen osalta selvitetään ensin maksukyky ja ehdot muutetaan sen mukaisiksi, kun taas vakuusveloissa katsotaan ensin, miten ehtoja on mahdollista muuttaa ja tämän jälkeen se, riittääkö velallisen maksukyky sen mukaisiin ehtoihin.⁴³⁹ Yrityssaneerauksessa vakuusvelkoja saa maksukiellon estämättä suoritukset menettelyn aloittamisen jälkeen eräänntyvistä koroista ja muista ehtojen mukaisista luottokustannuksista.⁴⁴⁰ Hänellä on myös oikeus saada korvaus vakuusomaisuuden arvon alenemisesta, joka johtuu esineen käyttämisessä velallisen toiminnassa perintäkiellon aikana.⁴⁴¹

4.3. Velkojien asema ja velan maksaminen

⁴³³ HE 183/1992 vp: 65

⁴³⁴ Koskelo & Lehtomäki 1997: 234

⁴³⁵ YSL 45.3 §

⁴³⁶ Koskelo 1994: 268

⁴³⁷ VJL 26.3 §

⁴³⁸ VJL 29.2 §; Koskelo & Lehtimäki 1997: 161

⁴³⁹ Koskelo & Lehtimäki 1997: 161

⁴⁴⁰ YSL 18.1 §

⁴⁴¹ YSL 33.1 §

Velkajärjestelyssä velkajärjestelyvelat ovat lähtökohtaisesti keskenään tasa-arvoisia. Niille osoitetaan yhtäläinen suhteellinen osuus velallisen maksuvarasta ja omaisuuden rahaksi muuttamisen tuloista. Varat osoitetaan kuitenkin ensiksi etuoikeutetun elatusavun maksamiseksi ja sen jälkeen välttämättömien elin- tai asuinkustannusten suoritukseksi. Tuomioistuimella on harkinnanvaraa siinä, mitkä menot katsotaan välttämättömiksi. Arvioinnissa voidaan huomioida velan määrä, aika, velkojan taloudellinen asema sekä velan maksamisen merkitys muiden tavallisten velkojien kannalta. Tavalliset velat maksetaan sen jälkeen, kun maksuvarasta on vähennetty vakuusvelkaosuus. Viimesijaisesti tulee suorittaa saldopäivän ja maksuohjelman vahvistamisen välisenä aikana kertyneet korot sekä velat, jotka ovat viimesijaisia konkurssissa. Silloin kun saldopäivä on aikaisemmin kuin kuusi kuukautta velkajärjestelyn aloittamisesta katsotaan viimesijaiseksi velkajärjestelyn aloittamisen ja maksuohjelman vahvistamisen väliset korot. Vähäisten velkojen osalta on mahdollista, että varat osoitetaan vuorotellen eri velkojien saatavien suoritukseksi ja vähäinen jako-osuus voidaan myös jättää suorittamatta. Vuorottainen maksaminen edellyttää, että tämä on maksuohjelman toteuttamisen kannalta tarkoituksenmukaista eikä se ilmeisesti vaaranna muiden velkojien suorituksia. Rahaksimuuttotulot, joista on vähennetty rahaksimuuttokustannukset sekä velat, joista varallisuus on vakuutena, tulee käyttää tavallisten velkojen maksamiseen. Asunnon rahaksimuutosta saadut varat käytetään enintään vähimmäiskertymän osalta tavallisten velkojen maksamiseen ja tuomioistuin voi myös määrätä, että maksua ei tehdä kertasuorituksena.⁴⁴²

Yrityssaneerauksen viimesijaisia velkoja ovat muiden kuin vakuusvelkojen korot ja muut luottokustannukset ja näiden jälkeen velat, jotka olisivat konkurssissa viimeiseksi suoritettavia.⁴⁴³ Viimesijaiset velat ovat erikseen säädetty muuta huonompaan asemaan ja niille suoritus tulee kaikkien muiden velkojen jälkeen. Velkoja tulee kohdella yhdenvertaisesti, mutta ei samanlaisesti, koska lähtökohdat ovat erilaiset. Yhdenvertaisuuden tarkoitus on, että velkajärjestelyn keinoja käytetään kaikkien velkojien kesken yhtä intensiivisesti. Yhdenvertaisuus voi edellyttää myös sitä, ettei velkajärjestelyssä oteta huomioon ennen saneerausmenettelyn alkamista tehtyjä vapaaehtoisia helpotettuja ehtoja.⁴⁴⁴ Yhdenvertaisuus tarkoittaa esimerkiksi sitä, että velkajärjestelyjä ei saa kohdistaa voin joihinkin velkoihin, eikä velkojaa saa jättää saneerauksen ulkopuolelle. Velkoja voi luopua vapaaehtoisesti yhdenvertaisesta kohtelusta.⁴⁴⁵ Saneerausmenettelyn aikana otettavalle velalle voidaan tuomioistuimen määräyksellä antaa sama tai parempi etuoikeus kuin

⁴⁴² VJL 30-31 §, 34 §; HE 183/1992 vp: 67

⁴⁴³ YSL 46.3 §

⁴⁴⁴ Koskelo 1994: 138, 266-267

⁴⁴⁵ Koulu 2007: 229

saneerausvelalla, josta sama omaisuus on edelleen vakuutena. Edellytyksenä tälle on se, että järjestely on välttämätön tarvittavan rahoituksen saamiseksi, eikä se merkittävästi lisää niiden riskiä, joiden etuoikeusasema heikentyy. Riskin lisäämisen kieltäminen tarkoittaa, että vakuuden arvon tulisi kattaa molempien velkojien saatavat tai että vakuusvelka katsotaan tulevan turvatuksi niin varmallalla tavalla, ettei etuoikeusaseman heikentyminen vaarana olennaisesti velkojien asemaa.⁴⁴⁶

Määrältään tai perusteeltaan epäselvät saneerausvelat tai muut velkojan oikeuksiin liittyvät epäselvyydet otetaan huomioon sen suuruisena, kuin käräjäoikeus määrää.⁴⁴⁷ Tuomioistuimen tulee arvioinnissa ottaa huomioon se, onko velka epäselvä kokonaan tai osittain ja se, mitä voidaan pitää todennäköisenä lopputuloksena saatavilla olevan tiedon ja aineiston perusteella.⁴⁴⁸ Selvittäjä voi arvioida epäselvän velan jo maksuohjelmaehdotukseen, jolloin määrä, jonka suuruisena se otetaan huomioon, riippuu siitä, riitauttaako velkoja arvion.⁴⁴⁹ Saatavan peruste tai määrä voidaan määrätä vahvistettavaksi erillisessä oikeudenkäynnistä tai käsitellä ohjelmaehdotuksen yhteydessä. Ohjelman käsittelyn yhteydessä käsitellään asiat, jotka on mahdollista käsitellä ilman olennaista viivästystä tai muuta haittaa saneerausmenettelylle.⁴⁵⁰ Tuomioistuin voi määrätä näyttövelvollisen osapuolen saattamaan asia tutkittavaksi eri oikeudenkäynnissä tai menettelyssä.⁴⁵¹ Lain sanamuoto viittaisi, että tutkiminen saneerauksen yhteydessä on pääsääntö, mutta esimerkiksi Koulu katsoo pääsäännön olevan erillinen oikeudenkäynti.⁴⁵² Jos ohjelmassa oleva summa poikkeaa tästä ratkaisusta, vahvistettua maksuohjelmaa muuttaa tältä osin.⁴⁵³ Jos saatava on jo ennestään riidanalainen, menetellään samalla tavalla.⁴⁵⁴ Ohjelmaa vahvistettaessa huomioitu velan määrä ei vaikuta erillisessä oikeudenkäynnissä tehtäviin ratkaisuihin.⁴⁵⁵ Vireillä oleva saatavaa koskeva riita ei tule ratkaistuksi saneerausohjelman vahvistamisella, vaikkei sitä olisikaan erikseen tuotu esiin menettelyn aikana.⁴⁵⁶

Ne velat, joita velkoja ei ilmoita, tai jotka eivät ole tulleet selvittäjän tietoon ennen saneerausohjelman vahvistamista, lakkaavat ohjelman vahvistamisella, ellei ohjelmassa määrätä toisin (*preklusio*). Velka, jonka ei pitänytkään olla velkojan tiedossa, eikä velka ole

⁴⁴⁶ YSL 34.1 §; HE 182/1992 vp: 84

⁴⁴⁷ YSL 47.1 §

⁴⁴⁸ HE 182/1992 vp: 90

⁴⁴⁹ Koskelo 1994: 261

⁴⁵⁰ YSL 75.1 §

⁴⁵¹ YSL 75.2 §

⁴⁵² Ks. Koulu 1995: 153-160

⁴⁵³ YSL 63.3 §

⁴⁵⁴ Koskelo 1994: 261

⁴⁵⁵ HE 182/1992 vp: 90

⁴⁵⁶ Koskelo 1994: 261

tullut selvittäjän tietoon ennen ohjelman vahvistamista, ei lakkaa.⁴⁵⁷ Tapaa, jolla velan pitää tulla selvittäjän tietoon ei ole rajattu, joten pelkkä velkojan ilmoitus riittää, että velka ei ole enää tuntematon. Silloin kun selvittäjää ei ole määrätty, mikään veloista ei lakkaa ja velkajärjestely koskee kaikkia saneerausvelkoja.⁴⁵⁸ Esinevakuus jää myös voimaan aina vähintään vakuuden arvon osalta. Tuomioistuin voi lisäksi määrätä samasta perusteesta johtuvien saneerausvelkojen ryhmää koskevat velkajärjestelyt voimaan myös tuntemattomien velkojen hyväksi. Joukkovelkakirjalainaa koskevat velkajärjestelyt ovat voimassa kaikkien sen velkojen hyväksi samoin kuin muut velat, jota koskevat velallisen sitoumukset on laskettu yhteiseen liikkeeseen.⁴⁵⁹ Velat huomioidaan viran puolesta, mutta velkojalla on toissijainen ilmoitusvelvollisuus. Oikaisuvaatimuksen voi esittää, kunnes ohjelmaehdotus vahvistetaan. Preklusiosta tehdyt poikkeukset johtavat siihen, että tosiasianssa velka lakkaa vain harvoissa tapauksissa. Selvittäjällä on velvollisuus selvittää velkojen olemassaolo. Velan poisjäänti on velkojalle edullista, koska tällöin velkaa ei voida leikata ja sitä on mahdollista periä tavanomaisesti.⁴⁶⁰

Saneeraushakemuksen vireille tulemisen jälkeen syntyneet velat tulee maksaa sitä mukaa kuin ne erääntyvät.⁴⁶¹ Maksu-, perintä- ja täytäntöönpanokiellot eivät koske näitä velkoja, vaan ainoastaan saneerausvelkoja.⁴⁶² Väliajan velat suoritetaan vakuusveloille ja niiden luottokustannuksille tulevien suoritusten jälkeen, mutta ennen muita velkoja.⁴⁶³ Jatkuvaan sopimus-, käyttö-, tai hallintasuhteeseen perustuvat vastike- tai muut velat tulee myös suorittaa niiden erääntyessä siltä osin, kuin ne kohdistuvat hakemuksen vireilletulon jälkeiseen aikaan.⁴⁶⁴ Ne eivät ole saneerausvelkoja. Jos menettely päättyy konkurssiin, tai ohjelmaa ei vahvisteta, menettelyn alkamisen ja päättymisen väliset velat maksetaan konkurssissa parhaalla etuoikeudella heti pantti- ja pidätysoikeuksien sekä maksamattomien selvittäjän ja valvojan korvausten jälkeen.⁴⁶⁵ Väliajan velat ovat siis konkurssissa samassa asemassa kuin massavelat. Menettelyn aikana syntyneet velat ovat mahdollisessa konkurssissa paremmassa asemassa kuin saneerausvelat olisivat, jolla pyritään edesauttamaan yrityksen toimintaedellytyksiä.⁴⁶⁶ Koskelo katsoo, että selvittäjän ilmoitus sopimuksessa pysymisestä tuo tällaiset sopimukset massavelkasuojan pariin.⁴⁶⁷

⁴⁵⁷ YSL 47.2 §

⁴⁵⁸ Koskelo 1994: 263. Vrt. Koulun 1995: 129, jonka mukaan preklusio tapahtuu myös ilman selvittäjää.

⁴⁵⁹ YSL 47.2-47.4 §

⁴⁶⁰ Koulun 2007: 221-224

⁴⁶¹ YSL 32.1 §

⁴⁶² HE 182/1992 vp: 83

⁴⁶³ YSL 43 §

⁴⁶⁴ YSL 32.1 §

⁴⁶⁵ YSL 32.2 §; Laki velkojen maksunsaantijärjestyksestä 30.12.1992/1578 3 §

⁴⁶⁶ HE 182/1992 vp: 31, 84

⁴⁶⁷ Koskelo 1994: 154

Velkajärjestelyn maksuohjelma kestää tavallisten velkojen osalta lähtökohtaisesti kolme vuotta.⁴⁶⁸ Jos velkojana on yksityishenkilö, kesto voidaan jatkaa enintään kahdella vuodella maksuohjelman päättymisen jälkeen. Jatkamisen edellytyksenä on se, että jatkaminen on kohtuullista huomioiden saatavan peruste ja määrä sekä velkojan taloudellinen asema ja velallisen olosuhteet.⁴⁶⁹ Harkintaa tehdään siinä, miten pitkäksi aikaa maksuohjelmaa pidennetään, eikä maksuvaran määrän osalta.⁴⁷⁰ Maksuohjelma on määrättävä jatkamaan viimeistään siitä, kun ohjelma päättyy vakuusvelkojan osalta.⁴⁷¹ Yksityisvelkoja voi vaatia ohjelman jatkamista, joka tulee tehdä pääsääntöisesti maksuohjelman vahvistamisen yhteydessä. Vaatimus voidaan tehdä myös maksuohjelman vahvistamisen jälkeen, jos vahvistettaessa ei ole selvillä, kuinka paljon takaaja maksaa takaussitoumuksen perusteella tai muun epäselvyyden vuoksi.⁴⁷² Jatkamisen tarkoitus on turvata yksityisvelkojalle lisäsuorituksia varsinkin silloin, kun yksityisvelkojan asema on heikentynyt olennaisesti velallisen maksukyvyttömyyden vuoksi ja velalliselta voidaan kohtuudella edellyttää lisäsuorituksia hänen olosuhteensa huomioiden.⁴⁷³ Jatkamista ei ole tarkoitettu pääsääntöiseksi menettelytavaksi.⁴⁷⁴ Velallisen omat olosuhteet saattavat olla sellaiset, ettei maksuohjelmaa jatketa tai sitä jatketaan lyhyemmän ajan. Maksuohjelma voi jatkua vain osalla yksityisvelkojista tai maksukertymä voi olla erisuuruinen huomioiden velkojan tilanne.⁴⁷⁵ Jos velallinen säilyttää omistusasuntonsa velkajärjestelyssä, voidaan maksuohjelman jatkuminen aloittaa myöhemmästäkin ajankohdasta.⁴⁷⁶ Tällöin maksuohjelma voi myös olla pidempi kuin kolme vuotta. Tavallisten velkojen osalta maksuohjelma ei voi kuitenkaan olla kymmentä vuotta pidempi. Jos maksuvelvollisuus on poistettu kokonaan, tai velkajärjestely myönnetään esteestä huolimatta, maksuohjelma kestää viisi vuotta. Jos maksukyvyttömyys on pysyvää, maksuohjelma voi tällöin olla alle viisi vuotta.⁴⁷⁷ Jos maksuvara on osoitettu kokonaisuudessaan vakuusvelan maksamiseksi, eikä tavallisille veloille kerry lainkaan suorituksia, ei maksuvelvollisuutta ole poistettu kokonaan lain tarkoittamalla tavalla.⁴⁷⁸ Yrityssaneerauksessa ei ole säädetty menettelyn kestosta, eikä sen jatkamisesta.

⁴⁶⁸ VJL 30.2 §

⁴⁶⁹ VJL 31a §

⁴⁷⁰ HE 180/1996 vp: 41

⁴⁷¹ Koskelo & Lehtimäki 1997: 291

⁴⁷² HE 180/1996 vp: 42; Koskelo & Lehtimäki 1997: 292

⁴⁷³ HE 180/1996 vp: 25

⁴⁷⁴ LaVM 19/1996: 6

⁴⁷⁵ HE 180/1996 vp: 41-42

⁴⁷⁶ VJL 31a §

⁴⁷⁷ VJL 30.3-30.4 §

⁴⁷⁸ KKO 2014:16

Jos velallisella on omistusasunto, tulee tämän aina suorittaa vähimmäiskertymä. Vähimmäiskertymä tulee suorittaa riippumatta siitä, säilyttääkö velallinen asunnon. Jos velallinen ei voi asunnon säilyttäessään suorittaa enintään kymmen vuoden pituisen maksuohjelman aikana vähimmäiskertymää, tulee asunto muuttua rahaksi. Jos rahaksi muuttaminen lisää vain vähän tavallisten velkojen kertymää tai jako-osaa tai jos kohtuullista korvaavaa asuntoa ole saatavilla, ei rahaksi muuttamista tarvitse tehdä. Vähimmäiskertymä saadaan vähentämällä asunnon todennäköisestä myyntihinnasta rahaksimuuttokustannukset, velat, joista asunto on vakuutena sekä pääomamäärä, jolla asuminen tulisi turvatuksi halvimman vaihtoehdon mukaan. Momentin toisen kohdan mukaan vähimmäiskertymään luetaan lisäksi kertymä velkojille viiden vuoden maksuohjelman mukaan asumiskustannukset arvioituna halvimman vaihtoehdon perusteella.⁴⁷⁹ Jos ensimmäisen kohdan laskun tulos on positiivinen, on asunnossa ylijäämää, joka huomioidaan tavallisten velkojen vähimmäiskertymän määrässä. Jos tulos on negatiivinen, tavallisten velkojen vähimmäiskertymä määräytyy ainoastaan 2 kohdan mukaisesti.⁴⁸⁰ Realisointia on mahdollista lykätä enintään vuoden mittaisen ajanjakson, jos tuomioistuin katsoo velallisen olosuhteiden edellyttävän sitä. Velallisen tulee myös pystyä maksamaan asuntoa rasittavan vakuusvelan juokseva korko.⁴⁸¹ Yksinkertaistettuna kyse on siitä, että velallinen säilyttää asuntonsa, jos asunnon säilyttäessä velkojille tulevat suoritukset ovat yhtä hyvät, kuin silloin, jos asunto myytäisiin. Jos vähimmäiskertymän täytyminen on lähellä, velallinen voi pyrkiä tinkimään välttämättömistä elinkustannuksistaan, jolloin kertymä kasvaa.⁴⁸²

Yrityssaneerauksessa yrittäjän asumista suojataan siten, että velkojat eivät saa käyttää esinevakuusoikeuteen perustuvaa rahaksimuutto- tai takaisinotto-oikeutta, eikä tuomioistuin voi myöntää poikkeusta kieltoon, jos omaisuus on tarpeellinen velallisen tai tämän perheenjäsenten kohtuullisten asunto-olojen turvaamiseksi.⁴⁸³ Luonnolliselle henkilölle, joka on antanut saneerausvelallisen puolesta takauksen tai antanut vakuudeksi kohtuullista tarvettaan vastaavan asunnon muuten kuin liiketoiminnassa, voidaan myöntää saneerausmenettelyn yhteydessä takaus- tai vakuusvastuun järjestely velkajärjestelylain mukaisesti.⁴⁸⁴ Säännöksellä pyritään siihen, ettei yrittäjä menetä asuntoaan saneerauksessa.

⁴⁷⁹ VJL 32-33 §

⁴⁸⁰ HE 183/1992 vp: 67-68

⁴⁸¹ VJL 35 §

⁴⁸² Uitto 2010: 201-202

⁴⁸³ YSL 19-20 §

⁴⁸⁴ YSL 48.1 §

Velkajärjestelyssä velallinen on itse velvollinen suorittamaan vahvistetun maksuaikataulun mukaiset suoritukset velkojille. Tuomioistuin voi myös määrätä, että velallinen suorittaa maksut ulosottomiehelle, jos tämä on tarkoituksenmukaista.⁴⁸⁵ Tällainen tilanne voi olla esimerkiksi silloin, kun velkojia on paljon tai velallinen pyytää tätä. Määräys voi koskea kaikkea velkaa tai osaa siitä.⁴⁸⁶ Velallinen voi myös heikentyneen maksukyvyyn johdosta lykätä maksua. Lykkäyksen kesto on kolmen kuukauden maksuvelvollisuutta vastaava määrä, jos maksuohjelma kestää enintään kolme vuotta tai pitemmässä maksuohjelmassa viisi kuukautta vastaava määrä.⁴⁸⁷ Lykkäyksestä tulee ilmoittaa velkojille, mutta syytä ei tarvitse ilmoittaa. Lykätty erä erääntyy maksuohjelman päättyessä ja velkojat voivat hakea sen osalta täytäntöönpanoa ulosotossa, kun tästä on kulunut kolme kuukautta.⁴⁸⁸ Yrityssaneerausessa ei ole lykkäystä koskevaa säännöstä.

Velalliselle voi myös syntyä lisäsuoritusvelvollisuus. Lisäsuoritusvelvollisuus tulee vahvistaa maksuohjelmassa, jotta velalliselle syntyisi velvollisuus lisäsuoritukseen.⁴⁸⁹ Lisäsuoritusvelvollisuutta ei vahvisteta, jos velallisen tulotason ei voida olettaa kasvavan niin paljon maksuohjelman aikana, että lisäsuoritusvelvollisuus syntyisi. Jos velallinen saa kertasuorituksena maksukykyään parantavan suorituksen, tulee tämän maksaa 1 000 euroa ylittävä osuus velkojille. 1 000 euron raja lasketaan yhteenlasketuista summista. Nettotulojen lisääntyessä kalenterivuoden aikana yli 2 000 eurolla, velallisen tulee käyttää velkojensa suoritukseksi puolet 2 000 euroa ylittävästä osasta.⁴⁹⁰ Velvollisuuden syntymisen kannalta ratkaiseva hetki on oikeusperusteen syntymishetki, eikä esimerkiksi varojen haltuun saaminen.⁴⁹¹ Summasta vähennetään tulon hankkimisen johdosta lisääntyneet matka- ja muut välittömät lisämenot, eikä summaa tarvitse käyttää velkojen maksamiseksi silloin, kun velallinen on tarvinnut ne välttämättömiin menoihinsa.⁴⁹² Lisäsuoritusvelvollisuudesta voidaan sopia velallisen ja velkojien kesken.⁴⁹³ Kertaluonteiseen suoritukseen perustuva maksuvelvollisuus on täytettävä kolmen kuukauden kuluessa siitä, kun velallinen sai varat haltuunsa. Muilta osin lisäsuoritukset on maksettava seuraavan kalenterivuoden aikana. Jos maksuohjelma päättyy, tulee lisäsuoritukset maksaa samaan aikaan viimeisen kokonaisen kalenterivuoden lisäsuoritusten kanssa tai ohjelman päättymistä seuraavan kuuden kuukauden aikana sen mukaan, kumpi määräaika on

⁴⁸⁵ VJL 41.1 §

⁴⁸⁶ HE 183/1992 vp: 72

⁴⁸⁷ VJL 41.2 §

⁴⁸⁸ VJL 41.2 §; HE 83/2014 vp: 66

⁴⁸⁹ VJL 35 a §; HE 83/2014 vp: 63

⁴⁹⁰ VJL 35 a §

⁴⁹¹ HE 98/2002 vp: 36

⁴⁹² VJL 35 a §

⁴⁹³ HE 98/2002 vp: 35

myöhemmin.⁴⁹⁴ Maksuajankohdasta voidaan määrätä myös toisin, jos tämä on tarkoituksenmukaista. Syitä poikkeamiseen voi olla lisäsuoritusten vähäisyys tai muu syy, kuten kirjanpidon valmistuminen.⁴⁹⁵

Yrityssaneerauksessa lisäsuoritusvelvollisuudesta tulee määrätä saneerausohjelmassa.⁴⁹⁶ Ohjelmassa määrätyn lisäsuoritusvelvollisuuden täyttämistä voivat vaatia valvoja tai velkoja.⁴⁹⁷ Tälle ei ole tiettyä rahamääräistä edellytystä, vaan lisäsuoritusvelvollisuus syntyy silloin, jos velallisen taloudellinen asema paranee saneerausohjelman vahvistamisen ja päättymisen välisenä aikana. Lisäsuorituksiksi ei voi määrätä käytettäväksi varoja, joita velallinen kohtuudella tarvitsee toiminnan jatkamiseen. Lisäsuorituksissa etusijalla ovat ne velkojat, joiden velan pääoman määrää on alennettu, yhtä suurin osuuksin, lukuun ottamatta viimesijaisia velkoja. Lisäsuoritusten perusteet ovat aina yksilöitävä saneerausohjelmassa. Lisäsuorituksen maksaminen tulee kyseeseen lähinnä silloin, jos toiminnan tulos muodostuu ennakoitua paremmaksi tai taloudellinen tilanne parantuu muulla tavalla, kuten omaisuuden arvon nousemisella. Lisäsuoritusvelvollisuus voi koskea pantattua omaisuutta vain poikkeuksellisesti. Saneerausohjelmassa voidaan sopia esimerkiksi niin, että jos yritys tuottaa voittoa ennakoitua enemmän, tulee tämä ylittävä osa maksaa lisäsuorituksena. Jos velkojat ovat erimielisiä, ratkaistaan lisäsuoritusvelvollisuus samoin kuin saneerausohjelmasta äänestettäessä. Jos velallinen ei noudata lisäsuoritusvelvollisuutta, joka on tullut lainvoimaiseksi ohjelman kanssa, voidaan erimielisyys saattaa tuomioistuimen ratkaistavaksi.⁴⁹⁸

4.4. Ohjelmien muuttaminen ja raukeaminen

Velkajärjestelyn maksuohjelmaa ei voida muuttaa sen jälkeen, kun maksuohjelma on päättynyt.⁴⁹⁹ Maksuohjelman aikana sitä voidaan muuttaa velallisen tai velkojan vaatimuksesta.⁵⁰⁰ Kyse on poikkeuksellisesta toimenpiteestä, joka tulee kyseeseen silloin, kun velallisen olosuhteet ovat ennakoimattomasti ja olennaisesti muuttuneet.⁵⁰¹ Muutos on mahdollista ensinnäkin silloin, kun velallisen maksukyky heikentyy olennaisesti ja maksuohjelman noudattaminen olisi kohtuutonta, huomioiden erityisesti

⁴⁹⁴ VJL 35 a §

⁴⁹⁵ VJL 35 a §; HE 98/2002 vp:39

⁴⁹⁶ YSL 44.3 §

⁴⁹⁷ YSL 63a §

⁴⁹⁸ YSL 44.4 §; HE 152/2006 vp: 42, 62

⁴⁹⁹ VJL 61.1 §

⁵⁰⁰ VJL 44.1 §

⁵⁰¹ HE 183/1992 vp: 31

maksuvelvollisuuden täyttämiseksi tarvittava aika muuttuneissa olosuhteissa. Ohjelmaa voidaan muuttaa myös, jos tapahtuu muu olennainen muutos.⁵⁰² Panula katsoo, että heikentyneen maksukyvyyn perusteella muutosta hakiessa tulee aina huomioida maksuohjelman täyttämiseen tarvittava aika ja muu muutos tarkoittaa muuta kuin maksukykyyn liittyvää, velkajärjestelyn kannalta merkityksellistä muutosta.⁵⁰³ Lisäksi muuttaminen on mahdollista, jos maksuohjelman vahvistamisen jälkeen ilmenee olennaisia, sisältöön vaikuttavia uusia seikkoja tai velkajärjestelyyn sisällytettävä velka, joka on jätetty epäselvänä huomioon ottamatta.⁵⁰⁴ Tilanteita, joissa maksuohjelmaa voidaan muuttaa voivat olla esimerkiksi velkojan luopuminen saatavastaan, velallisen osoittautuminen kykenevämmäksi huolehtimaan maksuohjelman mukaisista suorituksista tai omaisuuden arvon muutos.⁵⁰⁵ Maksuvelvollisuuden poistaminen tai alentaminen heikentyneen taloudellisen tilanteen johdosta on hallituksen esityksen mukaan mahdollista vain silloin, jos velallinen tarvitsisi uuden velkajärjestelyn.⁵⁰⁶

Maksuohjelman muuttaminen on vielä mahdollista silloin, kun takaisinsaannin tai epäselvän velan huomioon ottamisen johdosta velkojan oikeus vahvistetaan erilaiseksi, kuin se on otettu huomioon velkajärjestelyssä.⁵⁰⁷ Maksuohjelman vahvistamispäätös on oikeusvoimavaikutuksiltaan heikompi kuin tuomioistuinratkaisut yleensä.⁵⁰⁸ Velkojien hyväksi tehty muutos koskee kaikkia velkojia. Velkojien haitaksi tehty muutos koskee velkojia, joille ohjelman mukaan tulisi vielä suoritus.⁵⁰⁹ Jos maksukyvyyn heikentyminen osoittautuu vähäisemmäksi, velkojia turvaa lisäsuoritusvelvollisuus. Lisäsuoritusvelvollisuudella saadaan velallisen lisääntynyt maksuvara huomioon ja maksuohjelman muuttamisella lähinnä tilanteet, joissa maksukyky on heikentynyt. Jos muuttamisen kohtuullisuutta arvioidaan ohjelman loppuvaiheessa, ei ohjelmaa ole tarvetta muuttaa, vaan voidaan määritellä velkamäärä, jonka velallinen on velvollinen maksamaan ohjelman loputtua. Vähäiset tai lyhytaikaiset muutokset eivät oikeuta maksuohjelman muuttamiseen, eikä ohjelman muuttaminen tule yleensä kyseeseen sen alkuvaiheessa. Mitä aikaisemmassa vaiheessa maksuohjelma on, sitä enemmän on syytä laatia koko ohjelma uudelleen.⁵¹⁰

⁵⁰² VJL 44.1 § 1 kohta

⁵⁰³ Panula 2017: 39

⁵⁰⁴ VJL 44.1 § 2 ja 3 kohdat

⁵⁰⁵ Koskelo & Lehtimäki 1997: 414-415

⁵⁰⁶ HE 180/1996 vp: 49

⁵⁰⁷ VJL 44.1 § 4 kohta

⁵⁰⁸ Koulu ym. 2018

⁵⁰⁹ VJL 44.2 §

⁵¹⁰ HE 98/2002 vp: 46,43

Yrityssaneerauksen vahvistettua ohjelmaa on mahdollista muuttaa rajoitetusti. Laissa oleva luettelo muutosperusteista on tyhjentävä.⁵¹¹ Ohjelma on tarkoitettu lopulliseksi ratkaisuksi maksuongelmiin. Muutosmahdollisuus voisi myös alentaa valmistelun tasoa sekä velkojien halukkuutta hyväksyä ohjelma. Muutosperusteita tulkitaan pysyvyyden näkökulmasta.⁵¹² Kirjoitus- ja laskuvirheet sekä niihin verrattavat selkeät virheet voidaan korjata samoin ehdoin kuin tuomiot. Lisäksi samalla tavalla voidaan tehdä korjaus silloin, jos velan määrä on sen lyhennyksen tai muusta siihen rinnastettavasta syystä merkitty virheellisesti ohjelmaan. Muunlaisen virheen tuomioistuin voi oikaista silloin, jos siihen suostuvat ne, joiden asemaan muutos vaikuttaa.⁵¹³ Tuomioistuimen tulee korjata tällainen virhe ja sen voi tehdä tuomioistuimen puheenjohtaja tai hänen ollessaan estyneenä sen lainoppinut jäsen.⁵¹⁴ Mahdollinen muutoksenhaku ja oikaisuvaatimus ovat vaihtoehtoisia menettelyjä, eli asianosainen voi valita, kumpaa käyttää.⁵¹⁵

Vahvistetun ohjelman sisältöä voidaan muuttaa sen velkojan suostumuksella, jonka oikeutta muutos loukkaa. Suostumusta ei tarvitse, jos velkojan saatava on vähäinen eikä hänen asema muutu olennaisesti muutoksen johdosta.⁵¹⁶ Olennaisuutta arvioidaan ohjelman jäljellä olevan keston perusteella sekä lisäsuoritusvelvollisuuden syntymisen todennäköisyyden perusteella. Esimerkiksi silloin, jos velallinen suorittaisi ohjelman mukaiset velvoitteensa etuajassa, ei tarvita velkojan suostumusta. Vähäisyyttä ei määritellä laissa, vaan se määräytyy tapauskohtaisesti. Kuitenkin hallituksen esityksessä vähäisenä pidetään joidenkin tuhansien arvoista saatavaa. Saatavan euromäärän lisäksi huomioidaan osuus maksamatta olevista veloista. Velallisen taloudellisella asemalla ei ole merkitystä olennaisuusarvioinnissa.⁵¹⁷ Jos jonkun velkojan asema paranee, vaaditaan muutokseen kaikkien velkojien suostumus.⁵¹⁸ Jos epäselvä tai tuntematon velka vahvistetaan toislaiseksi kuin millaisena se on otettu huomioon ohjelmassa, velkoja tai velallinen voivat vaatia ohjelman muuttamista, jos muutos vaikuttaa ohjelman mukaisen velkajärjestelyn tai maksuohjelman sisältöön. Samoin muutos voidaan tehdä, jos saatava syntyy uudelleen takaisinsaannin takia tai ilmenee muu saatava, joka ei ole lakannut. Saatava lakkaa yrityssaneerauslain mukaan, jos tiedossa olevaa velkaa ei ole ilmoitettu. Muutoksessa

⁵¹¹ Koulu 1995: 167. Koulu (1998: 43-44) jakaa muutosperusteet kirjoitusvirheeseen, virhemerkkaukseen ja muunlaisen virheen oikaisuun.

⁵¹² Koulu 1998: 25-26

⁵¹³ YSL 63.1 §

⁵¹⁴ OK 24:10.1 §

⁵¹⁵ Koulu 1998: 38

⁵¹⁶ YSL 63.2 §

⁵¹⁷ HE 152/2006 vp: 65

⁵¹⁸ HE 182/1992 vp: 99

velkoja tulee asettaa yhdenvertaiseen asemaan samassa asemassa olevien velkojien kanssa.⁵¹⁹

Jos velallinen laiminlyö vahvistettua velkajärjestelyn maksuohjelmaa, voi velkojat ryhtyä toimenpiteisiin maksun saamiseksi. Velallinen voi pyrkiä ensin sopimukseen velkojien kanssa.⁵²⁰ Vakuusvelkoja saa käyttää rahaksimuutto- tai takaisinotto-oikeuksiaan kolmen kuukauden kuluttua suorituksen laiminlyönnistä. Tavalliset velkojat voivat vaatia koko ohjelmalla tulevan kertymän perimistä, kun kolme kuukautta on kulunut velallisen laiminlyönnistä.⁵²¹ Ulosotto voi olla ankarampi menettely kuin velkajärjestely, joten maksuohjelman laiminlyönnin johdosta voidaan ulosmitata omaisuutta, jota velkajärjestelyssä ei tarvinnut käyttää velkojen suoritukseksi.⁵²² Maksuohjelma on täytäntöönpanoperuste.⁵²³ Velkojan, joka vaatii perimistä ei tarvitse olla velkoja, jonka saatavan maksaminen on laiminlyöty.⁵²⁴ Tämä täytäntöönpano jatkuu, kunnes velkoja pyytää täytäntöönpanon perumista tai kunnes velallinen suorittaa erääntyneet maksut ja näyttää uskottavasti, että hän vastaisuudessa noudattaa maksuohjelmaa. Velalliselle ei määrätä maksettavaksi viivästyskorkoja, jos maksuohjelmaa ei määrätä raukeavaksi.⁵²⁵

Käräjäoikeus voi määrätä velkajärjestelyn maksuohjelman raukeamaan velkojan vaatimuksesta. Edellytyksenä on, että velallinen on laiminlyönyt maksuohjelman noudattamista ilman hyväksyttävää syytä tai että velallinen on vaarantanut maksuohjelman toteutumisen velkaantumalla ilman toimeentuloon liittyvää syytä tai muuten rikkonut myötävaikutusvelvollisuuttaan.⁵²⁶ Vähäiset laiminlyönnit eivät johda ohjelman raukeamiseen, jos ne korjataan. Vähäistä suuremmatkin laiminlyönnit eivät johda ohjelman raukeamiseen, jos maksut suoritetaan ja niiden oikea-aikainen suorittaminen tulevaisuudessa tuodaan todennäköiseksi.⁵²⁷ Raukeamisen syitä ovat muun muassa toistuvat ja pidempiaikaiset laiminlyönnit, jos velallisen maksukyky ei ole heikentynyt siten, että maksuohjelman noudattaminen olisi tullut mahdottomaksi.⁵²⁸ Maksuohjelma voidaan määrätä raukeamaan myös siksi, että sen vahvistamisen jälkeen ilmenee seikkoja, jotka olisivat estäneet velkajärjestelyn.⁵²⁹ Velallinen voi myös itse hakea maksuohjelman raukeamista tällä

⁵¹⁹ YSL 57.1 §, 63.3 §

⁵²⁰ Koskelo & Lehtimäki 1997: 307

⁵²¹ VJL 42.1-42.2 §

⁵²² HE 180/1996 vp: 44

⁵²³ Koulu ym. 2008

⁵²⁴ HE 183/1992 vp: 72

⁵²⁵ VJL 42.2 §, 42.6 §

⁵²⁶ VJL 42.1 §, 42.4 §

⁵²⁷ Koskelo & Lehtimäki 1997: 433

⁵²⁸ HE 180/1996 vp: 45

⁵²⁹ VJL 42.4 §

perusteella, jos hän on tehnyt sopimuksen velkojen maksamisesta velkojien kanssa tai muusta syystä.⁵³⁰ Raukeamisen sijasta voidaan määrätä maksettavaksi velkojalle kuuluva lisäsuoritusvelvoite viivästyskorkoineen, jos maksuohjelman raukeaminen olisi kohtuutonta. Arvioinnissa otetaan huomioon velkojalle maksuohjelman perusteella kertyvä määrä, lisäsuorituksen määrä sekä laiminlyönnin syy ja muut olosuhteet.⁵³¹ Tällainen erityinen syy voi olla kyseessä silloin, kun pääosa maksuohjelman veloista on jo maksettu.⁵³² Lisäsuoritusvelvollisuuden laiminlyönti johtaa vain poikkeuksellisesti maksuohjelman raukeamiseen. Raukeaminen tulee kyseeseen lähinnä silloin, kun lisäsuoritusvelvollisuuden määrä on huomattava tai velallinen olisi voinut maksaa velkansa kokonaan tai suureksi osin saamallaan lahjalla tai perinnöllä. Huomioon otetaan myös laiminlyönnin syy ja muut olosuhteet sekä se, kuinka paljon lisäsuoritusvelvollisuudesta olisi tullut velkojien hyväksi.⁵³³ Jos maksuohjelma määrätään raukeamaan, velkojalla on oikeus vaatia suoritusta velastaan ennen velkajärjestelyn alkamista olleiden ehtojen mukaisesti.⁵³⁴ Tämä sisältää viivästyskorot maksuohjelman keston ajalta.⁵³⁵

Yrityssaneerauksessa velkoja voi hakea velkajärjestelyn raukeamista, jos velallinen on laiminlyönyt velvollisuuksiaan. Laiminlyöntien tulee olla olennaisia, eikä niitä ole korjattu kohtuullisen lisäajan kuluessa.⁵³⁶ Laiminlyönnin tulee olla konkreettinen ja todellinen. Olennaisuuden arvioinnissa huomioon voidaan ottaa laiminlyödyn velvoitteen määrä, viivästyksen aika sekä laiminlyöntien määrä. Kohtuullisen ajan tulee olla vähintään viikkoja. Laiminlyönnin tulee tapahtua ennen ohjelman voimassaoloajan päättymistä. Lisäksi velkojan tulee tehdä väite ennen kuin hän saa ohjelman mukaiset suoritukset velalliselta.⁵³⁷ Raukeaminen koskee vain sitä velkaa, johon laiminlyönti ja raukeamisvaatimus kohdistuu. Velkajärjestely voi myös raueta niiden velkojien osalta, joiden osalta suorituksen pääomaa on alennettu, jos velallinen rikkoo varojenjakokielloa. Tällä perusteella raukeamista voivat hakea valvoja tai velkoja oman velkansa osalta.⁵³⁸ Varojenjakokiellon rikkomiselta ei edellytetä olennaisuutta, että ohjelma voidaan määrätä raukeamaan.⁵³⁹ Tuomioistuimien voi jättää hylkäyshakemuksen hyväksymättä, jos kiellon vastaisesti jaetut rahat palautetaan tai niiden arvo korvataan ja ohjelman raukeaminen olisi tämä

⁵³⁰ HE 180/1996 vp: 46

⁵³¹ VJL 42.5 §

⁵³² HE 180/1996 vp: 45

⁵³³ HE 98/2002 vp: 45

⁵³⁴ VJL 42.6 §

⁵³⁵ HE 178/2007 vp: 22-23

⁵³⁶ YSL 64 §

⁵³⁷ Koulun 1998: 183, 158, 231-232

⁵³⁸ YSL 64 §

⁵³⁹ Koulun 1998: 201

huomioiden kohtuutonta. Tuomioistuin voi määrätä ohjelman raukeamaan ohjelmassa määrätyn muun laiminlyönnin perusteella.

Velkajärjestelyä ei saa määrätä raukeaman, jos edellä mainitut toimet on tehty velkojan suosimiseksi.⁵⁴⁰ Säännöksen tarkoitus on estää raukeamisen väärinkäyttöä. Velkojan suosiminen on peruste koko ohjelman ja siihen liittyvien järjestelyiden raukeamiselle, jolloin vastuut palautuisivat sellaisiksi, mitä ne olivat ennen menettelyn aloittamista.⁵⁴¹ Huomioitavaa on, että ohjelman mukaiset suoritukset eivät voi olla velkojan suosimista.⁵⁴² Kun yrityssaneeraus raukeaa tietyn velkojan osalta, hänellä on samanlainen oikeus saatavaan kuin jos ohjelmaa ei olisi vahvistettu. Velallisen ei tarvitse kuitenkaan maksaa viivästyskorkoa velkajärjestelyn voimassaoloajalta, ellei tuomioistuin päättä toisin.⁵⁴³ Juoksevaa korkoa tulee maksaa koko ohjelman voimassaolon ajalta.⁵⁴⁴

Myös saneerausohjelma voidaan määrätä raukeamaan. Tuomioistuin voi jättää raukeamisseuraamuksen määräämättä, jos pääosa ohjelmaan sisältyneistä veloista on jo suoritettu. Raukeamispäätös on mahdollista tehdä silloin, jos vahvistamisen jälkeen ilmenee seikkoja, jotka olisivat estäneet ohjelman vahvistamisen silloin, jos nämä olisivat olleet tiedossa ohjelmaa vahvistettaessa, sekä silloin, kun velallinen on rikkonut ohjelmaa suosiakseen jotakin velkojaa, eikä tämä rikkomus ole vähäinen.⁵⁴⁵ Eli jos velkoja voi vaatia suosimisen perusteella ohjelman raukeamista, tulee se koskemaan kaikkia velkojia ja tästä syystä koko ohjelma raukeaa.⁵⁴⁶ Koulu katsoo, että käytetystä sanasta ”voidaan” huolimatta tuomioistuimen tulee määrätä ohjelma raukeamaan, mutta edellytetään huomattavaa varmuutta lopputuloksesta.⁵⁴⁷

Silloin, kun yksityisen elinkeinon- tai ammatinharjoittajan kohdalla tehdään päätös velkajärjestelyn aloittamisesta, saneerausohjelma raukeaa. Jos pääosa saneerausveloista on maksettu, tuomioistuin voi määrätä, ettei ohjelma kuitenkaan raukea.⁵⁴⁸ Päätöksen tekee se tuomioistuin, jossa velkajärjestelyhakemus on vireillä.⁵⁴⁹ Raukeaminen tarkoittaa sitä, että ohjelman voimassaolo lakkaa ja velkojien oikeus suorituksiin on samanlainen kuin

⁵⁴⁰ YSL 64 §

⁵⁴¹ HE 182/1992 vp: 100-101

⁵⁴² Koulu 1998: 190

⁵⁴³ YSL 64 §

⁵⁴⁴ Koulu 2007: 292

⁵⁴⁵ YSL 65 §

⁵⁴⁶ HE 182/1992 vp: 101

⁵⁴⁷ Koulu 1994: 121

⁵⁴⁸ YSL 65.2 §

⁵⁴⁹ HE 152/2006 vp: 66

silloin, jos ohjelmaa ei olisi vahvistettu. Jo tehdyt oikeustoimet jäävät kuitenkin voimaan.⁵⁵⁰ Oikeustoimi -käsitettä käytetään tässä laajassa merkityksessä, eli esimerkiksi omaisuuden luovutukset, rahoitusjärjestelyt sekä yhtiöoikeudelliset ja henkilöstöä koskevat toimenpiteet jäävät voimaan.⁵⁵¹

Merkittävin ero velkajärjestelyn ja yrityssaneerauksen välillä on se, että velkajärjestelyssä maksuvelvollisuus on mahdollista poistaa kokonaan. Yrityssaneerauksessa veloista vapautuu vasta sitten, kun ohjelman mukaiset suoritukset on maksettu loppuun. Velallinen ja velkojat voivat toki sopia, että tietyistä veloista luovutaan. Yrityssaneerauksessa velkojilla on suurempi vaikutusvalta käytettäviin keinoihin. Toinen merkittävä ero on siinä, mitkä velat menettelyyn sisältyvät. Velkajärjestelyssä kaikki velat, jotka ovat syntyneet ennen kuin tuomioistuin tekee aloittamista koskevan päätöksen, kuuluvat menettelyyn.⁵⁵² Ennen vuoden 2007 uudistusta näin oli myös yrityssaneerauksessa, mutta nyt asian ratkaisee hakemuksen vireilletulo.⁵⁵³ Eli saneerauksessa velkojen kertymisen katkaiseminen on nopeampaa, kuin velkajärjestelyssä. Yrityssaneerauksessa velkajärjestelyä ei voida määrätä raukeamaan laiminlyönnin uhkan perusteella, toisin kuin velkajärjestelyssä.⁵⁵⁴ Lisäksi velkajärjestelyssä maksuohjelman raukeamista koskevaa päätöstä tulee noudattaa muutoksenhausta huolimatta, kun yrityssaneerauksessa raukeaminen tulee voimaan päätöksen lainvoimaisuudella.⁵⁵⁵ Velkajärjestelyn kestolle on asetettu laissa enimmäiskestot. Yrityssaneerauksen kesto riippuu siitä, mihin velkojat suostuvat. Velkajärjestelyssä on asetettu lisäsuorituksille euromääräiset rajat, toisin kuin yrityssaneerauksessa. Velkajärjestelyä voidaan muuttaa, jos velallisen asema huononee tai ilmaantuu uusia velkoja. Yrityssaneerauksen muuttaminen ei ole mahdollista hakijan tilanteen huononemisen vuoksi, ellei velkojat anna suostumusta muutokselle. Velallisen taloudellisen aseman huononeminen aiheuttaa todennäköisesti sen, ettei hän voi täyttää ohjelman mukaisia velvoitteita ja ohjelma määrätään raukeamaan. Tällöin hän voi hakea uutta yrityssaneerausta. Lopputuloksena kuitenkin lienee usein konkurssi ja toiminnan lopettaminen.

⁵⁵⁰ YSL 65.3 §

⁵⁵¹ HE 182/1992 vp: 101

⁵⁵² Uitto 2010: 140-141

⁵⁵³ YSL 3.1 § 6 kohta; Koulu 2007: 215-216

⁵⁵⁴ Koulu 1998: 183

⁵⁵⁵ VJL 42.7 §; Koulu 1998: 244-245

5. MENETTELYIDEN OIKEUSVAIKUTUKSET

Velkajärjestelyn piiriin kuuluvien velkojen ja muiden maksuohjelmassa säänneltyjen oikeussuhteiden ehdot määräytyvät vahvistetun maksuohjelman mukaisesti. Veloista vapautuminen johtuukin siitä, että uudet ehdot korvaavat aikaisemmin sovitut.⁵⁵⁶ Maksuohjelman mukaisille suorituksille ei kerry viivästyskorkoa, ulosmittaus ja muu velkaan perustuva täytäntöönpano raukeaa, eikä sakon muuntorangaistusta voida täytäntöönpanna maksuohjelman aikana. Ohjelman päättyminen ei lakkauta velallisen maksuvelvollisuutta siltä osin, kun sitä ei ole täytetty. Velkajärjestelyyn kuuluvat velat voidaan maksaa vain vahvistetun maksuohjelman tai velkajärjestelylain mukaisesti ja muunlaiset sopimukset tai sitoumukset ovat mitättömiä. Niemi-Kiesiläinen katsoo, että velallisen maksuohjelman sisällöstä erehtymisen johdosta tehty maksu voi perääntyä, mutta vapaaehtoisesti tehty suoritus ei perääntyisi.⁵⁵⁷ Maksuohjelman päättyttyä velallinen voi sopia vapaasti myös velkajärjestelyyn kuuluvia velkoja.⁵⁵⁸

Yrityssaneeraus ei vaikuta velallisen aikaisemmin tekemiin sitoumuksiin ilman erillistä säännöstä.⁵⁵⁹ Hakemuksen vireilletulon ja menettelyn välisenä aikana tehdyt oikeustoimet on mahdollisia peräyttää tai velallisen vahingoksi tehdyt muutokset velan maksuaikatauluun voidaan jättää huomioimatta.⁵⁶⁰ Hakemuksen vireilletulo estää konkurssiin asettamisen, muut oikeusvaikutukset edellyttävät tuomioistuimen päätöstä menettelyn aloittamisesta tai väliaikaisen kiellon määräämisestä.⁵⁶¹ Takaisinsaantia voivat vaatia selvittäjä tai toissijaisesti velkoja.⁵⁶² Jos takaisinsaantia hakee velkoja, tulee suoritus vain hänen hyväksi ja jos hakija on selvittäjä, saavat kaikki velkojat osuutensa.⁵⁶³ Takaisinsaanti koskee oikeustoimia, jotka voisivat perääntyä, jos saneerauksen sijasta olisi haettu konkurssia ja siinä sovelletaan lakia takaisinsaannista konkurssipesään.⁵⁶⁴ Myös kolmannen asema takaisinsaannissa on samanlainen kuin konkurssissa. Yksityisen henkilön kohdalla yrityssaneerauksen perintäkielto ja muut saneerauksen oikeusvaikutukset ulottuvat kaikkiin hänen velkoihin, eli myös yksityistalouden velkoihin.⁵⁶⁵

⁵⁵⁶ Koskelo & Lehtimäki 1997: 391

⁵⁵⁷ Niemi-Kiesiläinen 1995: 311

⁵⁵⁸ VJL 40 §

⁵⁵⁹ YSL 15.1 §

⁵⁶⁰ YSL 16 §

⁵⁶¹ Koskelo 1994: 17

⁵⁶² YSL 35-37 §

⁵⁶³ HE 182/1992 vp: 85

⁵⁶⁴ YSL 35.1 §

⁵⁶⁵ HE 182/1992 vp: 38, 85

Yrityssaneeraus keskeyttää viivästyskoron kertymisen ja muut viivästyksen kestosta riippuvat seuraamukset.⁵⁶⁶ Viivästyskorolla tarkoitetaan korkolain mukaista viivästyskorkoa ja muita seuraamuksia ovat esimerkiksi veronlisäykset.⁵⁶⁷ Jos menettely lakkaa ilman saneerausohjelman vahvistamista, ei velkojalla ole oikeutta viivästyskorkoihin menettelyn ajalta.⁵⁶⁸ Juoksevat korot eivät katkea, eli ehtojen mukainen korko tulee maksettavaksi myös menettelyn aikana.⁵⁶⁹

Saneerausvelkaa voidaan perintäkiellon estämättä periä vakuuden arvoon asti kolmannelta henkilöltä, jos takaussitoumus annetaan tai vakuus asetetaan liiketoiminnassa tai siihen rinnastettavassa toiminnassa.⁵⁷⁰ Saneeraus ei vaikuta takaajan tai vakuuden asettajan asemaan velkojaan nähden, vaan velkoja voi periä saatavaansa heiltä aikaisempien ehtojen mukaisesti, jos velkaa ei ole peritty menettelyn aikana.⁵⁷¹ Jos takaaja tai vakuuden asettaja maksaa velan, siirtyy hänelle sijaantulo-oikeuden nojalla oikeus suorituksiin päävelalliselta samassa suhteessa kuin tämä maksaa päävelallisen velkaa.⁵⁷² Liiketoiminnassa annetuksi takaus tai vakuus katsotaan silloin, kun se on osa takaajan liiketoimintaa tai siihen rinnastettavaan toimintaan. Liiketoimintaan rinnastettavalla toiminnalla tarkoitetaan lähinnä julkisyhteisöjen toimintaa.⁵⁷³ Luonnollisen henkilön antama takaus voi olla niin sanottu liiketakaus, jos se on annettu osana henkilön harjoittamaa elinkeinotoimintaa ja oikeushenkilön antama niin sanottu yksityistakaus, jos sen harjoittamaa toimintaa ei voida katsoa liiketoiminnaksi.⁵⁷⁴ Yksityistakaus on kyseessä myös silloin, kun osakkeenomistaja antaa takauksen yhtiön puolesta.⁵⁷⁵ Liiketoiminnassa asetetun takauksen tai vakuuden kohdalla velkaa voidaan periä ja se voidaan irtisanoa tai muuten eräännyttää saneerausmenettelyn alkamisesta huolimatta. Muu kuin liiketoiminnassa tai siihen rinnastettavassa toiminnassa takauksen tai vakuuden antanut henkilö sekä kanssavelallinen ovat kieltojen osalta samassa asemassa kuin yrityssaneerauksen kohteena oleva henkilö.⁵⁷⁶ Yksityistakaajan osalta on mahdollista hakea poikkeuslupa vakuuden realisoimiseksi samalla tavalla kuin päävelallisen eli saneerauksen kohteena olevan osalta.⁵⁷⁷

⁵⁶⁶ YSL 15.2 §

⁵⁶⁷ HE 182/1992 vp: 72

⁵⁶⁸ KKO: 2015:63

⁵⁶⁹ HE 182/1992 vp: 72

⁵⁷⁰ YSL 25 §

⁵⁷¹ YSL 48.2 §

⁵⁷² Koskelo 1994: 291

⁵⁷³ HE 182/1992 vp: 79

⁵⁷⁴ Koskelo 1994: 187

⁵⁷⁵ HE 182/1992 vp: 79

⁵⁷⁶ YSL 25 §

⁵⁷⁷ Koskelo 1994: 191

Velkajärjestelyssä tuomioistuin voi velallisen vaatimuksesta hakemuksen tultua vireille määrätä maksu- ja vakuudenasettamiskiellon, perintäkiellon ja turvaamistoimien kiellot, ulosmittauskiellon sekä muun täytäntöönpanon ja virka-avun kiellot voimaan väliaikaisena jo ennen velkajärjestelyn alkamista.⁵⁷⁸ Määrättyyn kieltoon ei saa hakea muutosta. Silloin, jos hakemus on hylätty, voidaan hakea muutosta siltä osin, kun kielto on haettu perusturvaan kuuluvan tai elinkeinotoiminnassa tarvittavan omaisuuden rahaksimuuton estämiseksi.⁵⁷⁹

Myös yrityssaneerauksessa voidaan määrätä väliaikaisia kieltoja velkojan tai velallisen pyynnöstä, jos siihen harkitaan olevan tarvetta.⁵⁸⁰ Tarveharkinnassa arvioidaan kiellon määräämisen tarpeen lisäksi sen sisältöä ja ulottuvuutta.⁵⁸¹ Lisäksi odotettavissa olevalla välitilan kestolla ja hakemuksen menestymismahdollisuuksilla voi olla merkitystä.⁵⁸² Väliaikainen kielto voi koskea vain osaa mahdollisista kielloista, mutta se voidaan määrätä myös koskemaan kaikkia edellä mainittuja kieltoja.⁵⁸³ Väliaikainen kielto ei voi olla laajempi, kuin menettelyn aikana voimassa olevat kiellot.⁵⁸⁴ Väliaikaiset kiellot ovat voimassa siihen saakka, kunnes ratkaisu saneerausohjelman aloittamisesta tehdään, ja niistä kuulutetaan virallisessa lehdessä.⁵⁸⁵ Väliaikaisia kieltoja ei voida määrätä viran puolesta.⁵⁸⁶ Velallinen voi vaatia väliaikaista kieltoa myös silloin, jos velkoja on tehnyt saneeraushakemuksen.⁵⁸⁷ Kielto on voimassa, kunnes menettely alkaa tai hakemus hylätään, jätetään tutkimatta taikka se jää silleensä.⁵⁸⁸ Jos väliaikainen kielto määrätään, ei päätökseen saa hakea muutosta erikseen.⁵⁸⁹ Väliaikaisen kiellon tarkoitus on estää perintäkiellon väärinkäyttäminen sekä säilyttää velallisen maksukyky. Velkoja voisi toimillaan heikentää muiden velkojien asemaa tai velallinen voisi suosia jotain velkojista toisten kustannuksella.⁵⁹⁰

Velkajärjestelyn oikeusvaikutukset lakkaavat, kun maksuohjelma vahvistetaan. Jos hakemus hylätään, oikeusvaikutukset lakkaavat päätöksen antamisesta tai jos tuomioistuin

⁵⁷⁸ Kielto ei tulisi kyseeseen, jos velkajärjestelylle ei selkeästi ole perusteita, koska kiellon tarkoitus on turvata velallisen olosuhteita velkajärjestelyssä. (Koskelo & Lehtimäki: 1997: 124.)

⁵⁷⁹ VJL 21 §

⁵⁸⁰ YSL 22 §

⁵⁸¹ HE 152/2006 vp: 22

⁵⁸² Koskelo 1994: 91; Koulu 2007: 56-57

⁵⁸³ Härmäläinen ym. 2009: 133

⁵⁸⁴ Koskelo 1994: 89

⁵⁸⁵ HE 152/2006 vp: 22

⁵⁸⁶ Koulu 2007: 56

⁵⁸⁷ HE 152/2006 vp: 22

⁵⁸⁸ Koskelo 1994: 93

⁵⁸⁹ YSL 22.2 §

⁵⁹⁰ HE 152/2006 vp: 21

päättää, tuomion lainvoimaisuudesta tai muusta ajankohdasta. Pakkotäytäntöönpanoa voidaan jatkaa aikaisemman täytäntöönpanoperusteen perusteella.⁵⁹¹ Tämä tarkoittaa sitä, että maksu- ja perintäkiellot lakkaavat ja velallisen tulee suorittaa maksut vahvistetun maksuohjelman mukaisesti.⁵⁹²

Yrityssaneerauksen oikeusvaikutukset jatkuvat niin kauan, kunnes saneerausohjelma vahvistetaan. Tämän jälkeen velallinen noudattaa vahvistettua maksuohjelmaa. Nämä oikeusvaikutukset pysyvät voimassa muutoksenhausta huolimatta. Oikeusvaikutukset lakkaavat, jos ohjelma vahvistetaan tai päätös menettelyn aloittamisesta kumotaan lainvoimaisesti, tai jos muutoksenhakutuomioistuin määrää toisin. Silloin, jos saneerausmenettely lakkaa ilman ohjelman vahvistamista, oikeusvaikutukset lakkaavat yrityksen konkurssiin asettamisesta tai menettelyn lakkaamisesta annettuun päätökseen. Tässä tapauksessa tuomioistuin voi määrätä oikeusvaikutukset olemaan voimassa päätöksen lainvoimaisuuteen saakka tai kunnes toisin määrätään. Oikeusvaikutukset lakkaavat myös silloin, kun velallinen asetetaan selvitystilaan. Jos menettely lakkaa ilman ohjelman vahvistamista ja täytäntöönpano on keskeytynyt ulosmittauskiellon takia, voidaan sitä jatkaa samalla täytäntöönpanoperusteella, paitsi jos menettely lakkaa konkurssin takia.⁵⁹³

Velallisella säilyy valta määrätä omaisuudestaan ja toiminnastaan yrityssaneerauksen aikana, jos laissa ei säädetä toisin.⁵⁹⁴ Tarkoitus on, että velallisella säilyy määräysvalta tavanomaiseen liiketoimintaan liittyvissä asioissa. Perintärajoitukset eivät ulotu menettelyn aikana syntyneisiin velkoihin.⁵⁹⁵ Velallisen määräysvallan rajoitukset on jaettu yrityssaneerauslaissa yleisiin ja erityisiin rajoituksiin. Selvittäjä voi antaa luvan yleisistä rajoituksista poikkeamiselle.⁵⁹⁶ Erityiset rajoitukset tarkoittavat toimia, joita velalliselta voidaan kieltää, jos selvittäjä tai velkoja vaativat tätä ja niiden asettamisen edellytykset täyttyvät.⁵⁹⁷ Jos selvittäjää ei ole määrätty, tunnetut velkojat antavat suostumuksen ei-tavanomaisiin toimiin.⁵⁹⁸

Velallinen ei saa tehdä yrityssaneerauksen aikana uutta velkaa ilman selvittäjän suostumusta, paitsi jos se liittyy tavanomaiseen toimintaan, eikä ole määrältään tai ehdoiltaan

⁵⁹¹ VJL 22 §

⁵⁹² Koskelo & Lehtimäki 1997: 390

⁵⁹³ YSL 28 §

⁵⁹⁴ YSL 29.1 §

⁵⁹⁵ HE 182/1992 vp: 1, 18

⁵⁹⁶ YSL 29.2 §

⁵⁹⁷ YSL 30.1 §

⁵⁹⁸ Koskelo 1994: 19

epätavallista.⁵⁹⁹ Tavallisia velkoja ovat muun muassa juoksevat tavarahankinnat tai muut hankinnat luotollisina tämäntyyppisissä veloissa yleisesti käytetyin ehdoin.⁶⁰⁰ Velallinen ei myöskään saa luovuttaa ilman selvittäjän suostumusta yritystä tai sen osaa, käyttö- tai rahoitusomaisuutta, immateriaalioikeuksia tai muita toiminnan tarpeellisia oikeuksia, eikä myöntää käyttö- tai muuta oikeutta näihin, jos se ei ole hänen tavanomaiseen toimintaan liittyvä toimi. Vaihto-omaisuuden luovuttaminen on sallittua ilman selvittäjän lupaa vain tavanomaisin ehdoin osana tavanomaista toimintaa.⁶⁰¹ Esimerkiksi tavaravaraston myyminen kertaluovutuksella olisi kielletty toimi.⁶⁰² Vakuuksien tai vastuusitoumuksien antaminen toisen velasta on myös sallittua ilman selvittäjän lupaa ainoastaan silloin, kun kyseessä on tavanomaiseen toimintaan liittyvä toimi, joka on merkitykseltään tai riskiltään tavallinen. Lisäksi velallinen ei saa irtisanoa toiminnan tai sen jatkamisedellytysten kannalta tarpeellisia sopimuksia, ellei selvittäjä suostu tähän. Yleisestikin toimet, jotka toiminnan laajuus ja laatu huomioon ottaen on epätavallisia tai laajakantoisia ovat kiellettyjä ilman selvittäjän lupaa. Omaisuutta ei myöskään saa luovuttaa konkurssiin.⁶⁰³

Selvittäjällä ei kuitenkaan ole toimivaltaa tehdä oikeustoimia velallisen puolesta, vaan velallisella säilyy toimivalta tavanomaisissa toimissa.⁶⁰⁴ Kieltojen vastainen toimi on tehoton, paitsi jos toinen osapuoli oli vilpittömässä mielessä. Omaisuuden luovuttaminen konkurssiin on tehoton toimi riippumatta kolmannen osapuolen tietoisuudesta.⁶⁰⁵ Selvittäjä ja velallinen voivat sopia keskenään tarkemmin, missä puitteissa velallinen saa toimia ilman selvittäjän lupaa, mutta nämä sopimukset eivät saa vaikuttaa sivullisen vahingoksi. Jos oikeustoimen vastapuoli on voinut perustellusti katsoa velallisen olevan oikeutettu tekemään kyseinen oikeustoimi itsenäisesti ilman selvittäjän suostumusta, sitoo tällainen sopimus, vaikka velallinen ja selvittäjä olisivat keskenään rajoittaneet velallisen toimintavaltaa lakia tiukemmin.⁶⁰⁶

Selvittäjä tai velkoja voivat myös vaatia erityisiä rajoituksia velallisen määräysvallalle silloin, jos on vaara siitä, että velallinen menettelee velkojan etua vahingoittavalla tai sitä vaarantavalla tavalla.⁶⁰⁷ Vaaran tulee olla konkreettinen.⁶⁰⁸ Laissa on esimerkinomainen

⁵⁹⁹ YSL 29.2 § 1 kohta

⁶⁰⁰ HE 182/1992 vp: 81

⁶⁰¹ YSL 29.2 § 2-4 kohdat

⁶⁰² HE 182/1992 vp: 82

⁶⁰³ YSL 29.2 § 5-8 kohdat

⁶⁰⁴ YSL 29.1 §

⁶⁰⁵ YSL 29.3 §

⁶⁰⁶ HE 182/1992 vp: 82

⁶⁰⁷ YSL 30.1 §

⁶⁰⁸ Koskelo 1994: 239

luettelo mahdollisista toimenpiteistä. Velalliselle voidaan vaatia kieltoa tehdä tiettyjä oikeustoimia tai edellyttää tiettyyn oikeustoimeen selvittäjän suostumus. Lisäksi on mahdollista vaatia, ettei velallinen saa ryhtyä toimenpiteeseen, jonka voidaan olettaa alentavan velalliselle kuuluvan tai hänen hallinnassaan olevan omaisuuden arvoa.⁶⁰⁹ Kyseeseen voi tulla esimerkiksi yksilöity tai yleinen hukkaamis- tai vahingoittamiskielto.⁶¹⁰ Jos asia on kiireellinen, kielto on mahdollista määrätä väliaikaisena velallista kuulematta. Kieltoa tehostamaan on mahdollista asettaa uhkasakko. Myös tällaisen kiellon vastainen toimi on tehoton, ellei toinen osapuoli ollut vilpittömässä mielessä.⁶¹¹ Kieltoa voidaan hakea ennen menettelyn alkamista taikka sen alettua.⁶¹²

Saneerausohjelman vahvistaminen aiheuttaa sen, että ohjelmassa säänneltyjen velkojen ja muiden oikeussuhteiden ehdot määräytyvät sen mukaisesti.⁶¹³ Muuttuneet ehdot koskevat ohjelman puolesta sekä vastaan äänestäneitä velkojia, mutta ohjelmaan sisältyvät, luonteeltaan itsenäiset oikeustoimet, kuten omaisuuden luovutukset, määräytyvät silti kyseistä oikeustoimea koskevien yleisten sääntöjen mukaisesti.⁶¹⁴ Saneerausohjelmalla ei voida korvata muun lainsäädännön edellyttämiä toimenpiteitä tai menettelyjä.⁶¹⁵ Saneerausvelkaan perustuvat tai liittyvät suoritukset ovat mitättömiä, jollei velvollisuus perustu vahvistettuun saneerausohjelmaan.⁶¹⁶ Tämä johdosta esimerkiksi sopimussakkoja ei voida määrätä maksettavaksi, jos ne perustuvat saneerausvelkaan.⁶¹⁷ Lähtökohtaisesti tuntemattomat saneerausvelat lakkaavat, paitsi jos ohjelmassa tai lain tuntemattomia ja epäselviä velkoja koskevissa pykälissä säädetään toisin.⁶¹⁸ Tuntematon velkoja, jonka saatava ilmenee vasta saneerausohjelman päättymisen jälkeen, on oikeutettu samaan määrään saatavasta, mikä hänelle olisi tullut silloin, kun hänen saatavansa olisi otettu huomioon saneerausohjelmassa.⁶¹⁹ Saneerausvelkaan perustuva ulosmittaus tai muu täytäntöönpano lakkaavat lainvoimaisesti vahvistetulla saneerausohjelmalla. Ohjelman vahvistamisesta huolimatta on mahdollista esittää väite saneerausvelan perusteesta tai määrästä sekä vakuusoikeuden pätevyydestä tai sisällöstä, jos ne ovat riitautettu saneerausmenettelyssä tai määrätty erilliseen oikeudenkäyntiin.⁶²⁰

⁶⁰⁹ YSL 30.1 §

⁶¹⁰ HE 182/1992 vp: 83

⁶¹¹ YSL 30.2-30.3 §

⁶¹² HE 182/1992 vp: 83

⁶¹³ YSL 57.1 §

⁶¹⁴ HE 182/1992 vp: 97

⁶¹⁵ Koskelo 1994: 332

⁶¹⁶ YSL 59 §

⁶¹⁷ Härmäläinen ym. 2009: 171

⁶¹⁸ YSL 57.1 §

⁶¹⁹ YSL 66a §

⁶²⁰ YSL 57.2-57.3 §

5.1. Myötävaikutusvelvollisuus

Velkajärjestelyssä edellytetään, että velallinen myötävaikuttaa velkajärjestelyn toteutumiseen jo hakemuksen jätettyään.⁶²¹ Myötävaikuttamisella tarkoitetaan erityisesti sitä, että velallinen ei omin toimin saa heikentää taloudellista asemaansa.⁶²² Velkajärjestelyn hakijan oikeutta määrätä omaisuudestaan rajoitetaan jo velkajärjestelyn hakemisen ja vahvistamisen välisenä aikana. Jos velalliselle jää sallittujen menojen jälkeen varaa, on hänen säilytettävä nämä varat tarkoituksenmukaisella tavalla.⁶²³ Ennen velkajärjestelyn alkamista velallinen voi käyttää varojaan elanto- ja asumiskustannusten lisäksi menoihin, joita hän on velvollinen suorittamaan. Huomioitavaa on, että velkajärjestely vaikuttaa vain hakijan ja tämän velkojien väliseen suhteeseen. Se ei vaikuta kanssavelallisen, takaaajan taikka vakuudenasettajan asemaan. Velkojan oikeus periä saataviaan ja sopimuksen ehdot säilyvät velkajärjestelyn hakemisesta huolimatta, jos tällainen kolmas henkilö ei hae itsekin velkajärjestelyä.⁶²⁴

Velallisen tulee myös myötävaikuttaa siihen, että velkajärjestely voidaan toteuttaa ja selvittäjä voi hoitaa tehtävänsä asianmukaisesti. Velallisen tulee pyrkiä velkajärjestelyhakemuksen jälkeen ylläpitämään maksukykyään ja ryhtyä kohtuudella häneltä edellytettäviin toimiin sen parantamiseksi.⁶²⁵ Velallinen ei saisi esimerkiksi irtisanoutua työstään velkajärjestelyn aikana ja hänen tulee ottaa vastaan paremmin palkattu työ, jos siihen on mahdollisuus. Kiellon vastainen velkaantuminen tai myötävaikutusvelvollisuuden rikkominen saattavat estää velkajärjestelylain 10 § 8 kohdan perusteella. Itse aiheutettu maksukyvyyn alentaminen tai sen parantamismahdollisuuksien käyttämättä jättäminen voivat aiheuttaa ohjelman raukeamisen.⁶²⁶ Huomionarvoista on se, myötävaikutusvelvollisuus ei koske velallisen puolisoa, joka voi huonontaa omaa maksukykyään. Velallisen voi olla mahdollista hakea ohjelman muuttamista tämän perusteella.⁶²⁷

Yrityssaneerauksessa velallisen tulee antaa tarvittavat tiedot sekä muuten myötävaikuttaa selvittäjän ja toimikunnan tehtävien hoitamisessa. Näitä voidaan kutsua tiedonanto- ja

⁶²¹ HE 183/1995 vp: 46

⁶²² HE 180/1996 vp: 29

⁶²³ HE 183/1995 vp: 46

⁶²⁴ Koskelo & Lehtimäki 1997: 123, 317

⁶²⁵ VJL 7.2 §

⁶²⁶ HE 180/1996 vp: 29, 46

⁶²⁷ Panula 2017: 32-33

myötävaikuttamisvelvollisuuksiksi. Lisäksi tiedonantovelvollisuus velallisella on myös tuomioistuinta kohtaan.⁶²⁸ Tuomioistuin voi asettaa uhkasakon velvoitteen tehosteeksi.⁶²⁹ Tiedon pyytäjän tulee aina perustella tietojen tarpeellisuus oman tehtävänsä kannalta.⁶³⁰ Velvollisuus ulottuu myös yhteisön sitoumuksista henkilökohtaisessa vastuussa oleviin, hallituksen jäseniin, toimitusjohtajaan sekä työntekijöihin heidän työtehtäviensä osalta.⁶³¹

5.2. Maksukielto

Menettelyt aiheuttavat sen, ettei velallinen saa maksaa velkajärjestelyn piirissä olevaa velkaa, eikä asettaa niistä vakuuksia (*maksukielto*).⁶³² Tällä pyritään suojaamaan menettelyiden tarkoituksien toteuttamista sekä estämään velkojien suosintaa.⁶³³ Maksukielto koskee vain menettelyyn kuuluvia velkoja. Muut velat tulee suorittaa normaalisti.⁶³⁴

Velkajärjestelyssä velallinen saa käyttää varojaan vain välttämättömiin elinkustannuksiin sekä elatusapuelkoihin. Lisäksi varoja saa käyttää vakuusvelan ehtojen mukaisesti menettelyn alkamisen jälkeen erääntyviin korkoihin ja muihin luottokustannuksiin.⁶³⁵ Tuomioistuin voi myös myöntää luvan maksaa rahallisesti pieniä velkoja, jos se on menettelyn kannalta tarkoituksenmukaista.⁶³⁶ Velallinen voi kuitenkin maksaa maksamattomat velat, jotka ovat erääntyneet sekä ennen menettelyn alkamista erääntyvät velat.⁶³⁷

Selvittäjä voi päättää, että yrityssaneerauksessa velkojille voidaan maksaa vähäisiä saatavia, jos se on tarkoituksenmukaista menettelyn kannalta sekä käyttää velallisen saatavan saneerausvelan kuittaamiseen silloin, kun velkojalla olisi vastaava oikeus kuittaamiseen.⁶³⁸ Pienten velkojen maksaminen voi alentaa hallinnollista vaivaa ja niiden kulut eivät välttämättä ole järkevässä suhteessa taloudelliseen merkitykseen. Tasavertaisen kohtelun turvaamiseksi lähtökohtana tulee olla, että kaikki tietyn määrän alittavat velat tulee maksaa, jos ei ole erityisiä perusteita tehdä erottelua saatavien perusteen mukaan.⁶³⁹

⁶²⁸ YSL 13 §

⁶²⁹ YSL 82 §

⁶³⁰ Koskelo 1994: 240

⁶³¹ YSL 13 §

⁶³² VJL 12.1 §; YSL 17.1 §; HE 182/1992 vp: 17

⁶³³ HE 183/1992 vp: 53

⁶³⁴ Uitto 2010: 115

⁶³⁵ VJL 7 §, 12.2 §

⁶³⁶ VJL 12.2 §

⁶³⁷ Koskelo & Lehtimäki 1997: 123 ja Niiranen 2010: 102

⁶³⁸ YSL 18.2 §

⁶³⁹ HE 182/1992 vp: 74

Mitään tiettyä rahamäärää ei ole säädetty, vaan suuruusluokka riippuu esimerkiksi velkojen määrästä ja maksukyvyistä.⁶⁴⁰ Pienimmissä yrityksissä pienvelkoina pidetään muutama sadan euron arvoisia velkoja, kun taas isommissa pienvelkaa voi olla vielä muutama tuhannen euron velka.⁶⁴¹ Jos selvittäjä ei kiellä, voi velallinen jatkaa luottollisen maksuliikennetilin käyttämistä ja lukea tilille kertyvät suoritukset tämän tilin luottosaatavan lyhennykseksi.⁶⁴²

Kiellon vastainen suoritus on palautettava.⁶⁴³ Velkajärjestelyssä maksukiellon vastainen maksu tulee palauttaa ja velallisella on ensisijainen velvollisuus vaatia palautusta velkojalta.⁶⁴⁴ Yrityssaneerauksessa panttaus tai muu vakuuden asettamistoimi on tehoton, jollei muuten johdu juoksevia velkakirjoja, arvopapereita tai arvo-osuuksia koskevista säännöksistä.⁶⁴⁵ Koska kyse on velallisen kompetenssin puutteesta, ei saajan vilpillisellä tai vilpittömällä mielellä ole merkitystä.⁶⁴⁶ Yrityssaneerauksen palautusvelvollisuus on lähtökohtaisesti ehdoton, eikä sen syntyminen edellytä muuta kuin kiellon vastaisen suorituksen, eikä se ole sidottu esimerkiksi konkurssia tai takaisinsaantia koskeviin säännöksiin.⁶⁴⁷ Poikkeuksena vilpittömässä mielessä oleva velkoja ei joudu palauttamaan maksua siltä osin kuin vakuuden arvo kattaa maksun, jos tämä on saamansa maksun vuoksi palauttanut kolmannen asettaman vakuuden tai jos velasta on kolmannen antama takaus.⁶⁴⁸

Maksukiello ei koske vakuusvelan ehtojen mukaisia, hakemuksen vireille tulemisen jälkeen erääntyviä korkoja tai muita tänä aikana syntyneitä luottokustannuksia.⁶⁴⁹ Koska säännöksen mukaan ratkaiseva ajankohta on menettelyn aikana erääntyvä korko, maksukiello ei koske sellaisia velkoja, jotka ovat kertyneet ennen menettelyn alkamista, mutta erääntyvät vasta sen aikana.⁶⁵⁰ Koska velka on vakuusvelkaa vain vakuuden arvoon saakka, poikkeus kohdistuu vain tähän määrään.⁶⁵¹ Poikkeus koskee vain varsinaista korkoa, eli mahdolliset viivästyskorot lakkaavat myös vakuusvelkojen osalta.⁶⁵²

⁶⁴⁰ Koskelo 1994: 166

⁶⁴¹ Härmäläinen ym. 2009: 123

⁶⁴² YSL 18.2 § 5 kohta

⁶⁴³ VJL 12.2-12.3 §; YSL 17 §

⁶⁴⁴ Koskelo & Lehtimäki 1997: 144

⁶⁴⁵ YSL 17 §

⁶⁴⁶ Uitto 2010: 117

⁶⁴⁷ Koskelo 1994: 158; HE 182/1992 vp: 73

⁶⁴⁸ YSL 17.2 §; HE 182/1992 vp: 73

⁶⁴⁹ YSL 18.1 §; VJL 12.2 §

⁶⁵⁰ Koskelo 1994: 181

⁶⁵¹ HE 182/1992 vp: 73

⁶⁵² Koskelo 1994: 180

Vakuusvelkoja ei saa saattaa voimaan ehtoa, jolla luottokustannukset tulee maksaa enenaikaisesti.⁶⁵³

Yrityssaneerauslaissa on poikkeus maksukieltoon, joka koskee työntekijöiden palkkietuja. Tarkoitus on varmistaa normaalin toiminnan jatkuminen.⁶⁵⁴ Maksukielto ei koske palkkoja ja työstä aiheutuneita kustannuksia hakemuksen vireilletuloa edeltäviltä kolmelta kuukaudelta. Selvittäjä voi kieltää tällaisten maksujen suorittamisen, jos hänen mielestään velan peruste tai määrä on riittävä. Kielto ei koske myöskään lomapalkkoja ja lomakorvauksia, jotka ovat kertyneet ennen hakemuksen vireilletuloa, eikä elatusapuvélkoja, jotka olisivat ulosmittauksessa etuoikeutettuja.⁶⁵⁵ Poikkeus ei koske palkasta pidättäviä työnantajasuorituksia.⁶⁵⁶ Myös velkajärjestelyn maksukiellosta huolimatta elinkeinonharjoittajan tulee huolehtia velvoitteistaan työntekijöitä kohtaan. Velkajärjestelyssä on yrityssaneerausta vastaava säännös palkoista ja muista työntekijöille tulevista maksuista, mutta ajat lasketaan menettelyn alkamisesta.⁶⁵⁷ Kiellon estämättä elinkeinotoimintaa harjoittava velallinen voi maksaa palkat ja työkustannukset silloin, kun nämä ovat ansaittu kolmen kuukauden ajanjakson sisällä, mutta niitä ei ole maksettu velkajärjestelyn alkaessa.⁶⁵⁸ Aloittamisen jälkeen palkat tulee maksaa normaalisti elinkeinotoiminnan kuluina.⁶⁵⁹

Menettelyissä voidaan jatkaa luotollisen maksuliikennetilin käyttöä ja sinne tulevia suorituksia voidaan pitää tiliin liittyvän luottosaatavan lyhennyksenä.⁶⁶⁰ Sellaisella velkojalla, joka on sitoutunut suoritukseen elinkeinotoimintaa harjoittavalle velalliselle, on oikeus suoritukseen maksukiellon estämättä silloin, kun suoritusta voidaan pitää velallisen toiminnan kannalta tavanomaisena.⁶⁶¹ Tämä koskee elinkeinon- ja ammatinharjoittajia ja sen tarkoitus on helpottaa velallisen toiminnan jatkamista.⁶⁶² Elinkeinotoiminnassa perintäkiellon tai väliaikaisen maksukiellon aikana tapahtuva vakuusomaisuuden arvon aleneminen on korvattava vakuusvelkojalle, jos omaisuus on elinkeinotoiminnan käytössä.⁶⁶³

⁶⁵³ YSL 18.1 §; VJL 12a.1 §

⁶⁵⁴ HE 182/1992 vp: 30

⁶⁵⁵ YSL 18.2 § kohdat 1-3

⁶⁵⁶ Koskelo 1994: 165

⁶⁵⁷ VJL 12a §

⁶⁵⁸ HE 83/2014 vp: 59

⁶⁵⁹ Niiranen 2018: 29; VJL 45 a 1 § 3 kohta

⁶⁶⁰ VJL 12.2 § 3 kohta; YSL 18.2 § 5 kohta

⁶⁶¹ VJL 19.4 §

⁶⁶² HE 83/2014 vp: 62

⁶⁶³ VJL 12 b§

Yrityssaneerauksessa velkojilla, joiden saatava on syntynyt ennen menettelyn alkamista, mutta jotka ovat suorittamatta menettelyn alkaessa, on oikeus saada näistä maksu maksukiellosta huolimatta, jos suoritusta voidaan pitää tavanomaisena velallisen toimintana.⁶⁶⁴ Säännös koskee myös velkoja, jotka ovat osaksi täyttämättömiä menettelyn alkaessa.⁶⁶⁵ Tällaisia velkoja voivat olla esimerkiksi tavarantoimitukset.⁶⁶⁶ Se, mikä on tavanomaista, arvioidaan yrityskohtaisesti, mutta yleisesti tarkoitetaan normaaliin toimintaan liittyviä suorituksia, jotka ovat toistuvia.⁶⁶⁷ Koska perintä- ja täytäntöönpanokiellot koskevat maksukiellon piiriin kuuluvia velkoja, eivät nämä kiellot koske edellä mainittuja velkoja.⁶⁶⁸ Ei-tavanomaisen suorituksen kohdalla selvittäjän tulee ilmoittaa vastapuolen pyynnöstä, pysyykö velallinen sopimuksessa. Jos sopimuksessa ei pysytä tai vastausta ei anneta kohtuullisessa ajassa, vastapuoli saa purkaa sopimuksen.⁶⁶⁹ Korkeimman oikeuden ratkaisussa 2003:31 katsottiin, että määräaikaisen sopimuksen ennaikaisesta päättymisestä johtuvat vuokratulojen menetykset ovat korvattavaa muuta vahinkoa.⁶⁷⁰

5.3. Perintäkielto

Velkajärjestely aiheuttaa velkojille perintäkiellon. Tämä tarkoittaa sitä, että velkajärjestelyn alettua velalliseen ei saa kohdistaa toimenpiteitä maksukiellon piiriin kuuluvan velan perimiseksi tai suorituksen turvaamiseksi. Aloitettua toimenpiteet tulee lopettaa, eikä velalliseen saa kohdistaa viivästymisseuraamuksia.⁶⁷¹ Velkajärjestelyn alkaminen keskeyttää viivästyskoron sekä sellaisten maksuviivästysten seuraamukset, jotka riippuvat viivästyksen kestosta.⁶⁷² Velan erääntymistä edeltävältä ajalta perittäviä korkoja velkajärjestely ei keskeytä. Toimenpiteillä tarkoitetaan toimia, joihin velkoja voisi velkasuhteen ehtojen mukaan ryhtyä joko sopimuksen tai lain perusteella. Laissa on esimerkinomainen luettelo toimista, jotka eivät ole sallittuja.⁶⁷³ Kiellon soveltamisala on laaja ja se koskee lähtökohtaisesti kaikenlaista maksun vaatimista velalliselta.⁶⁷⁴ Kiellettyjä toimia velkajärjestelyn aikana ovat esimerkiksi esinevakuuteen perustuvien rahaksimuutto- tai takaisinotto-oikeuksien käyttäminen sekä muun vakuuden hyödyntäminen maksun

⁶⁶⁴ YSL 27.2 §

⁶⁶⁵ Koskelo 1994: 162

⁶⁶⁶ HE 182/1992 vp: 33

⁶⁶⁷ HE 182/1992 vp: 80; Koskelo 1994: 162

⁶⁶⁸ Koskelo 1994: 161

⁶⁶⁹ YSL 27.3 §

⁶⁷⁰ KKO 2003:31

⁶⁷¹ VJL 13 §

⁶⁷² VJL 16 §

⁶⁷³ HE 183/1992 vp: 55, 57

⁶⁷⁴ Uitto 2010: 119

saamiseksi.⁶⁷⁵ Velkoja ei siis saa ryhtyä pantin realisoimiseen tai vakuutena olevan tavaran takaisinottamiseen, eikä jatkaa tällaisia toimenpiteitä. Velkoja voi kuitenkin jatkaa vakuutena olevan omaisuuden hallintaa.⁶⁷⁶ Velan irtisanominen tai sen perustana olevan sopimuksen irtisanominen tai purkaminen maksuviivästyksen vuoksi on myös kiellettyä.⁶⁷⁷ Kiellosta huolimatta sopimus tai velka voidaan irtisanoa tai purkaa, jos laiminlyönti tapahtuu velkajärjestelyn aloittamisen jälkeen.⁶⁷⁸ Samoin tililuotto on mahdollista irtisanoa tai purkaa uuden velan epäämiseksi. Myös kuittaus lukuun ottamatta veronkantolain palautuksia on kiellettyä velkajärjestelyn aikana. Viranomaiset eivät saa tehdä velan maksun laiminlyöntiin perustuvia velalliselle haitallisia hallinnollisia päätöksiä.⁶⁷⁹ Tällainen päätös voi olla esimerkiksi velallisen poistaminen ennakkoperintärekisteristä tai hallinnollisten lupien peruuttaminen.⁶⁸⁰ Perintäkielto koskee siis vain velkajärjestelyä edeltäviä sopimuksia ja velkoja saa käyttää velkajärjestelyn aloittamisen jälkeen syntyvissä velvoitteissa normaaleja oikeussuojakeinoja.⁶⁸¹

Perintäkiellon vastainen toimi on tehoton, mutta luovutuksensaaja voi saada vilpittömän mielen suojaa.⁶⁸² Tehottomuus ei syrjäytä yleistä sivulliselle annettavaa suojaa.⁶⁸³ Velkoja voi myös jatkaa tai panna vireille oikeudenkäynnin tai muun menettelyn oikeuden säilyttämiseksi tai täytäntöönpanoperusteen hankkimiseksi sekä hakea turvaamistoimenpidettä ja päätöksen täytäntöönpanoa koskevaa päätöstä viranomaiselta.⁶⁸⁴ Perintäkielto ei myöskään estä velan yleisen vanhentumisajan keskeyttämistä.⁶⁸⁵ Ennen velkajärjestelyn aloittamista määrätyt turvaamistoimet pysyvät lähtökohtaisesti voimassa, mutta tuomioistuin voi määrätä toisin.⁶⁸⁶ Perintäkielto ei ulotu takaajaan tai vakuuden asettajaan, jos tämä on kolmas henkilö.⁶⁸⁷ Elinkeinotoiminnassa käytettävään omaisuuteen ei saa kohdistaa viranomaisen päätökseen perustuvaa turvaamistoimenpidettä, jos tähän perustuva velka kuuluu velkajärjestelyyn. Lisäksi ennen velkajärjestelyn alkamista määrätty

⁶⁷⁵ VJL 13.1 § 1 kohta

⁶⁷⁶ HE 183/1992 vp: 55

⁶⁷⁷ VJL 13.1 § 1 kohta

⁶⁷⁸ HE 183/1992 vp: 55

⁶⁷⁹ VJL 13.1 § 2-4 kohdat

⁶⁸⁰ HE 83/2014 vp: 60; Koulu 2007: 170

⁶⁸¹ HE 183/1992 vp: 55; Koskelo & Lehtimäki: 147

⁶⁸² VJL 13.2 §

⁶⁸³ HE 183/1992 vp: 55

⁶⁸⁴ VJL 13.2 §; HE 183/1992 vp: 56

⁶⁸⁵ Koskelo & Lehtimäki 1997: 220

⁶⁸⁶ VJL 13.3 §

⁶⁸⁷ VJL 14 §

turvaamistoimenpide lakkaa velkajärjestelyn alkaessa.⁶⁸⁸ Tämä vastaa yrityssaneerauslain säännöstä.⁶⁸⁹

Tuomioistuin voi kuitenkin myöntää vakuusvelkojan vaatimuksesta poikkeuksen perintäkieltoon. Poikkeuslupa voidaan myöntää ensinnäkin silloin, kun omaisuus ei kuulu velallisen perusturvaan tai velallinen ei tarvitse sitä elinkeinotoiminnassaan.⁶⁹⁰ Jos on ilmeistä, ettei velallinen kykene täyttämään velkajärjestelylain 29 §:n mukaista vakuusvelkaosuutta, voidaan lupa myös myöntää.⁶⁹¹ Velkoja saa käyttää tällöin oikeuksiaan siten, kuin muualla on säädetty. Tämän johdosta vakuusvelkoja voi vaatia omaisuuden välitöntä realisointia silloin, kun on selvää, ettei velallinen voi suoriutua vakuusvelkaosudestaan.⁶⁹² Toinen poikkeuslupaperuste on elinkeinonharjoittalle asetettujen maksukieltopoikkeusten sekä vakuuttamisvelvollisuuden laiminlyönnit, jotka eivät ole merkityksellään vähäisiä.⁶⁹³ Tarkoitettujen maksukieltopoikkeukset koskevat velkajärjestelyn aloittamisen jälkeen erääntyneiden vakuusvelan korkojen tai muiden luottokustannusten maksamista sekä vakuuden arvon alentumisesta maksettavaa korvausta ja vakuutena olevan omaisuuden vakuuttamisvelvollisuuden laiminlyömistä.⁶⁹⁴

Yrityssaneerauksessa asetetaan myös perintäkielto. Tämä tarkoittaa sitä, että velalliseen ei saa kohdistaa toimenpiteitä maksukiellon piiriin kuuluvan saneerausvelan suorittamisen turvaamiseksi, eikä aloitettuja toimenpiteitä saa jatkaa taikka kohdistaa velalliseen maksuviivästyksen seuraamuksia.⁶⁹⁵ Perintäkiellon vastainen toimi on tehoton, mutta velkoja saa siitä huolimatta tehdä ja jatkaa toimenpiteitä, joiden tarkoituksena on oikeuden säilyttäminen tai täytäntöönpanoperusteen hankkiminen.⁶⁹⁶ Täytäntöönpanoperusteen hankkiminen voi olla tarpeen, jos menettely keskeytetään tai ohjelma määrätään raukeamaan. Jos ohjelma hyväksytään ja sitä noudatetaan, ei täytäntöönpanoperusteella ole merkitystä.⁶⁹⁷ Jos omaisuutta luovutetaan kiellon vastaisesti, luovutuksensaaja voi saada vilpittömän mielen suojaan.⁶⁹⁸ Tästä huolimatta toimenpide on tehoton velalliseen ja muihin

⁶⁸⁸ VJL 13.4 §

⁶⁸⁹ YSL 23 §

⁶⁹⁰ VJL 15.1 §

⁶⁹¹ VJL 15.1 § 1 kohta; HE 183/1992 vp: 57

⁶⁹² HE 183/1992 vp: 57

⁶⁹³ VJL 15.1 § 2 kohta

⁶⁹⁴ VJL 12a-12b §

⁶⁹⁵ YSL 19.1 §

⁶⁹⁶ YSL 19.2 §

⁶⁹⁷ Koskelo 1994: 177

⁶⁹⁸ YSL 19.2 §

velkoihin nähden.⁶⁹⁹ Velkoja saa kieltäytyä omasta suorituksestaan, jos velallinen ei maksukiellosta johtuen täytä omaa velvoitettaan.⁷⁰⁰

5.4. Ulosmittaus- ja täytäntöönpanokielto

Velkajärjestely estää omaisuuden ulosmittauksen. Velkajärjestelyn piiriin kuuluvasta omaisuudesta saa ulosmitata ainoastaan etuoikeutettua elatusapuvelkaa. Kiellon vastainen ulosmittaus on tehoton ja ulosmittaushakemuksen käsittely tulee keskeyttää. Jos omaisuuden myynnistä on kuulutettu ennen velkajärjestelyn alkamista, omaisuus on mahdollista myydä ulosottolain mukaisesti. Tuomioistuimien voi keskeyttää täytäntöönpanon ja peruuttaa tehdyn myynnin, jos omaisuus kuuluu velallisen perusturvaan tai hän tarvitsee sitä elinkeinotoiminnassaan sekä silloin, jos on ilmeistä, että omaisuutta ei velkajärjestelyssä ole käytettävä velkojen suoritukseksi. Ulosottomiehen määräämä palkan, eläkkeen, elinkeinotulon tai muun toistuvaissuorituksen maksukiello on voimassa ulosottolain tai tuomioistuimen määräyksen mukaisesti.⁷⁰¹ Velallista ei myöskään saa häätää asunnostaan tai elinkeinotoiminnassa pääasiallisesti käytettävästä rakennuksesta, jos häädön perustana on ennen velkajärjestelyn alkamista erääntyneen vuokran tai muun vastikkeen suorittamatta jättäminen. Tuomioistuimien voi kuitenkin sallia täytäntöönpanon velkojan vaatimuksesta, jos sen estyminen olisi kohtuutonta huomioiden velkojan toimenpiteet huoneiston osalta, tai jos on ilmeistä, ettei velallinen kykene velkajärjestelyn alkamisen jälkeenkään maksamaan erääntyviä vuokria tai muita vastikkeita.⁷⁰² Kohtuuton tilanne vuokranantaja kohtaan on esimerkiksi silloin, kun vuokranantaja on tehnyt vuokrasopimuksen jonkun toisen kanssa.⁷⁰³

Myös yrityssaneerausmenettelyn alkaessa velallista suojataan täytäntöönpanolta.⁷⁰⁴ Täytäntöönpanokiellon sisältö on määritelty laissa ja muunlainen täytäntöönpano on sallittua.⁷⁰⁵ Velallisen omaisuutta ei saa ulosmitata maksukiellon piiriin kuuluvasta saneerausvelasta ja kiellon vastainen ulosmittaus on tehoton, eikä velallista saa häätää menettelyn kohteena olevassa toiminnassa pääasiallisesti käytettävästä asunnosta vuokran tai vastikkeen suorittamisen laiminlyönnin perusteella. Ulosottohakemuksen käsittely tai

⁶⁹⁹ Koskelo 1994: 176

⁷⁰⁰ HE 182/1992 vp: 33

⁷⁰¹ VJL 17 §

⁷⁰² VJL 18.1 §

⁷⁰³ HE 183/1992 vp: 59

⁷⁰⁴ YSL 21 §

⁷⁰⁵ Koskelo 1994: 179

ulosmittauksen täytäntöönpano tulee keskeyttää, kun saneerausmenettely aloitetaan.⁷⁰⁶ Jos menettely lakkaa muusta syystä kuin konkurssin vuoksi, ulosmittausta voidaan jatkaa samalla täytäntöönpanohakemuksella.⁷⁰⁷ Vaadittaessa ulosottomiehen tulee palauttaa haltuun ottamansa omaisuus ja mahdollisesti kertyneet rahavarat selvittäjälle. Jos omaisuuden myynnistä on julkaistu myynti-ilmoitus, tuomioistuin voi keskeyttää täytäntöönpanon ja peruuttaa myynnin, jos on ilmeistä, ettei velallinen tarvitse asuntoa asunto-olojen tai elinkeinon turvaamiseksi.⁷⁰⁸ Täytäntöönpanokieltoa tulee vaatia tuomioistuimelta, jos myynnistä on kuulutettu ennen saneerausmenettelyn alkamista.⁷⁰⁹ Tässä tapauksessa täytäntöönpanoa hakeneelle velkojalle tulee korvata täytäntöönpanokulut, jotka ovat käyneet hyödyttömiksi. Tuomioistuin voi sallia hädän toimeenpanon velkojan vaatimuksesta, jos hädän estyminen olisi kohtuutonta huomioiden toimenpiteet, joihin velkoja on jo ryhtynyt huoneiston osalta.⁷¹⁰ Tällainen tilanne voi olla kyseessä lähinnä silloin, kun kyseinen huoneisto on jo myyty tai vuokrattu toiselle täytäntöönpanoa ennakoiden.⁷¹¹ Yrityssaneerauksen alettua velalliseen ei saa kohdistaa saneerausvelan perusteella viranomaisen päätökseen perustuvia turvaamistoimenpiteitä, eikä antaa virka-apua omaisuuden takaisinottoon tai tilitykseen ja aikaisemmin määrätyt turvaamistoimenpiteet lakkaavat. Viranomaiset voivat kuitenkin määrätä saneerauslain 30 § mukaisia erityisiä määräysvallan rajoituksia.⁷¹²

Yrityssaneerauksessa tuomioistuin voi antaa luvan vakuutena olevan omaisuuden takaisinottoon tai rahaksi muuttamiseen, jos on ilmeistä, ettei omaisuuden säilyttäminen velallisella ole tarpeellista saneerausjärjestelyn kannalta tai velallisen tai tämän perheen kohtuullisten asunto-olojen tai elinkeinon turvaamiseksi.⁷¹³ Poikkeuslupa voidaan myöntää esimerkiksi, jos vakuutena on vapaa-ajan asunto tai sijoitusluonteiset pörssiosakkeet.⁷¹⁴ Lupa voidaan myöntää myös käyttöomaisuuteen jos on ilmeistä, että tästä omaisuudesta luovutaan joka tapauksessa menettelyn aikana. Velallinen ja selvittäjät voivat sopia velkojien kanssa vapaaehtoisesta realisoimisesta ilman poikkeuslupan hakemista, kun ei edellytetä täytäntöönpanoviranomaisten myötävaikutusta.⁷¹⁵ Poikkeus voidaan myöntää myös silloin, kun vaatimus perustuu hakemuksen vireilletulon jälkeisten korkojen tai

⁷⁰⁶ YSL 21 §

⁷⁰⁷ YSL 28.3 §

⁷⁰⁸ YSL 21 §

⁷⁰⁹ Koskelo 1994: 178

⁷¹⁰ YSL 21 §

⁷¹¹ HE 182/1992 vp: 77

⁷¹² YSL 21.3 §, 23 §

⁷¹³ YSL 20 § 1 kohta

⁷¹⁴ HE 182/1992 vp: 76

⁷¹⁵ Koskelo 1994: 184-185

muiden luottokustannusten maksamisen laiminlyöntiin sekä silloin, kun hakemus perustuu vakuutusvelvollisuuden laiminlyöntiin, joka ei ole vähäinen.⁷¹⁶

5.5. Muut oikeusvaikutukset

Velkajärjestelyn alettua vuokranantajalla on oikeus sopimusehdoista poiketen irtisanoa vuokrasopimus tai muu sopimus, jonka velallinen on tehnyt kuluttajana kahden kuukauden kuluttua. Elinkeinotoiminnassa käytetyn huoneiston osalta vuokranantajalla on oikeus korvaukseen sopimuksen ennenaikaisen päättymisen johdosta. Tämä korvaus käsittää omaisuuden hallinnan palauttamisesta aiheutuneet välittömät kustannukset sekä kohtuullisen korvauksen muusta vahingosta, jonka vuokranantaja osoittaa aiheutuvan.⁷¹⁷ Tarkoitus on, että korvauksen saaminen ei riipu siitä, hakeutuuko vuokralainen velkajärjestelyyn vai yrityssaneeraukseen. Korvaus on velkajärjestelyn piiriin kuuluvaa velkaa.⁷¹⁸ Muussa tapauksessa vuokranantajalla ei ole oikeutta muuhun korvaukseen, kuin vuokraan tai vastikkeeseen.⁷¹⁹ Ennenaikaisesti irtisanotut sopimukset eivät jatku, vaikka menettely keskeytetään, kumotaan, tai se lakkaa.⁷²⁰

Vahvistettu saneerausohjelma aiheuttaa varojenjakokiellon. Jos ohjelmassa rajoitetaan velkojien oikeutta saataviensa pääomiin, ei ohjelman vahvistamisen ja päättymisen välisenä aikana saa jakaa varoja omistajille.⁷²¹ Voittovarojen käyttämisestä yrityksen hyväksi tulee sopia saneerausohjelmassa.⁷²² Kiellettyä ei ole työn perusteella suoritettavan ja ohjelman mukaisen vastikkeen tai korvauksen maksaminen.⁷²³ Saneerausohjelmassa tulee sopia vastike omistajan yrityksen puolesta tekemästä työstä.⁷²⁴ Varojenjakokiellon rikkominen mahdollistaa ohjelman raukeamaan määräämisen niiden velkojien osalta, joiden oikeutta suoritukseen saatavansa pääomasta on ohjelmassa rajoitettu.⁷²⁵ Varojenjakokiello on voimassa ohjelman koko voimassaolon ajan.⁷²⁶ Velkajärjestelyssä ei tarvita varojenjakokielloa, koska velallisen koko maksukyky määrätään velkojen maksamiseen.

⁷¹⁶ YSL 20 § 2 kohta

⁷¹⁷ VJL 19.1-19.2 §

⁷¹⁸ HE 83/2014 vp: 61

⁷¹⁹ VJL 19.1 §

⁷²⁰ Koulu 2007: 177

⁷²¹ YSL 58.1 §

⁷²² HE 182/1992 vp: 49

⁷²³ YSL 58.1 §

⁷²⁴ YSL 42.1 § 5 kohta; HE 182/1992 vp: 48

⁷²⁵ YSL 64.2 §

⁷²⁶ Koulu 1998: 175-176

Yrityssaneerauslain 27 §:n on koottu säännöksiä eräistä sopimuksista. Ensinnäkin säädetään vuokra- tai vuokrausluottosopimuksista (*leasing*), joissa velallinen on vuokralaisena. Velallinen saa irtisanoa menettelyn alettua tällaisen sopimuksen kahden kuukauden kulluttua sopimuksen ehtojen estämättä.⁷²⁷ Omaisuuden laatu ei vaikuta irtisanomisoikeuteen, eli kohteena voi olla kiinteä tai irtain omaisuus.⁷²⁸ Vuokranantajalle tulee maksaa korvaus ennenaikaisen päättämisen johdosta. Korvaus käsittää hallinnan palauttamisesta aiheutuvat välittömät kustannukset sekä mahdolliset korvaukset muista vahingoista, jotka vuokranantaja näyttää aiheutuneen.⁷²⁹ Säännöksessä ei edellytetä, että sopimuksen irtisanomisen tulisi olla välttämätöntä saneerauksen kannalta, joten oikeuden käyttäminen on velallisen harkinnan varassa. Säännös ei myöskään edellytä, että sopimuksen tulisi liittyä elinkeinotoimintaan, jolloin myös yksityistalouden sopimukset on mahdollista irtisanoa tämän pykälän perusteella.⁷³⁰ Irtisanomisoikeutta rajoittaa velkojan määräysvallan rajoitukset, joista säädetään lain 29 § ja 30 § pykälissä.⁷³¹

Yrityssaneerauksessa vakuusvelkaa koskeva sitoumus tai sopimus on mahdollista irtisanoa ennenaikaisesti sen maksamiseksi, jos se on tarkoituksenmukaista rahoitusjärjestelyiden kannalta. Selvittäjä voi päättää maksamisesta, jolloin luotonantajan saatavasta vähennetään se osa luottokustannuksista, joka kohdistuu käyttämättä jäävään luottoaikaan. Luottosuhteen perustamiskuluja, jotka on mainittu erikseen sopimuksessa ei vähennetä, jos ne eivät ole kohtuuttomat. Osamaksukaupoissa sovelletaan lakia osamaksukaupasta.⁷³²

Yrityssaneerauslaissa on esimerkinomainen lista kielletyistä toimista. Kiellettyä on muun muassa esinevakuuden rahaksimuutto- tai takaisinotto-oikeuksien käyttäminen ja muu vakuuden hyödyntäminen maksun saamiseksi, velan tai siihen perustuvan sopimuksen irtisanominen tai purkaminen maksuviivästyksen vuoksi ja saneerausvelan maksun laiminlyönnin johdosta tehtävä velalliselle haitallinen hallinnollinen päätös.⁷³³ Irtisanominen ja purkaminen on kiellettyä siltä osin, kun sen peruste kohdistuu menettelyä edeltävään aikaan.⁷³⁴ Uuden velan epäämiseksi on sallittua perintäkiellosta huolimatta irtisanoa

⁷²⁷ YSL 27.1 §

⁷²⁸ HE 182/1992 vp: 80

⁷²⁹ YSL 27.1 §

⁷³⁰ Koskelo 1994: 199

⁷³¹ YSL 27.1 §

⁷³² YSL 26 §

⁷³³ YSL 19 §

⁷³⁴ Koskelo 1994: 172

tai purkaa tililuotto tai muu jatkuva luotto. Luottolaitos ei saa käyttää velallisen tilillä olevia rahoja kuittaukseen, jos tiliä voidaan käyttää maksuliikenteen hoitamiseen.⁷³⁵

Velkoja voi haluta irtautua sopimuksesta sen jälkeen, kun velallinen on asetettu yrityssaneeraukseen. Sopimuksen purkaminen ennakoidun sopimusrikkomuksen perusteella ei yleensä tule kyseeseen. Yrityksen maksukyky on arvioitu saneerausmenettelyn hakemisen jälkeen, jolloin mahdollisuudet saada saatava perityksi ei ole huonontunut verrattuna siihen tilanteeseen, jossa saneerausta ei olisi haettu. Sopimus on mahdollista irtisanoa sopimusehdon tai lain säännöksen perusteella, joka ei liity saneerausvelan maksun viivästytmiseen. Laissa ei ole pakkoa jatkaa olemassa olevia sopimussuhteita. Saneerauksen alkaminen vaikuttaa vain velvollisuuksiin, joissa saneeraukseen hakeutunut on rahavelallisenä. Monopoli-asemassa oleville yrityksille säädetty sopimuspakko on voimassa myös saneerauksessa olevien yritysten kohdalla.⁷³⁶

Velkoja saa käyttää yrityssaneerauksessa saatavaansa velalliselta kuittaukseen samoilla säännöillä kuin konkurssissa.⁷³⁷ Velallinen voi käyttää omaa saatavaansa kuittaukseen samoin ehdoin kuin velkoja.⁷³⁸ Muu kuin vakuusvelkoja voi pidättäytyä maksusta, kunnes kuittaus toteutetaan tai perintäkielto lakkaa. Tällöin velkasuhde jatkuu muuten entisin ehdoin. Maksusta pidättäytyvän velkojan velan tulee erääntyä ennalta määrättyä ajankohta perintäkiellon alkamisen jälkeen.⁷³⁹ Kuittausoikeutta ei ole silloin, kun sitä on rajoitettu muun lain säännöksillä, koska se tapahtuu samoin perustein kuin konkurssissa. Konkurssissa kuittausoikeutta ei ole silloin, jos velkojalla ei ole oikeutta jako-osuuteen. Saneerauksessa ei kuitenkaan ole vastaavaa rajoitusta, mutta viimesijaisia saatavia koskeva kuittauskielto on voimassa. Velan ei tarvitse olla erääntynyt, että kuittausoikeutta voidaan käyttää ja lykkääntymisehtoiseen saatavaan perustuva kuittaus voidaan tehdä, jos ehto täyttyy ennen ohjelman vahvistamista.⁷⁴⁰

Velallisen tulee vakuuttaa perintäkiellon piiriin kuuluva omaisuus asianmukaisesti vahingon varalta ja sen arvon alenemisesta tulee suorittaa korvaus vakuusvelkojalle.⁷⁴¹ Tämä korvaus luetaan vakuusvelan lyhennykseksi.⁷⁴² Tarkoitus on suojata vakuusvelkojaa

⁷³⁵ YSL 19 §

⁷³⁶ Koskelo 1994: 195-197

⁷³⁷ YSL 19.3 §

⁷³⁸ YSL 18.2 § 4 kohta

⁷³⁹ YSL 19.3 §

⁷⁴⁰ HE 152/2006 vp: 56-57

⁷⁴¹ YSL 33 §

⁷⁴² HE 182/1992 vp: 84

arvon alentumiselta, koska hän ei menettelyn aikana voi realisoida vakuutta.⁷⁴³ Korvausta maksetaan vain omaisuuden käyttämisestä, eli kulumisesta johtuvasta arvon alentumisesta ja muusta syystä johtuva alentuminen ei ole merkityksellistä.⁷⁴⁴ Korvattavaa omaisuuden käytöstä johtuvaa arvon alentumista voi olla vaihto-omaisuuden myyminen, joka johtaa omaisuuden arvon alentumiseen.⁷⁴⁵ Elinkeinotoiminnassa käytettävä, velan vakuutena oleva omaisuus on vakuutettava vahingon varalta, jos omaisuus kuuluu velkajärjestelyn piiriin.⁷⁴⁶

Selvittäjä voi vaatia velallisen käyttöomaisuuteen kuuluvan irtaimen esineen palauttavaksi, jos se on velkojan hallinnassa pantti- tai pidätysoikeuden perusteella ja se on velallisen toiminnan jatkamisen kannalta tarpeellista. Palautettua omaisuutta ei saa luovuttaa ilman velkojan suostumusta ja velkojalla säilyy etuoikeus omaisuuteen tai sen arvoon, jos saneerausohjelmaa ei vahvisteta tai ohjelman mukainen järjestely raukeaa. Samanlainen etuoikeus arvoon tai palauttamiseen on silloin, kun vaatimus perustuu hakemuksen vireilletulon jälkeisiin korkoihin tai muihin luottokustannuksiin sekä silloin, kun hakemus perustuu vakuutusvelvollisuuden laiminlyöntiin, joka ei ole vähäinen.⁷⁴⁷

Menettelyiden oikeusvaikutukset ovat pitkälti samanlaiset. Huomattavinta on se, että velkajärjestelyssä velallinen saa käyttää varoja vain välttämättömiin elinkustannuksiin. Yrityssaneerauksessa velallisella on enemmän määräysvaltaa varoihinsa, mutta varoja yrityksestä ei voida jakaa. Molemmissa menettelyissä velallisella säilyy toimivalta. Yrityssaneerauksessa voidaan edellyttää velalliselta tiettyjä toimenpiteitä, mutta toisaalta myös velkajärjestelyn tiukat rajoitukset rahan käytölle rajoittavat velallisen toimintaa. Yrityssaneerauksessa edellytetään useissa asioissa selvittäjän lupaa. Lupa voidaan hakea joko yksitellen tai selvittäjän kanssa voidaan sopia reunaehdot, joita noudatetaan. Selvittäjä vaikuttaakin paljon yrittäjän toimivaltaan. Työnantajamaksut kuuluvat velkajärjestelyn piiriin, mutta eivät yrityssaneeraukseen. Yrityssaneerauksen oikeusvaikutukset alkavat aikaisemmin, kuin velkajärjestelyn.

⁷⁴³ Koskelo 1994: 181

⁷⁴⁴ HE 182/1992 vp: 84

⁷⁴⁵ Koskelo 1994: 182

⁷⁴⁶ VJL 12 b §

⁷⁴⁷ YSL 19.4 §, 18.1 §, 33 §

6. VALINTA MENETTELYIDEN VÄLILLÄ

Keskityn menettelyiden valintaperusteissa ensinnäkin siihen, miten valinta vaikuttaa velallisen päätösvaltaan toiminnassa sekä siihen, mitä mahdollisia taloudellisia vaikutuksia menettelyillä on. Velallinen voi tehdä hakemuksen velkajärjestelyyn ja yrityssaneeraukseen silloin, kun tämä harjoittaa liiketoimintaa. Jos velallinen ei täytä elinkeinonharjoittajia koskevia velkajärjestelyn lisäedellytyksiä, tämä voi lopettaa liiketoiminnan ja hakeutua velkajärjestelyyn, jolloin häntä koskevat yleiset velkajärjestelyn edellytykset. Velallinen voi myös hakeutua konkurssiin, joka voi olla myös epäonnistuneen velkajärjestelyn tai yrityssaneerauksen lopputulos. Ensimmäinen askel menettelyiden valinnassa tulisi olla kohdetoiminnan laadun ja kannattavuuden vertailu, sillä nämä voivat jo estää toisen menettelyn. Huomiota tulisi kiinnittää myös toiminnan tarvitsemiin investointeihin, sen kasvumahdollisuuksiin, tehtyihin sopimuksiin sekä velkojien suhtautumiseen ja lukumäärään.

Vain velallinen voi hakea velkajärjestelyä, eikä sen edellytykset täytyessä velkojat voi estää menettelyn alkamista.⁷⁴⁸ Yrityssaneeraus voidaan taas aloittaa ilman velallisen myötävaikutusta.⁷⁴⁹ Kuitenkin menettelyt edellyttävät velallisen myötävaikutusta, joten tässä tapauksessa menettelyn onnistuminen voi olla epätodennäköistä. Jos velkajärjestely alkaa saneerausmenettelyn aikana, saneerausmenettely lakkaa.⁷⁵⁰ Yrittäjä voi siis hakeutua velkajärjestelyyn saneerausmenettelyn aikana.

Menettelyiden valinnassa ensimmäisenä tekijänä on elinkeinotoiminnan laatu ja kannattavuus. Velkajärjestelyssä voidaan järjestellä liiketoiminnan varoja vain silloin, kun toiminta on pienimuotoista ja kannattavaa. Voidaan olettaa, että yksityisyrittäjän kohdalta pienimuotoisuus yleisesti täyttyy. Toiminnan velat tulisi kuitenkin pystyä maksamaan sen tuottamalla tuloilla.⁷⁵¹ Yrityssaneerauksen edellytys jatkokelpoisesta toiminnasta on väljempi.⁷⁵²

Velkajärjestelyssä velallisen tulee käyttää kaikki perustoimeentuloon kuulumattomat varansa velkojen maksamiseen.⁷⁵³ Yrityssaneerauksessa velat maksetaan ohjelman mukaisesti ja ohjelmassa tulee määrätä mitä vastiketta tai korvausta suoritetaan velalliselle

⁷⁴⁸ VJL 8 §

⁷⁴⁹ YSL 5 §; HE 182/1992 vp: 38

⁷⁵⁰ YSL 65.2 §

⁷⁵¹ VJL 45 a §

⁷⁵² YSL 7 §

⁷⁵³ VJL 5.1 §

tämän työpanoksesta.⁷⁵⁴ Velalliselle voi mahdollisesti jäädä omaan käyttöön enemmän tuloja yrityssaneerauksessa kuin velkajärjestelyssä. Tämän johdosta yrityssaneerauksessa velallisella on myös enemmän mahdollisuuksia sopia varojen käytöstä toiminnan kehittämiseen. Yrityssaneeraus on hyvä vaihtoehto silloin, kun velkojat ovat suostuvaisia siihen, että yrityksen toimintaan sijoitetaan varoja. Jos velkojia on lukumääräisesti vähän, on yrityssaneerauksessa helpompi sopia ehdoista. Velkajärjestelyssä ainoa tapa saada varoja yrityksen toimintaan on sopia uusista velkaehdoista ennen menettelyyn hakeutumista. Joka tapauksessa kaikki tulot tulee käyttää tämänkin jälkeen velkojen maksamiseen. Jos toimintaan on tarkoitus tehdä investointeja, on kannattavaa hakeutua yrityssaneeraukseen. Liiketoiminta, jossa investointeja ei ole tarpeen tehdä, ei välttämättä hyödy merkittävästi tästä yrityssaneerauksen sallimasta mahdollisuudesta.

Yrityssaneerauksessa tarkoitus on, että velkoja koskevien järjestelyjen lisäksi sovitaan toiminnallisista tervehdyttämiskeinoista.⁷⁵⁵ Velkajärjestelyssä näitä ei voida tehdä.⁷⁵⁶ On kuitenkin mahdollista tehdä liiketoiminnallisia toimenpiteitä ennen velkajärjestelyyn hakeutumista. Tämä kuitenkin rajoittaa velkajärjestelyn käyttöä, koska menettelyyn hakeutumisen tulisi olla ripeää, eikä aikaa toiminnallisille muutoksille välttämättä ole. Yrityssaneerauksen mahdollisuudet toiminnallisille muutoksille voi myös lisätä velkojien halua sopia velan ehdoista. Saneerausohjelmassa mahdolliset ennakkoehdot ja raukeamisen ehdot voivat myös lisätä velkojien sopimushalukkuutta.

Velkajärjestelyn laissa määrätyt enimmäiskestot ovat tehty sitä varten, että velallisen on mahdollista suorittaa velkansa kohtuullisessa ajassa ja jatkaa tästä ”puhtaalta pöydältä”. Toiminnan jatkuvuuden kannalta voi olla parempi, että ohjelma voidaan määrätä pidempikestoiseksi. Velkojat voivat olla suostuvaisempia pidempään ohjelmaan, jos se tarkoittaa, että heidän saatavansa tulevat todennäköisemmin suoritetuksi.

Jos velkojia on vähän ja he ovat suostuvaisia neuvottelemaan saneerauksen sisällöstä, tarjoaa yrityssaneeraus enemmän ja joustavampia työkaluja velkojen maksamiselle. Yrityssaneerauksessa on mahdollista yhdistää velkojen ehtojen muuttaminen toiminnallisiin muutoksiin. Velkojat voivat joustaa esimerkiksi velan korkojen tai jopa pääoman suhteen, jos he saavat näiden rinnalle toiminnallisia muutoksia. Jos velallinen pystyy jatkamaan asiointia velkojien kanssa, on järjestely hyödyttänyt molempia osapuolia. Jos suhteet

⁷⁵⁴ YSL 42 §

⁷⁵⁵ Esimerkiksi YSL 42.1 §

⁷⁵⁶ VJL 45 a § 2 kohta

velkojiin ovat kunnossa ja nämä ovat halukkaita sopimaan järjestelyistä, on yrityssaneeraus parempi vaihtoehto sen tarjoaman suuremman vaihtoehtojen määrän takia.

Yrityssaneerauksessa kaikki velat, jotka eivät ole tiedossa tai eivät ole tulleet velkojan tietoon lakkaavat.⁷⁵⁷ Velkajärjestelyssä velkoja voi vaatia ohjelman muuttamista ja tälle tulee maksaa määrä, mikä tälle olisi tullut velkajärjestelyssä.⁷⁵⁸ Saneerausmenettelyn alkamisesta tehdään kuulutus virallisessa lehdessä.⁷⁵⁹ Tämän johdosta yrityssaneeraus antaa suuremman varmuuden siitä, että kaikki velat on otettu huomioon, eikä velkojat voi lähtökohtaisesti tehdä uusia väitteitä veloista sen jälkeen, kun ohjelma on vahvistettu. Muutenkin saneerausohjelman pysyvyys on suurempi kuin velkajärjestelyssä. Toisaalta saneerausohjelmaa ei voida muuttaa sen takia, että velallisen asema huononee sen aikana. Velkajärjestelyssä tämä on mahdollista ja tällä voidaan estää menettelyn raukeaminen. Uusi hakemus vaatii resursseja, koska prosessi ohjelman laatimiseen joudutaan aloittamaan uudelleen. Samoin menettely pitenee ja siihen sisältyy uusia velkoja. Kummassakaan menettelyssä raukeaminen ei ole hyvä asia velallisen kannalta, joten tältä osin velkajärjestely on parempi vaihtoehto. Velkajärjestelyssä on myös annettu velalliselle enemmän mahdollisuuksia korjata laiminlyöntinsä, ennen kuin ohjelma raukeaa. Saneerauksessa kaikki ei olennaiset laiminlyönnit antavat mahdollisuuden velkojalle hakea ohjelman raukeamista. Velkajärjestelyssä edellytetään lisäksi, ettei laiminlyönti liity toimeentuloon.⁷⁶⁰ Jos maksukyvyyn äkillinen heikkeneminen tai ohjelman laiminlyönnit ovat mahdollisia, velkajärjestely on tältä osin parempi vaihtoehto.

Velkajärjestelyssä on määritelty euromääräisesti rajat, joiden jälkeen velallisen tulee maksaa tietty määrä lisääntyneistä tuloistaan.⁷⁶¹ Yrityssaneerauksessa lisäsuoritusvelvollisuudesta tulee sopia saneerausohjelmassa.⁷⁶² Jos yrityksestä on odotettavissa tuloa, voi saneerausohjelma sallia suuremman osan tuotoista velalliselle, koska on mahdollista sopia suuremmasta tai pienemmästä lisäsuoritusvelvollisuudesta. Velkojien suostumuksesta riippuen velallinen voi saada hyötyä lisäsuoritusvelvollisuuden poistamisesta tai alentamisesta. Esimerkiksi jos yrityksen tulot kasvavat menettelyn aikana, voi tästä jäädä osuus yrityksen hyväksi.

⁷⁵⁷ YSL 47.2 §

⁷⁵⁸ VJL 40 a §

⁷⁵⁹ YSL 80.1 §

⁷⁶⁰ VJL 42.4 § 3 kohta

⁷⁶¹ VJL 35 a §

⁷⁶² YSL 44.3 §

Tapa, jolla velkojille tuleva suoritus määräytyy, eroaa menettelyiden välillä. Velkajärjestelyssä lasketaan velallisen maksukyky ja jaetaan tämä velkojille tasaisesti. Yrityssaneerauksessa tulee myös kohdella velkojia tasa-arvoisesti, mutta kyse on siitä, millä intensiteetille keinoja käytetään. Eri asemassa olevia velkojia voi ja tulee kohdella eri tavalla. Se, miten lopulta velat maksetaan, on yrityssaneerauksessa sopimuksen varainen asia. Jos yrittäjä hakeutuu velkajärjestelyyn, tulee tämän elää hyvin niukasti ja varoja voi käyttää vain välttämättömiin menoihin. Yrityssaneerauksessa on mahdollista, että velalliselle jää enemmän käytettävää varallisuutta. Toisaalta velkajärjestelyssä velallinen palkitaan lyhyemmällä kestolla ja mahdollisella velkojen pääoman poistamisella. Velkajärjestely on parempi vaihtoehto silloin, kun maksukyky on niin vähäinen, että velat on mahdollista poistaa. Velkajärjestelyssä yleensäkin on mahdollista tehdä järjestelyjä velallisen eduksi velkojien kustannuksella enemmässä määrin kuin yrityssaneerauksessa. Vastapainona on velallisen toiminnan suurempi rajoittaminen.

Menettelyiden vaatiman selvityksen ja avustuksen osalta on merkittäviä eroja. Velkajärjestelyssä ei ole velkojaintoimikuntaa tai valvojaa. Velkajärjestelyyn on myös mahdollista saada maksutonta neuvontaa ja apua hakemuksen laadintaan. Yrityssaneerauksia tekevät usein asianajajat tai muut asiantuntijat. Velkajärjestelyn kustannukset ovat saneerausta pienemmät. Toisaalta selvittäjän tehtäviin kuuluu myös toiminnallisten toimenpiteiden ehdottaminen, jolloin samalla saadaan asiantuntijaneuvoja toiminnan taloudellisen tilanteen korjaamiseksi.

Menettelyt estävät sen, että saneerausvelkoja koskevien sopimusten perusteella tulisi suorittaa esimerkiksi sopimussakkoa.⁷⁶³ Molemmissa menettelyissä on sallittu sopimusten irtisanominen kahden kuukauden kuluttua sopimusehdoista poiketen. Yrityssaneerauksessa tulee maksaa korvauksia myös yksityistalouteen kuuluvien sopimusten irtisanomisesta.⁷⁶⁴ Jos yksityistalouden sopimuksista on tulossa maksettavaksi enemmän korvauksia kuin yritystoiminnassa, on velkajärjestely edullisempi vaihtoehto.

Velallisella säilyy molemmissa menettelyissä toimivalta tehdä tavanomaisia oikeustoimia.⁷⁶⁵ Kuitenkin yrityssaneerauslaissa on määritelty tarkemmin sallitut ja ei-sallitut toimet, kuten käyttöomaisuuden myymisen kielto ilman selvittäjän lupaa.⁷⁶⁶ Velkajärjestelyssä toimia rajoittaa eniten se, että kaikki varat tulee käyttää velkojen maksamiseen.⁷⁶⁷

⁷⁶³ VJL 40.3 §; YSL 59 §; Härmäläinen ym. 2009: 171

⁷⁶⁴ VJL 19.1 §; YSL 27.1 §

⁷⁶⁵ VJL 46 §; YSL 29 §

⁷⁶⁶ YSL 29.2 §

⁷⁶⁷ YSL 5 §

Tämän johdosta on mahdollista, että velallinen säilyttää suuremman määräysvallan liiketoiminnan pyörittämisessä velkajärjestelyssä. Selvittäjällä on oikeus käyttää äänivaltaa yrityssaneerauksen kohteena olevaa yritystä koskevissa oikeudenkäynneissä ja tehdä itsenäisesti vaatimuksia ja panna vireille oikeudenkäyntejä.⁷⁶⁸ Velallinen säilyttää vastaavat oikeudet myös itsellään. Selvittäjällä on katsottu myös olevan toimivalta ottaa vastaan tiedoksiantoja velallisen puolesta. Huomattavaa on myös se, että yrityssaneeraus ei mahdollista yrityksen johdon muutoksia ilman omistajien tahtoa. Yrityssaneerauksessa selvittäjän lupaa edellytetään useisiin toimiin. Koulu katsoo, että selvittäjän valtuudet lähes kumoavat pääsäännön siitä, että velallinen säilyttää toimivallan.⁷⁶⁹ Yrityssaneeraus edellyttää siis sekä velkojien että selvittäjän valmiutta yhteistyöhön.

Valinnan yhteenvetona voidaan todeta, että koska toiminnan tulee olla kannattavaa velkajärjestelyyn hakeutuessa, usein velallinen joutuu hakeutumaan joko yrityssaneeraukseen tai lopettamaan toimintansa, jolloin velkajärjestelyyn voi hakeutua tavallisena velallisena. Yrityssaneeraus tarjoaa enemmän joustavuutta liiketoiminnan kehittämiseksi sekä yrittäjän mahdollisuuksille saada palkkiota yrityksen hyväksi tekemästään työstä. Toisaalta se edellyttää velkojien myötävaikutusta sekä joustavuutta. Jos velkojia on lukumääräisesti paljon, vähenee joustavuuden merkitys, koska sopiminen on hankalampaa. Velkajärjestelyssä voidaan puuttua vahvemmin velkojien oikeuksiin ja menettelyn lopputulos voi usein olla velkojan yksityistalouden kannalta parempi. Jos yritystoiminnalla on todellisesti mahdollisuuksia jatkua ja kehittyä, on yrityssaneeraus parempi vaihtoehto. Velkajärjestely on parempi vaihtoehto silloin, kun yritystoiminta on todella pienimuotoista tai sitä ei ole tarkoitus kehittää pidemmälle. Jos yksityisyrittäjän panos on hänen osaamisensa, eikä yrityksessä ole kiinni isoja pääomia, velkajärjestely tarjoaa nopeamman tavan sovitella velat.

⁷⁶⁸ YSL 31 §

⁷⁶⁹ Koulu 2007: 174-175, 196-197

LÄHDELUETTELO

Asetus yksityishenkilön velkajärjestelystä 25.1.1993/58.

HE 152/2006 vp. *Hallituksen esitys Eduskunnalle laeiksi yrityksen saneerauksesta annetun lain ja takaisinsaannista konkurssipesään annetun lain 23 §:n muuttamisesta.*

HE 178/2007 vp. *Hallituksen esitys Eduskunnalle laeiksi yksityishenkilön velkajärjestelystä annetun lain ja velan vanhentumisesta annetun lain muuttamisesta.*

HE 180/1996 vp. *Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi yksityishenkilön velkajärjestelystä annetun lain muuttamisesta.*

HE 182/1992 vp. *Hallituksen esitys Eduskunnalle yrityksen saneerausta koskevaksi lainsäädännöksi.*

HE 183/1992 vp. *Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi yksityishenkilön velkajärjestelystä.*

HE 250/1994 vp. *Hallituksen esitys Eduskunnalle laeiksi yksityishenkilön velkajärjestelystä annetun lain sekä yrityksen saneerauksesta annetun lain muuttamisesta.*

HE 83/2014 vp. *Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi yksityishenkilön velkajärjestelystä annetun lain muuttamisesta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi.*

HE 98/2002 vp. *Hallituksen esitys Eduskunnalle laeiksi yksityishenkilön velkajärjestelystä annetun lain ja verotusmenettelystä annetun lain 88 §:n muuttamisesta.*

Härmäläinen, Ilkka, Jari Malinen, Jari Pirinen, Saara Raitala, Sakari Sorri & Lars Strang (2009). *Yrityssaneerauksen käsikirja*. Helsinki: Edita, 258 s. ISBN 978-951-37-5204-0.

Koskelo, Pauliine & Liisa Lehtimäki (1997). *Yksityishenkilön velkajärjestely*. 2. uudistettu painos. Helsinki: Kauppakaari Oy, 480 s. ISBN 951-640-859-1.

Koskelo, Pauliine (1994). *Yrityssaneeraus*. Helsinki: Lakimiesliiton kustannus, 391 s. ISBN 951-640-634-3.

Koulu, Risto (1994). *Yrityssaneerausmenettelyn aloittaminen*. Helsinki: Suomalainen lakimiesyhdistys, 399 s. ISBN 951-855-200-2.

Koulu, Risto (1995). *Saneerausohjelman vahvistaminen*. Helsinki: Suomalainen lakimiesyhdistys, 342 s. ISBN 951-855-201-0.

Koulu, Risto (1998). *Saneerausohjelman toteuttaminen*. Helsinki: Suomalainen lakimiesyhdistys, 305 s. ISBN 951-855-202-2.

Koulu, Risto (2007). *Uudistettu yrityssaneeraus*. Helsinki: WSOYpro, 321s. ISBN 978-951-0-33393-8.

Koulu, Risto, Erkki Havansi, Heidi Lindfors & Johanna Niemi-Kiesiläinen (2005). *Insolvenssioikeus*. 2. uudistettu painos. Helsinki: WSOY pro, 1083 s. ISBN 951-0-30958-3.

Koulu, Risto, Heidi Lindfors & Johanna Niemi (2018). *Insolvenssioikeus*. Helsinki: Alma Talent. [online] [viitattu 15.11.2018] ISBN 978-952-14-2350-5. Saatavilla internetistä <URL: <https://fokus.almatalent.fi/teos/EAIBCXJTBF>>

Kärkinen, Eija-Leena (2018). *Essays on Efficiency of Reorganization Process*. Acta Wasaensia 410. [online] [siteerattu: 13.11.2018] saatavilla myös internetistä: <URL: <http://osuva.uwasa.fi/bitstream/handle/10024/8124/Acta%20Wasaensia%20410%20Eija-Leena%20K%c3%a4rkinen.pdf?sequence=1&isAllowed=y>>.

Laki takaisinsaannista konkurssipesään 26.4.1991/758.

Laki velkojien maksunsaantijärjestyksestä 30.12.1992/1578.

Laki yksityishenkilön velkajärjestelystä 25.1.1993/57.

Laki yrityksen saneerauksesta 25.1.1993/47.

Lakivaliokunnan mietintö 12/2014 vp. *Hallituksen esitys laiksi yksityishenkilön velkajärjestelystä annetun lain muuttamisesta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi*.

Lakivaliokunnan mietintö 19/1996 vp. *Hallituksen esitys laiksi yksityishenkilön velkajärjestelystä annetun lain muuttamisesta*.

Niemi-Kiesiläinen, Johanna (1995). *Luonnollisen henkilön velkavastuu insolvenssioikeudessa*. 1. painos. Helsinki: Suomalainen lakimiesyhdistys, 688 s. ISBN 951-855-149-9.

Niiranen, Marko (2015). *Velkajärjestelylain muutos 2015*. Kilpailu- ja Kuluttajavirasto. Talous- ja velkaneuvonnan ohjeita, 129 s. [online] [viitattu 15.11.2018] saatavilla internetistä <URL:<https://www.kkv.fi/globalassets/kkv-suomi/julkaisut/muut/velkajarjestelylain-muutos-2015.pdf>.>

Norros, Olli (2018). *Velvoiteoikeus*. 2. uudistettu painos. Helsinki: Alma Talent, 685 s. ISBN 978-952-14-2894-4.

Oikeudenkäymiskaari 1.1.1734/4.

Panula, Kirsti (2017). *Maksuohjelman muuttaminen velallisen maksukyvyyn heikentyessä yksityishenkilön velkajärjestelyssä*. Helsinki: University of Helsinki Conflict Management Institute, 113 s. ISBN 978-952-10-7039-6.

Rikoslaki 19.12.1889/39.

Saarnilehto, Ari, Vesa Annola, Mika Hemmo, Juha Karhu, Leena Kartio, Eva Tammi-Salminen, Juha Tolonen, Jarmo Tuomisto & Mika Viljanen. (2012). *Varallisuus oikeus*. 2. uudistettu painos. Helsinki: Sanoma Pro Oy, 1392 s. ISBN 978-952-63-0122-8.

Suomen perustuslaki 11.6.1999/731.

Tilastokeskus (2019a). Suomen virallinen tilasto (SVT): *Velkajärjestelyt*. Helsinki: Tilastokeskus. [online] [siteerattu 12.2.2019]. Saatavilla internetistä: <URL: http://www.stat.fi/til/velj/2018/04/velj_2018_04_2019-01-16_fi.pdf.>.

Tilastokeskus (2019b). Suomen virallinen tilasto (SVT): *Yrityssaneeraukset*. Helsinki: Tilastokeskus. [online] [siteerattu: 12.2.2019]. Saatavilla internetistä: <URL: http://www.stat.fi/til/ysan/2018/04/ysan_2018_04_2019-01-16_fi.pdf.>.

Tilastokeskus (2019c). Suomen virallinen tilasto (SVT): *Konkurssit*. Helsinki: Tilastokeskus. [online] [siteerattu 12.2.2019]. Saatavilla internetistä: <URL: http://www.stat.fi/til/konk/2018/12/konk_2018_12_2019-01-16_fi.pdf.>.

Tolonen, Hannu (2003). *Oikeuslähdeoppi*. Helsinki: WSOY lakitieto, 176 s. ISBN 951-670-117-5.

Uitto, Tero (2010). *Velkajärjestely*. Helsinki: Kiinteistöalan kustannus, 368s. ISBN 978-951-695-241-9.

OIKEUSTAPPAUSLUETTELOKorkein oikeus

24.2.1995 taltio 723	KKO 1995:22	43 s.
19.2.1997 taltio 688	KKO 1997:15	33 s.
1.4.1997 taltio 1349	KKO 1997:45	34 s.
23.6.1997 taltio 2179	KKO 1997:100	41 s.
16.6.1998 taltio 1958	KKO 1998:71	35 s.
28.9.1999 taltio 2586	KKO 1999:100	34 s.
5.10.2001 taltio 2012	KKO 2001:99	35,43 s.
3.4.2003 taltio 754	KKO 2003:31	80 s.
24.11.2003 taltio 2892	KKO 2003:109	39 s.
24.11.2003 taltio 2893	KKO 2003:110	39 s.
27.1.2011 taltio 189	KKO 2011:9	32 s.
7.10.2011 taltio 2121	KKO 2011: 76	32 s.
24.3.2014 taltio 637	KKO 2014:16	60 s.
22.9.2015 taltio 1710	KKO 2015:63	71 s.

Vaasan hovioikeus

24.1.2018 nro 38	S 17/654	24 s.
27.3.2018 nro 142	S 18/48	42 s.